

Grad za ravnopravnost

Conseil des Communes
et Régions d'Europe

Council of European
Municipalities and Regions

Publikacija je štampana
uz finansijsku podršku
Evropske unije.

Ova publikacija je izdata u okviru regionalnog projekta
“Promocija Evropske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca
na lokalnom nivou” koji sprovodi pet partnerskih udruženja:

Udruženje Fenomena iz Kraljeva, Srbija, kao organizacija koja upravlja projektom

Anima - Centar za žensko i mirovno obrazovanje iz Kotora, Crna Gora

Agencija lokalne demokratije Mostar, Bosna i Hercegovina

Centar lokalne demokratije LDA iz Niša, Srbija

Fondacija Kvinna till Kvinna iz Stokholma, Švedska,

u ulozi međunarodnog partnera

Projekt je finansijski podržala Evropska unija.
Stavovi izraženi u ovoj publikaciji ne odražavaju
nužno i stavove Evropske komisije.

Projekt podržavaju i Fondacija KVINNA TILL KVINNA,
i Asocijacija TAVOLO TRENINO CON I BALCANI.

GRAD ZA RAVNOPRAVNOST

Naslov izdanja na engleskom jeziku -

THE TOWN FOR EQUALITY

Priručnik je sastavilo

Vijeće evropskih opština i regija (CEMR) -

©Council of European Municipalities and Regions (CEMR)

Udruženje koje izdaje publikaciju u Bosni i Hercegovini

Agencija lokalne demokratije, Mostar

Prevoditeljica

Elma Bačević

Štampa: Riža, Kraljevo, 2012.

Tiraž: 33 primjeraka

ISBN: 978-9958-574-02-3

Grad za ravnopravnost

Metodologija i
dobre prakse
jednakih mogućnosti
za žene i muškarce

Evropska komisija - GD Zapošljavanje i socijalna zaštita

uz podršku Evropske unije - V Evropski program za jednake mogućnosti (2001-2005)

Riječ predsjednice

Vićenta Boš Palenka

Predsjednica CEMR Odbora žena izabranih
predstavnica lokalnih i regionalnih vlasti

Krajem 1970-ih, žene koje su izabrane na lokalnom nivou, u okviru Savjeta evropskih općina i regija, osjetile su potrebu da formiraju forum za sastajanja i dijalog. Postojeći odbor žena izabranih na lokalnom i regionalnom nivou oformljen je 1991.

Izuzetno smo zahvalne/i začetnicama/ima koje/i su, u okviru Organizacije čiji je cilj da evropsku ideju što više približi građankama/ima unutar naših gradova i sela, podigle/i svijest unutar CEMR-a, ali, takođe, i u okviru državnih i evropskih institucija, po pitanju ravnopravnosti u lokalnim i regionalnim organima odlučivanja. Članice/ovi postojećeg odbora pokrenule/i su proces razmatranja uloge naših gradova i regiona u stvaranju pravednijeg društva.

Konferencije u Pizi (1983), Santjagu de Komposteli (1986), Antverpenu (1988) i Hajdelbergu (1992) pokazale su rješenost da se ovo pitanje uvede u aktivnosti organizacije. Na petoj konferenciji izabranih žena, održanoj u Dablinu 1995, na kojoj je učestvovalo više od 500 izabranih žena iz čitave Evrope, opredjeljenost prema ravnopravnoj demokratiji bila je potvrđena čak i kada su raspoloživa sredstva za postizanje takve demokratije (ohrabrivanje ili zakonodavstvo) bila različita. Ove žene su onda morale da privole sve izabrane predstavnice/ke u okviru CEMR da uzmu u obzir pitanje ravnopravnosti. To su postigle na 20. Generalnoj skupštini CEMR-a u Solunu 1996.

Odbor je nastojao da promoviše ideju ravnopravnosti u izabranim skupštinama. Broj izabranih žena porastao je tokom posljednjih trideset godina, kako u lokalnim skupštinama, tako i u skupštinama na državnom nivou. Međutim, žene ne ostaju u manjini samo u lokalnim vijećima, već ih, takođe, veoma rijetko ima na pozicijama sa visokom odgovornošću na lokalnom nivou. U okviru projekta koji je sufinansirala Evropska unija između 1996. i 1999. godine, CEMR Odbor žena izabranih predstavnica lokalnih i regionalnih vlasti podstakao je države i političke partije da predlože više žena za lokalne izbore. Kroz konstituisanje mreže izabranih žena širom Evrope Odbor je pokrenuo promjene u lokalnim politikama u korist ravnopravnosti žena i muškaraca. Projekat Odbora, odabran od strane komisije za 2004., u okviru petog akcionog programa zajednica za ravnopravnost žena i muškaraca bio je posebno ambiciozan. Cilj ovog projekta, preko CEMR nacionalnih asocijacija i projektnih partnera, bio je da se sastavi prikaz grada u kome su svi oblici diskriminacije iskorijenjeni. Mi smo to nazvali virtualni grad, zato što u ovom trenutku takav grad ne postoji.

Uprkos veoma kratkim rokovima za realizaciju projekta, rezultati su izvanredni. Ovaj projekat je omogućio organizaciju nekoliko seminara i sastanaka izabranih žena i muškaraca, državnih službenica/ka, kao i akterki/a civilnog društva koje/i sprovode politiku ravnopravnosti kroz aktivnosti u različitim poljima, i koje/i su počeli sa integracijom rodne dimenzije u lokalni život. Ovaj dokument, koji je rezultat našeg rada i istraživanja, ima namjeru da pomogne akterkama/ima na lokalnom nivou da svoj grad transformišu u model grada za ravnopravnost. Ovo je značajan demokratski i pravni izazov za razvoj naših društava.

Uvod

Džeremi Smit

Generalni sekretar CEMR-a

Lokalna uprava ima vitalnu ulogu u svakodnevnom životu stanovnika/ka grada. Ona ima značajan uticaj na žene, koje čine većinu populacije.

Tokom posljednje dvije decenije, Savjet evropskih općina i regija ohrabrio je učešće žena u lokalnom političkom životu jer na taj način žene mogu aktivno da učestvuju u donošenju odluka po pitanjima koja se tiču organizacije njihovih života.

Kakav bi trebalo da bude grad koji uzima u obzir potrebe žena u svakodnevnom životu? Kakvu politiku bi trebalo da sprovodi? Ovo su pitanja na koja CEMR želi da odgovori pokušavajući da stvori „virtualni grad za ravnopravnost“ kroz projekat podržan od strane Evropske komisije u okviru petog akcionog programa zajednice za jednake mogućnosti žena i muškaraca, čiji je prioritet 2004. bio „učesće u odlučivanju“.

Žene, izabrane predstavnice lokalnih i regionalnih vlasti, stručnjakinje/ci u oblasti jednakih mogućnosti iz gradova i lokalne uprave u različitim evropskim zemljama, službenice/i odgovorne/i za CEMR nacionalne asocijacije, predstavnice/i drugih evropskih organizacija i univerzitetske/i profesorice/i učestvovala/e su u ovom razmatranju na seminarima i konferencijama koji su bili organizovani u okviru Projekta.

Publikacija koju vas pozivamo da otkrijete je plod ovog zajedničkog rada. Publikacija je sačinjena iz dva dijela.

Prvi dio je pregled uloge i potreba žena u gradu: u pogledu njihovog učešća u odlučivanju, u mehanizmima donošenja odluka i različitim politikama koje su u lokalnoj nadležnosti.

Učinilo nam se korisnim da u ovom pregledu navedemo primjere dobrih iskustava primijenjenih u nekoliko evropskih gradova, za koje se nadamo da će biti inspiracija za druge gradove. Vrlo je moguće da lista gradova uzetih kao primjer nije iscrpljena. Stoga vas pozivamo da nas obavijestite o drugim dobrim iskustvima koje ste pokrenule/i ili za koje znate. Voljeli bismo da obogatimo našu bazu podataka i učinimo je dostupnom preko CEMR vebsajta (www.ccre.org).

Drugi dio publikacije sadrži metodologiju koju smo razvili na osnovu prikaza. Ovom metodologijom želimo da, evropskim gradovima i općinama, kao i drugim nivoima lokalnih i regionalnih evropskih vlasti, učinimo dostupnim instrument za primjenu politika koje uzimaju u obzir potrebe žena i njihovu ulogu u svakodnevnom životu naših društava.

Naša želja je da ova publikacija bude pravi instrument za sve izabrane predstavnice i žene koje su izabrane na lokalnom i regionalnom nivou i stručnjake/inje na ovom polju, i da podstiče politike kojima je cilj olakšavanje svakodnevnog života naših građanki.

Želim da se zahvalim Evropskoj komisiji koja je, finansijskom podrškom, omogućila realizaciju ovog projekta: osmišljavanje virtualnog grada za ravnopravnost.

Želimo da zahvalimo Evropskoj komisiji na prihvatanju sufinansiranja projekta „Ravnopravnost u evropskim gradovima“ i ove publikacije, koja je njegov suštinski rezultat.

Takođe, želimo da zahvalimo nacionalnim asocijacijama, projektnim partnerima, gradovima i lokalnim i regionalnim vlastima koji su doprinijeli izradi ove publikacije dajući nam primjere dobrih praksi.

Ova publikacija ne bi izašla na svjetlo dana bez doprinosa koji su dale/i:

- Fransa GASPAR, stručnjakinja CEDAW Odbora Ujedinjenih nacija, autorica prvog dijela knjige;
- Gilerm DŽONSTON, za istraživanje o dobrim praksama;
- Odri JANG i Sju DŽONSON, za njihov doprinos u drugom dijelu knjige;
- Marsel PEJR, za korekciju tekstova;
- Fulvia KUĐINI, za italijanski prevod;
- Hajdi MARTENS, za njemački prevod;
- Felipe VILELA, za španski prevod;
- Peni JIM, za engleski prevod;
- Sve/i zaposlene/i u CEMR Generalnom sekretarijatu, a posebno Izabel ARČI, Dominik ARESTAT, Tomas KETERMOL, Kristof ŠEJLOU, Korin DOLI, Patricio FJORILI, Sesil GRAUVOGL, Valeri SOLE i Viki NAKIS.

Odgovorna za publikaciju: Sandra CECIARINI, zadužena za politike u Generalnom sekretarijatu, šefica projekta „Ravnopravnost u evropskim gradovima“.

[Partneri projekta]

- **Njemačka / Grad Frankfurt na Majni, Frauenreferat**

Walter-Kolb-Strase 9-11, 60594 Frankfurt am Main (Deutschland)

Tel.: +49 69 212 36362 - Faks: +49 69 212 30727

Veb-sajt: <http://www.frankfurt.de>

- **Njemačka / Njemački sektor CEMR-a (RGRE)**

Lindenallee 13-17, 50968 Koln (Deutschland)

Tel.: +49 221 3771 310 - Faks: +49 221 3771 150

Veb-sajt: <http://www.rgre.de>

- **Belgija / Unija belgijskih gradova i općina (UVCB)**

Rue d'Arlon 53, 1040 Bruxelles (Belgium)

Tel.: +32 2 233 20 01 - Faks: +32 2 231 15 23

Veb-sajt: <http://www.uvcb-vbsg.be>

- **Španija / Španska Federacija općina i pokrajina (FEMP)**

Calle del Nuncio 8, 28005 Madrid (Spain)

Tel.: +34 91 364 37 00 - Faks: +34 91 366 72 78

Veb-sajt: <http://www.femp.es>

- **Španija / Baskijska Asocijacija općina (EUDEL)**

Plaza del Ensanche n 5, 48009 Bilbao (Spain)

Tel.: +34 94 423 15 00 - Faks: +34 94 423 72 20

Veb-sajt: www.eudel.net

- **Španija / Općina Kartagina**

C/Sor Francisca Armendriz 6, Edificio Administrativo del Ayuntamiento, 30202 Cartagena (Spain)

Tel.: +34 968 528 051 - Faks : +34 968 501 690

Veb-sajt: <http://www.ayto-cartagena.es>

- **Finska / Asocijacija finskih lokalnih i regionalnih vlasti (AFLRA)**

Toinen linja 14, 000530 Helsinki (Finland)

Tel.: +358 9 7711 - Faks: +358 9 771 2726

Veb-sajt: <http://www.kunnat.net>

- **Francuska / Francuska Asocijacija CEMR (AFCCRE)**

30 rue d'Alsace-Lorraine, 45000 Orleans (France)

Tel.: +33 2 38 77 83 83 - Faks: +33 2 38 77 21 03

Veb-sajt: <http://www.afccre.asso.fr>

- **Francuska / Grad Sen Žan de la Ruel**

Rue Charles Beauhaire, 45140 Saint Jean de la Ruelle (France)

Tel.: +33 2 38 79 33 00 - Faks: +33 2 38 79 33 62

Veb-sajt: www.ville-saintjeandelaruelle.fr

- **Grčka / Centralna Unija općina i zajednica**

8 Akadimias & Genadiou, 106 78 Athens (Greece)

Tel.: +30 210 38 99 646 - Faks: +30 210 38 20 807

Veb-sajt: <http://www.kedke.gr>

- **Italija / Italijanska Asocijacija CEMR (AICCRE)**

Piazza di Trevi 86, 00187 Roma (Italy)

Tel.: +39 06 699 404 61 - Faks: +39 06 679 32 75

Veb-sajt: <http://www.aiccre.it>

- **Italija / Federacija Toskane AICCRE**

Piazza San Lorenzo 5, 50123 Firenze (Italy)

Tel.: +39 055 238 78 21 / 23 - Faks: +39 055 238 78 24

- **Luksemburg / Asocijacija luksemburških gradova i općina (SYVICOL)**

3 rue Guido Oppenheim, 2263 Luxembourg (Luxembourg)

Tel.: +352 44 36 58-1 - Faks: +352 45 30 15

Veb-sajt: <http://www.syvicol.lu>

- **Ujedinjeno Kraljevstvo / Međunarodni biro lokalne uprave (LGIB)**

Zgrada lokalne uprave, Smith Square, London SW1 3HZ (Velika Britanija)

Tel.: +44 20 7664 3100 - Faks: +44 20 7664 3128

Veb-sajt: <http://www.lgib.gov.uk>

- **Švedska / Švedska asocijacija lokalnih vlasti (SALA)**

Hornsgatan 20, 118 82 Stockholm (Sweden)

Tel.: +46 8 452 79 29 - Faks: +46 8 452 79 23

Veb-sajt: <http://www.svekom.se>

- **Savjet evropskih općina i regija, Generalni sekretarijat**

15 rue de Richelieu, 75001 Paris (France)

Tel.: +33 1 44 50 59 59 - Faks: +33 1 44 50 59 60

Veb-sajt: <http://www.ccre.org>

[Rezime]

Uvod	10
1. Jednakost u odlučivanju na lokalnom nivou	13
1.1. U okviru izabrane skupštine	13
1.2. U okviru lokalnog izvršnog organa i struktura iznad općinskog nivoa	15
1.3. U okviru lokalnih odbora i savjetodavnih vijeća	16
1.4. U okviru općinske uprave	17
2. Mehanizmi i instrumenti u službi ravnopravnosti	19
2.1. Općinsko vijeće osjetljivo za pitanja spolova	19
2.2. Općinska uprava aktivirana i edukovana u pogledu spolne ravnopravnosti	19
2.3. Statistički podaci raščlanjeni po spolu	21
2.4. Budžet: instrument za analiziranje i korigovanje nejednakosti	22
2.5. Sistem za informisanje javnosti o politikama uvođenja ravnopravnosti spolova	23
2.6. Podizanje svijesti mladih o pitanjima ravnopravnosti žena i muškaraca	24
2.7. Stalni dijalog sa civilnim društvom	25
2.8. Plan za ravnopravnost	26
3. Uzimanje ravnopravnosti u obzir u svim oblastima općinskog djelovanja	29
3.1. Korištenje vremena uzeto u obzir pri organizaciji općinskih aktivnosti	29
3.2. Organizacija, prostorno planiranje, gradski prevoz i stanovanje	31
3.3. Obrazovanje i obuka	34
3.4. Integracija manjina	35
3.5. Stara lica u općinama	36
3.6. Zaposlenost	36
3.7. Bezbjednost i borba protiv svih oblika nasilja	38
3.8. Zdravlje	39
3.9. Kultura i simbolično prisustvo u urbanom okruženju	40
3.10. Sport	41
3.11. Odnosi među općinama i pitanja spola	41
Prilozi	43
1. Drugi primjeri najboljih praksi: korisni sajtovi	43
2. Žene i odlučivanje na lokalnom i državnom nivou u zemljama članicama CEMR	48
3. Spisak učesnica/ka sastanaka u okviru Projekta	49

Uvod

Fransoa Gaspar

Grad ravnopravnosti? Danas, takav grad može da bude samo virtualan. U skoro svim društvima, žene su dugo bile ograničene na oblast kućnih poslova, dok su isključivo muškarci uživali pristup javnim oblastima života. Uloge, funkcije, kao i prava, bili su različiti prema spolu, činjenica koja još uvijek važi, čak i danas. Gradovi, i po svojoj infrastrukturi, kao i po svojoj organizaciji i funkcionisanju, su odraz istorije, tradicija i istrajnosti podjele zaduženja prema spolu. Ako je uloga države od suštinske važnosti za uspostavljanje ravnopravnosti spolova, onda je uloga gradova od iste tolike važnosti.

Ideja ravnopravnosti žena i muškaraca, zapisana u tekstu zakona, bila je rezultat duge borbe u kojoj su institucije iznad državnog nivoa odigrale odlučujuću ulogu. 1945. godine Deklaracijom iz San Franciska, kojom su stvorene Ujedinjene nacije, utvrđen je princip nerazlikovanja prema spolu. Globalne konferencije o ženama, organizovane od strane UN od 1975. godine doprinijele su aktiviranju međunarodne svijesti u tom pogledu. Vlade su se na to obavezale, što su pomno pratila udruženja civilnog društva. Ovi sastanci na najvišem nivou su u značajnoj mjeri uzrokovali razvijanje zakona. U većini država, posebno od svjetske konferencije u Pekingu 1995., uvedeni su državni mehanizmi (ministarke/i zaduženi za prava žena, specijalizovane uprave), kao i odbori u okviru državnih parlamenata posebno zaduženi za pitanja ravnopravnosti.

Evropska unija je doprinijela ravnopravnosti spolova. Rimski ugovori sadrže zapravo samo jedan član (119) koji se odnosi na ravnopravnost i to samo na jednaku platu za žene i muškarce. Na osnovu ovog člana, usvojene su uredbe i Evropski sud pravde izgradio je

važan zakonski organ. Unutar Evropske komisije osnovan je mehanizam sredinom 1970-ih.

Godine 1979. Evropski parlament, od tada biran općim pravom glasa, takođe je dobio odbor specijalizovan za prava žena. Daljim ugovorima koji su proširili Zajednicu i stvorili Uniju, koja trenutno okuplja 25 zemalja, koncept ravnopravnosti spolova je potvrđen i polje djelovanja zajednice u ovom domenu je prošireno. Bila je uvedena ideja o integraciji ravnopravnosti u sve politike Zajednice. Međutim, doskoro, lokalna dimenzija nije, ili je tek vrlo malo, bila uzeta u obzir u međunarodnim obavezivanjima država i u ugovorima. Činilo se da bi državni zakon i politike trebalo da budu dovoljni za ukidanje spolne diskriminacije. Ipak, znamo da decentralizovane vlasti imaju glavnu ulogu u ovoj složenoj stvari. Ova uloga je sve važnija, budući da smo trenutno svjedokinje/ci, posebno u Evropi, pokreta decentralizacije koji teži da dodijeli veća ovlaštenja lokalnim i regionalnim vlastima.

Od početka 1980-ih, žene izabrane predstavnice na lokalnom i regionalnom nivou započele su diskusije i akcije koje se tiču položaja žena u gradu. Ova diskusija proističe iz shvatanja da su žene još uvijek rijetkost u skupštinama općina: zašto ih je bilo tako malo u ovim organima? Kako bi ova nejednakost mogla da se ispravi Prva Evropska konferencija žena izabranih predstavnica na lokalnom i regionalnom nivou bila je organizovana od strane CEMR-a 1983., a domaćin je bio grad Piza - čija je gradonačelnica bila Fausta Đani Kećini, osnivačica CEMR pokreta izabranih žena, i uz podršku Informativnog odjeljenja za žene Evropske komisije, koju je onda pred-

Završna konferencija projekta „Ravnopravnost u evropskim gradovima“, Brisel, Evropski parlament, februar 2005.

vodila Fausta Deshormes, radeći u velikoj mjeri u ime žena Evrope. Nakon toga su bile organizovane mnoge konferencije, uključujući glavnu konferenciju u Dublinu 1995. U okviru Savjeta evropskih općina i regiona, žene izabrane predstavnice tada su pokrenule debatu na temu :„Žene, politika i demokratija“.

Ženski ogranak Međunarodne Unije lokalnih vlasti (IULA) je, prisustvujući Specijalnoj sesiji Generalne skupštine UN, tzv. Peking +5, preko svojih regionalnih delegacija (u Evropi, CEMR), ubijedio države da u završni tekst konferencije uključe pozivanje na potrebu za učešćem žena u odlučivanju na lokalnom nivou.

Uz podršku Evropske komisije, CEMR Odbor žena izabranih predstavnica lokalnih i regionalnih vlasti je doprinio, u okviru 4. Sred-

noročnog programa akcija zajednice o jednakim mogućnostima za žene i muškarce, širenju najboljih praksi koje promovišu jednake mogućnosti u gradovima. Seminari koji su održani u različitim evropskim zemljama između 1996. i 1999. omogućili su stvaranje mreže žena izabranih na lokalnom nivou. Oni su podigli svijest žena, kao i političkih partija i vlada, o značaju većeg učešća žena u lokalnim izabranim organima i o ulozi lokalnih izabranih organa u stvaranju grada pogodnijeg za sve građane i građanke.

Projekat CEMR, izabran od strane Evropske komisije kao dio 5. programa jednakih mogućnosti za 2004. godine, omogućio je nastavak i dalji razvoj ovih akcija koje su u skladu sa davanjem većeg značaja ravnopravnosti, traganjem za dobrim načinom upravljanja i razvojem demokratije. Više se nije radilo samo o pitanju usred-

sređivanja na učešće žena u pogledu broja u lokalnim skupštinama, iako je ovo pitanje još uvijek aktuelno, već i o pokretanju nove teme: kako možemo integrisati ono što se danas zove uvođenje spolno osjetljivih politika u sve politike na gradskom nivou? Tek sredinom 1990-ih koncept uvođenja spolno osjetljivih politika (mejnstriming), tj. uključivanje spolne perspektive u sve politike, bio je izložen u teoriji i stavljen u fokus mnogih debata u organizacijama iznad državnog nivoa. Ravnopravnost po zakonu se, prema tome, pokazala nedovoljnom. U praksi su se nejednakosti zadržale. Dakle, bilo je neophodno uzeti u obzir posljedice svake odluke u svim javnim politikama, na svim nivoima, postavljajući pitanje: kakav je njen uticaj na svaki spol pojedinačno?

Širom svijeta, žene su i dalje žrtve diskriminacije. U Evropi, diskriminacija koja je bila upisana u zakone je znatno smanjena. Uprkos tome, neravnopravnost nastavlja da postoji u stvarnosti. U ovom dokumentu fokusirali smo se na dvije dimenzije koje su društveni pokreti i akademska istraživanja iz posljednjih nekoliko decenija iznijeli na vidjelo. Prva dimenzija se tiče činjenice da, i u teoriji i u političkoj praksi, Žena i Muškarac nisu viđeni kao takvi, već se posmatraju u smislu lične različitosti. Prema tome, ne govori se o jednoj Ženi u gradu, već o ženama. Biti ženskog roda samo povećava diskriminaciju sa kojom se suočavaju razne kategorije stanovništva u odnosu na društvenu situaciju, godine, invaliditet, pripadnost etničkoj manjini, nacionalno porijeklo ili seksualnu orijentaciju. Ova različitost mora, stoga, biti uzeta u obzir prilikom nacrta politika. Druga dimenzija, to jest spol, mora biti prisutna u stvaranju više balansirano grada i društva. Svaka lokalna politika mora da obrati posebnu pažnju na nejednakosti u kojima su žrtve uglavnom žene,

kako bi te nejednakosti iskorijenili. Međutim, posebna pažnja takođe mora biti posvećena činjenici da se ove promjene tiču i muškaraca. Prava promjena, koja zahtijeva de fakto ravnopravnost, tiče se oba spola i njihovih međusobnih odnosa, kako u javnoj, tako i u privatnoj sferi.

Grad ravnopravnosti, kao i njegove karakteristike opisane ovdje, nije proizvod mašte. To je sinteza lokalnih politika koje promovisu ravnopravnost. Anketa koju je sproveo CEMR u periodu između decembra 2003. i decembra 2004. pokazuje da, u mnogim evropskim gradovima, politike koje uzimaju u obzir korigovanje diskriminacija, direktnih i indirektnih, sa kojima se žene suočavaju zaista postoje. Ipak, ove politike se često samo djelimično primjenjuju, pošto su raspoloživi ljudski i finansijski resursi često nedovoljni, a praćenje procesa ili ne postoji ili je veoma ograničeno. Virtualni grad ravnopravnosti bi prestao da se smatra čistom utopijom onda kada bi se sve politike ovdje sakupljene primijenile na trajnoj bazi, u jednom gradu.

Na kraju našeg istraživanja i seminara održanih tokom ovog projekta, vjerujemo da tri uslova moraju biti ispunjena da bi se izgradio grad ravnopravnosti. Izbalansirano učešće žena i muškaraca u odlučivanju je suštinski element za bolje upravljanje, i na općinskom i na državnom nivou. Naše istraživanje pokazuje da je to ostvarivo jedino ukoliko postoje instrumenti i mehanizmi, uporedo sa uzajamno povezanim ljudskim i finansijskim sredstvima, za obezbjeđivanje njegovog uspješnog uvođenja i praćenja. Još jedan cilj, koji je teže koncipirati i primijeniti, mora biti dodat gore navedenim ciljevima: uvođenje spolno osjetljivih politika u sve lokalne politike.

Jednakost u odlučivanju na lokalnom nivou

Učešće žena u odlučivanju je isprva bilo mjereno njihovim brojem u državnim parlamentima. Ne postoji globalni, niti čak evropski, centar za praćenje spolne ravnopravnosti u odlučivanju na lokalnom nivou. Iako je istina da je sakupljanje takvih podataka i ažuriranje teže na lokalnom nivou nego na državnom, to nije nemoguć poduhvat. Ova vrsta statistike je od suštinske važnosti u sprovođenju analize nejednakosti i u razmišljanju o sredstvima za njihovo korigovanje. Neke države su u skorije vrijeme popravile svoje statističke spolno raščlanjene podatke uključujući lokalni nivo. Organizacije izabраниh predstavnica, članice CEMR-a, su takođe doprinijele ovom popisu. Ovaj dokument doprinosi davanjem linka do korisnih baza podataka. (vidi priloge).

Međutim, broj žena u izabranim vijećima ne garantuje njihovo pravo učešće u općinskom odlučivanju. I dalje je neophodno poštovati potrebu za spolnim balansom u općinskim izvršnim organima, savjetodavnim organima i upravama. Povrh toga, dok je zastupljenost oba spola neophodna, ona nije uvijek sama po sebi dovoljna. Žene, čije se društvene okolnosti razlikuju od onih u kojima žive muškarci, još uvijek se često suočavaju sa poteškoćama u ispunjavanju svog mandata, što je posljedica činjenice da ih pritiskaju kućni poslovi, a koje niko drugi ne obavlja, kao i još većih poteškoća pri ulasku u socijalne krugove.

1.1. U OKVIRU IZABRANE SKUPŠTINE

Anketa CEMR-a iz 1999. godine je otkrila da je, u petnaest zemalja Evropske unije, jedna od pet izabраниh predstavnika/ca bila žena. U to vrijeme, procenat žena u svim lokalnim vijećima je bio ukupno više od 40% u Švedskoj, ali je jedva dostigao 4% u Grčkoj. Podaci

koji su nama na raspolaganju za 2004., sada prikupljeni za 25 zemalja u Evropi, pokazuju da žene u izabranim vijećima u prosjeku ostaju u manjem broju nego muškarci. Značajan razvitak je međutim postignut posljednjih godina.

1.1.1. Bez zakonske obaveze da tako urade, političke partije ili partijske koalicije poštuju jednakost u pogledu kandidatura na lokalnim izborima ili nameću kvote.

Kvote za kandidature uvedene od strane političkih partija.

Počevši od 1970-ih, političke partije u nordijskim državama (i kasnije u Njemačkoj) su odlučile da uvedu minimalni procenat za svaki spol na kandidatskim listama za izbore na svim nivoima. Partije u svim zemljama Evropske unije su sada čvrsto obećale da poštuju kvote ili čak i jednakost za kandidature. Ove mjere su rezultirale time da se u nekoliko država, posebno u sjevernoj Evropi, pojavila „kritična masa“ (računa se najmanje 30%) žena izabраниh predstavnica u lokalnim i državnim skupštinama. Danas, možemo da primijetimo da su se ove prakse u okviru partija razvile u mnogim evropskim državama.

Izvor: Globalna baza podataka kvota za žene, Udruženi projekat Međunarodnog instituta IDEA i Štokholmskog univerziteta.

Sajt: www.idea.int/quota/sources/europe.cfm

1.1.2. Nekoliko evropskih zemalja je uvelo zakone koji zahtijevaju minimalni procenat za svaki spol na listi predstavljenoj glasačima/cama na izborima (Belgija, Grčka i još neke zemlje su čak otišle toliko daleko da uvode apsolutnu jednakost među kandidatima/kinjama na izborima sa biračkim spiskovima (Francuska)).

Belgija

Zakon od 24. novembra 1994. je uveo obavezujuću minimalnu kvotu za kandidate/kinje po osnovu spola na listama predstavljenim na svim izborima, posebno na onim koji se održavaju na lokalnom nivou. Mjeru je trebalo primijeniti postupno. Između 1996. i 1999. godine trebalo je da liste sadrže minimum od 25% kandidatkinja. Prag je pomjeren na 33% 1999. godine. Zakon je bio revidiran 2002. godine. Sada je zakon zahtijevao jednakost muškaraca/žena na listama kandidata/kinja za sve izbore - državne, regionalne ili lokalne - i izmjenu u odnosu na prve dvije pozicije na listama.

Francuska

Zakon od 6. juna 2000., „u vezi sa jednakim pristupom žena i muškaraca na izborne mandate i pozicije“, zahtijevao je da, u općinama sa više od 3500 stanovnika/ka gdje se izbori održavaju, koristeći proporcionalni metod, na općinskim listama kandidata/kinja svaki spol bude zastupljen sa 50%. Kako su liste bile „blokiranje“ (glasači/ce biraju listu „en bloc“ i ne mogu da precrtaju nijedno ime na datoj listi), kako bi bile prihvaćene, morale su da sadrže isti broj žena i muškaraca za svakih šest kandidata. Sve liste koje nisu poštovalе ovo pravilo su bile isključene iz glasanja. Tokom općinskih izbora u martu 2001., broj izabranih žena u općinama podvrgnutim novom zakonu se pomjerio sa 22% na 47,5%. Zaraznim širenjem, čak i manje općine gdje zakon nije bio primjenljiv su posvjedočile porast broja žena koje su bile kandidovane i bile izabrane.

Grčka

Pod uslovima iz člana 116.2 Ustava revidiranog zakonskim putem maja 2001., cilj je bila uravnotežena prisutnost kandidatura oba spola na izbornim listama na lokalnom i regionalnom nivou. Liste koje nisu uključile najmanje jednu trećinu žena bi bile odbijene. Međutim, Ustav obuhvata glasanje po preferencijalnoj metodi i nema „blokiranih“ lista. Štaviše, porast proporcije žena izabranih na posljednjim izborima 2002. je bio ograničen, idući od 7% do 12% (i, budući da se princip kvota nije primjenjivao na izbore za gradonačelnika/cu, samo 16 žena je bilo izabrano za gradonačelnice od ukupno 900 kandidatura - a prethodno ih je bilo 14). Bez obzira na to, jedan od pozitivnih rezultata koji prate usvajanje kvota jeste da je broj općinskih vijeća sastavljen isključivo od muškaraca bio smanjen sa 372 na 116 od 900. Simbolično posmatrano, ovu promjenu ne bi trebalo zanemariti.

Izvor: Vodič za uvođenje spolno osjetljivih politika u lokalne politike, Evropska komisija, 5. FPRD

Sajt: www.sh.se/

1.1.3. NVO-i i općine, često uz podršku Evropske komisije, sprovede akcije da podignu svijest među ženama, da ih ohrabre da postanu kandidatkinje.

Francuska

Nacionalna asocijacija ohrabruje kandidate žene. Od 1994., „Elles Aussi“ asocijacija je organizovala seminare širom zemlje kako bi ohrabrila žene da se predstavе kao kandidatkinje na izborima, posebno lokalnim.

Izvor: Asocijacija Elles Aussi

Sajt: <http://perso.wanadoo.fr/ellesaussi/index.htm>

Asten (Holandija)

Kampanja za pomoć ženama da budu izabrane:

Godinu dana prije lokalnih izbora, grupa je pokrenula kampanju kako bi se povećao broj izabranih žena. Članice/ovi su svake nedjelje pisale/i članke za lokalne novine. Po jedan/a stanovnik/ca grada bi nedjeljno iznosio/la svoje mišljenje o značaju žena u politici. Čitaoci i čitateljke su bili upoznati/e sa značajem glasanja za žene i političke partije su bile podstaknute da predstavе žene na konkurentnim mjestima na kandidatskim listama.

Izvor: Dokument: Spol i lokalna uprava SNV (Holandska organizacija za saradnju).

Sajtovi: www.snvworld.org, www.asten.nl

Hajdelberg (Njemačka)

Anketa za više žena u općinskim politikama: Anketa je bila sprovedena među ženama koje su aktivne u udruženjima, političkim partijama i drugim grupama sa ciljem dobijanja informacija o poteškoćama sa kojima su se žene susretale i promjenama koje su neophodne da bi im omogućile da postanu aktivne u politici. Napravljen je i pokrenut projekat za povećanje učešća žena u politici, koncentrisan na razvijanje vještina, predstavljanje, korištenje vremena i upravljanje ciljevima, sposobnosti uzimanja učešća u diskusiji, i uspješnog iznošenja svog mišljenja na sastancima, upravljanja projektima, komunikacije i načina da se izbjegne obeshrabrenje. Obuka je bila podijeljena u dva dijela. Prvi dio je bio fokusiran na osnovno uvođenje u lokalnu politiku, dok se drugi dio bavio stavljanjem u praksu novostečenih vještina.

Izvor: Deutscher Städtetag: Uvođenje spolno osjetljivih politika, Prikaz najboljih praksi u općinama

Sajtovi: www.staedtetag.de, www.heidelberg.de

Venecija (Italija)

Škola politike:

Grad Venecija je promovisao školu politike za žene kao dio projekta „Sister Cities Going Gender“ (vidi primjer Frankfurta, strana 14). Škola, čiji tečajevi su planirani da počnu u januaru 2005., postavila je dva cilja: 1) obuka ženskih osoba zaposlenih u gradskoj skupštini kako bi se podržale njihove karijere; 2) obuka žena u rejonu kako bi se ohrabrile da postanu aktivne u općinskim aktivnostima i posebno u politici. Projekat grada Venecije je da ova škola neprekidno radi.

Izvor: Gradska skupština Venecije i Sister Cities Going Gender projekat

Sajtovi: www.comune.venezia.it, www.sister-cities-going-gender.org

Bolonja (Italija)

Škola politike „Hana Arent“

Ova škola politike pruža niz kurseva i seminara kako bi promovisala učesće žena u javnom odlučivanju. Obuka se sprovodi kroz sastanke, svjedočenja i diskusije među ženama. Škola je dio Orlando asocijacije koja ima ugovor sa Gradom Bolonja i općinskim dokumentacionim centrom.

Izvor: Orlando ženska asocijacija i Skupština grada Bolonje.

Sajtovi: www.women.it/arendt, www.comune.bologna.it

1.1.4. Studije su pokazale da se izabrane žene i posebno novoizabrane žene suočavaju sa mnoštvom poteškoća. One generalno nisu uključene u neformalne umrežene krugove do istog nivoa kao i muškarci, posebno zbog nedostatka vremena. One imaju osećaj, opravdani ili ne, da nisu dobro pripremljene za svoje funkcije. One se ustručavaju da govore slobodno, posebno povodom izražavanja zahtjeva koji se specifično tiču žena. Većina žena izabranih predstavnica se, bilo da su nove na svojim funkcijama ili ne, suočavaju sa poteškoćama u usklađivanju izbornog mandata sa svojim profesionalnim i kućnim obavezama. U svjetlu svih ovih razloga, one na kraju odlučuju, češće nego muškarci, da se ne kandiduju za reizbor. Da bi se olakšao ulaz žena u lokalnu politiku i da bi se izbjeglo njihovo suočavanje sa poteškoćama u ispunjenju svog mandata i odustajanje, u mnogim, posebno nordijskim zemljama, je osnovan sistem mentorstva - koji se sastoji od individualizovane podrške. Žena koja uzima u obzir svoju kandidaturu i/ili je novoizabrana predstavnica može imati koristi od pomoći i savjeta druge izabrane žene sa iskustvom.

Švedska

Knjiga moći:

Ovu knjižicu, široko rasprostranjenu i prevedenu na nekoliko jezika, sastavile su žene iz Socijaldemokratske partije Švedske. Ona navodi osnovne poteškoće sa kojima se suočavaju žene u okviru partija i izabranih skupština na svim nivoima i rješenja da se one prevaziđu.

Izvor: Federacija švedskih okružnih vijeća (Landstingsförbundet)

Sajtovi: www.lf.se, www.socialdemokraterna.se

Ustergotland (Švedska)

Mentorstvo za novoizabrane predstavnice:

Projekat „Promjena uloge političara/ki“ je bio pokrenut u Okrugu Ustergotland 1995. da bi pomogao bolju integraciju žena izabranih u općinski tim u svom prvom mandatu. Njegov cilj je takođe bio da na najbolji način upotrijebi kvalifikacije, stručnost i iskustvo političarki, kako bi uvjerio mlađe i/ili novoizabrane predstavnice da posjeduju vještine koje su im neophodne za prihvatanje poslova sa većom odgovornošću na sljedećim izborima, zatim kako bi razvio sposobnosti rukovođenja kod žena koje su već imale iskustva u politici i pomogao političarima da shvate potrebu boljeg razumijevanja i korištenja prednosti jakih tačaka žena i promijene mehanizme odlučivanja kroz primjenu koncepata uvođenja spolno osjetljivih politika.

Izvor: Knjižica: Promjena uloga političara/ki - Federacija švedskih okružnih vijeća (Landstingsförbundet)

Sajtovi: www.lf.se, www.ostergotland.se

1.2. U OKVIRU LOKALNOG IZVRŠNOG ORGANA I

STRUKTURA IZNAD OPĆINSKOG NIVOVA

Studija CEMR-a iz 1999. godine pokazala je da, što se više penje u hijerarhiji na lokalnom nivou, to je broj žena sve manji. Svuda je procenat gradonačelnica mnogo niži nego procenat izabranih žena u vijećima. Takođe je bilo primijećeno da pojavljivanje struktura koje su iznad općinskog nivoa sa ciljem racionalizacije upravljanja po lokalnim i regionalnim pitanjima nije išlo u korist ženama. Naime, one su bile manje brojne u ovoj vrsti skupštine, često indirektno izabranoj, nego u vijećima koja su birana direktno. Kada god su općine bile grupisane zajedno, primijetili smo, takođe, da je broj izabranih žena opadao - kao što je to bio slučaj u Grčkoj 1996. godine.

Uz veoma mali broj izuzetaka, većina gradonačelnika/ca su muškarci. Oni dominiraju u općinskim izvršnim organima gdje se donosi najveći broj odluka. Međutim, primijetili smo izuzetke. U Finskoj,

zakon o ravnopravnosti iz 1995., koji je propisao da organi izabrani indirektno moraju da uključe minimum od 40% za svaki spol, je bio primijenjen na lokalnom nivou. U nekoliko većih francuskih gradova, sastav općinske uprave je uravnotežen u pogledu spola, iako to nije zahtijevano zakonom.

Pored vertikalnog odvajanja, takođe postoji i horizontalno odvajanje u izvršnim organima: žene se češće nalaze na pozicijama koje su povezane sa socijalnim pitanjima, obrazovanjem, kulturom nego onim koje obuhvataju finansije, urbanistička pitanja ili transport. Neki gradovi su dobrovoljno uveli politike kako bi se odvojili od ove stereotipne raspodjele odgovornosti.

Finska

Određeno prisustvo od najmanje 40% svakog spola u vijećima i odborima.

Zakon iz 1987. godine o ravnopravnosti propisao je da žene i muškarci treba da zauzmu pozicije u savjetodavnim odborima i vijećima po što izjednačenijoj osnovi ako je moguće. Ovi organi zapravo igraju važnu ulogu u procesu odlučivanja, posebno na lokalnom nivou. Zakon, koji je stupio na snagu 1995. godine uveo je minimalnu kvotu od 40% za svaki spol za lokalne i državne organe, sa izuzetkom onih koji se direktno biraju. Kvote se, prema tome, primjenjuju na općinski izvršni odbor.

Izvor: Asocijacija finških regionalnih i lokalnih vlasti

Sajtovi: www.kunnat.net, www.stm.fi

Pariz, Rene, Strazbur (Francuska)

Jednakost u okviru općinskih izvršnih organa:

Na općinskim izborima održanim u martu 2001. godine prvi put je primijenjen zakon od 6. juna 2000., koji je zahtijevao da postoji jednakost u kandidaturama predstavljenim na općinskim izbornim listama, kao i promjenu u vezi sa kandidatima i kandidatkinjama u općinama sa više od 3500 stanovnika/ca. U ovim općinama, 47.5% izabranih predstavnika/ca su sada žene. S druge strane, zakon o jednakosti ne određuje da općinski izvršni organ, izabran od strane vijeća, mora da poštuje ravnotežu spolova. Sada postoji samo nekoliko općinskih izvršnih organa u ova tri grada koji su sačinjeni od više ili manje podjednako broja žena i muškaraca. Kako god, takav je slučaj u Parizu (18 predstavnica i 15 predstavnika), Reneu (10 predstavnica i 8 predstavnika) i Strazburu, koji ima gradonačelnicu (9 predstavnica i 8 predstavnika).

Izvor: Vodič za gender mainstreaming u lokalnim politikama, Evropska komisija, 5. FPRD

Sajtovi: www.paris.fr, www.ville-rennes.fr, www.mairie-strasbourg.fr

1.3. U OKVIRU LOKALNIH ODBORA I SAVJETODAVNIH VIJEĆA

Od lokalnih odbora i vijeća se očekuje da imaju veću ulogu u javnom odlučivanju. U nekoliko zemalja Evropske unije, voluntarni zakoni ili akcije sprečavaju prezastupljenost jednog spola i omogućavaju da, u svim lokalnim savjetodavnim organima, sve/i stanovnice/i mogu da se čuju, posebno žene, i da se njihove specifične potrebe uzmu u obzir. Prisustvo žena, u jednakom broju, ali takođe i u svojoj različitosti zapravo je strateški element za dobro lokalno upravljanje u svim upravljačkim organima u kojima postoji socijalni dijalog.

Danska

Zakon iz 1985. godine je propisao da zastupljenost žena i muškaraca u svim organima čije aktivnosti imaju politički uticaj na društvo mora biti uravnotežena i da organi zaduženi za predlaganje kandidatura za imenovanje moraju da predstavljaju najmanje jednu ženu i jednog muškarca.

Finska

Zakon pomenut u prethodnom poglavlju je primjenljiv na sve savjetodavne organe.

Švedska

Vladin program, „Podjela moći, uticaja i odgovornosti u svim oblastima društva“, usvojen 1987. godine, predviđao je da bi procenat žena u javnim vijećima i odborima trebalo da dostigne 30% u 1992., 40% u 1995. i potpunu jednakost 1998.

Izvor: Monik Leijenar, u saradnji sa Evropskom mrežom stručnjaka/kinja „Žene u odlučivanju“, Kako stvoriti ravnotežu spolova u političkom odlučivanju, Evropske zajednice, 1997.

Sajt: www.ifrance.com/oiphf/biblio.htm

1.4. U OKVIRU OPĆINSKE UPRAVE

Grad je poslodavac, često velikih dimenzija. U većini slučajeva, žene predstavljaju više od polovine zaposlenih u općini. Ipak, kao što je to slučaj na državnom nivou, ima ih malo na izvršnim pozicijama i, kada ove pozicije drže, mnogo češće su zadužene za resore koji se smatraju ženskim (socijalna pitanja ili dječija zaštita, prije nego transport i oprema).

Mnogi gradovi su sada uveli promotivne politike, usvojili planove za ravnopravnost i čak pozitivne mjere akcija sa ciljem rješavanja ovih neravnoteža.

Jonkoping (Švedska)

Feminizacija viših pozicija na najvišim nivoima:

Općinska uprava je bila reorganizovana kako bi se pomoglo da se zaposlene žene grada integrišu u različite izvršne pozicije uprave i kako bi imale koristi od politika internih obuka u poboljšanju svog statusa i pozicije.

Izvor: Vodič za uvođenje spolno osjetljive politike u lokalnu politiku

Sajt: www.jonkoping.se

Vekše (Švedska)

Podizanje svijesti zaposlenih pri općini i izabranih predstavnica/ka o ravnopravnosti spolova u upravljanju kadrovima:

Općina je snažno podržavala svoje državne službenike/ce, i žene i muškarce, da započnu karijeru u okviru općinske uprave i prema tome, nastojala da sebi obezbijedi zaposlenu grupu liderki. Napravljen je video u kome su zaposlene/i, izabrane/i predstavnice/i i zaposlene/i grada, kao i lokalne/i glumice/ci amaterke/i odglumile/i različite scene diskriminacije u kojima su žene često bile žrtve u procesu odlučivanja. Novozaposlene/i i državne/i službenice/i su podstaknute/i da pogledaju film.

Izvor: Vodič za uvođenje spolno osjetljive politike u lokalnu politiku

Sajt: www.vaxjo.se

Berlin (Njemačka)

Mentorstvo za općinske državne službenike/ce:

Uz pomoć EAF-Berlin organizacije (Evropska akademija za žene), grad Berlin je razvio projekat kako bi pomogao zaposlenim ženama Grada da povećaju svoje učešće u općinskoj upravi i budu unapređene na najviše pozicije.

Izvor: Evropska akademija za žene u politici i ekonomiji (EAF-Berlin)

Sajtovi: www.eaf-berlin.de, www.berlin.de/verwaltungsakademie

Rene (Francuska)

Pomoć ženama zaposlenim od strane grada:

Studija iz 1990. godine je pokazala da u okviru općinskih odjeljenja, samo 6% rukovodećih mjesta zauzimaju žene. Po broju stanovnika/ca, općina je bila drugi po redu najveći poslodavac u gradu i gradonačelnik je želio da učini nešto kako bi se situacija promijenila. Formirana je grupa rukovoditeljki, kojom je predsjedavala zamjenica gradonačelnika zadužena za jednake mogućnosti, kako bi formulisala prijedloge iz oblasti profesionalne ravnopravnosti, uslova rada (reorganizacija radnog vremena), zapošljavanja, obuka i komunikacija. Stoga je Grad Rene razvio mjeru kojom je dozvolio profesionalizaciju znanja i iskustva koje su žene razvile na određenim poljima aktivnosti (održavanje, ugostiteljstvo, briga o djeci i starima) i sticanje kvalifikacija kroz prepoznavanje vještina i iskustava.

Izvor: Grad Rene

Sajt: www.ville-rennes.fr

Glazgov (Škotska)

Vodič za zaposlene grada o upotrebi neseksističkog jezika na radnom mjestu:

Seksizam nastavlja da bude smetnja ženama kao zaposlenima grada. Otuda, ovaj škotski grad primijenjuje veoma aktivnu politiku kako bi suzbio diskriminaciju i obezbijedio da pitanja ravnopravnosti budu više uzeta u obzir od strane državnih službenika/ca i članova/ica vijeća. Vodič je bio distribuiran i kako bi se povećala svijest zaposlenih žena o ovoj činjenici.

Izvor: Općinsko vijeće Glazgova

Sajt: www.glasgow.gov.uk

Torino (Italija)

Grad Torino je sproveo studiju o „staklenom plafonu“ koristeći metode kognitivne psihologije kako bi proučio mehanizme koji vode do neravnopravnosti na mjestima gdje se donose odluke. Studija se fokusirala na neravnopravnosti između muškaraca i žena na nivou odlučivanja u trenutku kada one postanu očigledne tokom pregovora. Cilj studije je bio da se izađe sa prijedlozima, kako bi žene mogle da prevaziđu sopstvene poteškoće i bile unapređene na više pozicije u javnom i privatnom sektoru. Studija je sprovedena u okviru javnih organizacija, NVO-a i kompanija u Gradu Torinu.

Izvor: Sister Cities Going Gender Project i Skupština grada Torina

Sajtovi: www.comune.torino.it, www.sister-cities-going-gender.org

Beč (Austrija)

Upravljanje E-kvalitetom:

Projekat Upravljanje E-kvalitetom (MEQ) je razvijen da omogući zaposlenima da ispune standarde Evropske unije koji se odnose na uvođenje spolno osjetljivih politika i usklađivanja posla i porodice. Njegov cilj je da promoviše ravnopravnost za žene i muškarce, ali takođe uzima u obzir i različitost svih zaposlenih. Projekat obuhvata obuku, savjetodavstvo i program primjene, koji pomaže javnim upravama ili organizacijama da usavrše ono čime se bave i uvedu rješenja u onim oblastima gdje prepoznaju potrebu za poboljšanjem u pravcu ravnopravnosti. U tom smislu su organizovani kursevi i seminari.

Izvor: Odjeljenje žena Grada Beča

Sajtovi: www.genderlink.com/index_meqe.htm; www.frauen.wien.at

Mehanizmi i instrumenti u službi ravnopravnosti

Primjena politike ravnopravnosti između žena i muškaraca zahtijeva političku volju. Ovo drugo podrazumijeva obavezivanje cjelokupne izabrane skupštine, ali i imenovanje službenica/ka, izabranih predstavnica/ka i državnih službenica/ka zaduženih za predlaganje mjera i metoda za eliminisanje svih diskriminacija i praćenje efektivnosti ove akcije. Neophodan je lokalni plan za ravnopravnost. Sprovedena anketa pokazuje da su u odsustvu takvog plana i mehanizama sa posebnim ciljem postizanja ravnopravnosti, kao i uz nedovoljnu obuku zaposlenih u pogledu svijesti o pitanjima spola, sprovedene politike nedovoljne i ograničene, dugoročno posmatrano. Grad, prema tome, mora da postavi sistem, i u okviru izabranog vijeća i u okviru uprave namijenjen uvođenju koncepta spolne osjetljivosti u sve politike. Takođe je neophodno doprinijeti borbi protiv stereotipa kroz obuku i lokalno informisanje.

U nekoliko evropskih zemalja, država se obavezuje ili podstiče lokalne vlasti da uzmu u obzir ravnopravnost spolova postavljanjem mehanizama i odgovarajućih politika.

2.1. OPĆINSKO VIJEĆE OSIJETLJIVO NA PITANJA SPOLA

Izabrani/a predstavnik/ca općinskog izvršnog organa je odgovoran/a za jednake mogućnosti u gradu. Općinski odbor je posebno zadužen za resor jednakih mogućnosti, uz moguću asistenciju dopunskih općinskih odbora koji uključuje učešće lokalnih organizacija sa stečenim pravima po ovom pitanju - i posebno, ženskih organizacija. Prije pregleda od strane općinskog vijeća, sve buduće odluke se dostavljaju

na razmatranje Odboru „Jednake mogućnosti“ da bi se potvrdilo da su pitanja ravnopravnosti spolova uzeta u obzir. Općinsko vijeće je utvrdilo neophodna sredstva za stvaranje komparativne analize situacije u kojoj se nalaze žene i muškarci u gradu.

Švedska asocijacija lokalnih vlasti

Metoda 3R:

Švedska asocijacija lokalnih vlasti je usavršila metodu koja ima za cilj pomoć općinama da sastave globalnu politiku ravnopravnosti. Metoda 3R je analitički instrument. Ona prikuplja informacije neophodne za sistematično uzimanje u obzir pitanja spolne ravnopravnosti. 3R znači reprezentacija, resursi i realnost. U skorašnje vrijeme, četvrto R je dodato metodi i označava: „restrikcije“. To znači da će organizacije koje ne primijenuju uvođenje spolno osjetljivih politika biti sankcionisane.

Izvor: 3R, Instrumenti za ravnopravnost spolova u lokalnoj upravi, 1999, Švedska asocijacija lokalnih vlasti

Sajt: www.svekom.se

2.2. OPĆINSKA UPRAVA AKTIVIRANA I

EDUKOVANA U POGLEDU RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

Odsjek, pod nadzorom izabrane/og službenice/ka odgovorne/og za ravnopravnost, ima misiju da unaprijedi koncept ravnopravnosti, da posvjedoči da je on integrisan u sve izvršne nivoe općinske uprave i da obezbijedi njegovo praćenje. Zaposleni/e u ovom odsjeku su prošli/e obuku o tehnikama uvođenja koncepta osjetljivosti spolova u javnu politiku.

U svakom odsjeku lokalne uprave, postoji zastupnik/ca koji/a je prošao/la obuku za pitanja ravnopravnosti spolova, koji djeluje kao posrednik/ca između svog odsjeka i osobe koja promovira ravnopravnost.

Frankfurt (Njemačka)

U januaru 2002. godine Grad Frankfurt je počeo sa primjenom uvođenja osjetljivih spolnih politika i osnovao „rodni tim“ u okviru općinske uprave. Zadatak ovog tima je da uvede i predstavi uvođenje spolno osjetljivih politika u svim općinskim strukturama: i u procedurama odlučivanja i u organima odlučivanja.

Grad Frankfurt je pokrenuo evropski pilot-projekat „Sister Cities Going Gender“, razvijen da ohrabri primjenu politika jednakih mogućnosti u velikim evropskim gradovima kao što su Rotterdam, Rim, Torino, Beč i Venecija.

Izvor: Rodni tim Grada Frankfurta i Sister Cities Going Gender Project

Sajtovi: www.frankfurt.de, www.sister-cities-going-gender.org

Pariz (Francuska)

Centar za monitorstvo ravnopravnosti između žena i muškaraca: Cilj ovog centra za monitorstvo je da se i građankama i građanima Pariza omogući da imaju kvalitetniji svakodnevni život u svim oblastima: socijalna sfera, zaposlenost, profesionalna ravnopravnost, porodica, kultura, prevoz, itd.

Svi/e stanovnici/e Pariza se suočavaju sa različitim problemima i situacijama. Grad mora da bude u mogućnosti da im ponudi prikladne odgovore kako bi muškarci i žene mogli da uživaju jednake standarde kvaliteta života.

Cilj poštovanja jednakih mogućnosti takođe se primjenjuje na muškarce i žene u pariskoj upravi.

Iako je Pariz „ženski“ grad (žene čine 53% populacije i 50% zaposlenih u upravi), još uvijek ima mnogih oblasti gdje nejednakosti i dalje postoje. Da bi se ove nejednakosti smanjile, Centar za monitoring djeluje sa ciljem:

- garantovanja i obezbjeđivanja poštovanja prava žena koje žive u Parizu,
- podržavanja i praćenja aktivnosti, zaposlenosti i profesionalne ravnopravnosti žena koje žive u Parizu, kao i žena koje rade u pariskoj upravi,
- postizanja prepoznavanja i poboljšanja položaja žena u Parizu u svim oblastima,
- pomaganja i zajedničkog rada sa ženskim i feminističkim asocijacijama.

Izvor: Skupština grada Pariza

Sajt: www.paris.fr/fr/citoyennete/observatoire_egalite

Beč (Austrija)

Uspostavljanje uvođenja spolno osjetljivih politika na upravne nivoe: Grad Beč je, od prije nekoliko godina, prihvatio, jasno se politički obavezao na uvođenje koncepta spolne ravnopravnosti u politike u pogledu žena i ravnopravnosti. Pored postojanja Općinskog odjeljenja 57 - Odjeljenje žena Grada Beča - dodatne pogodnosti posebno za žene su bile uvedene u različitim općinskim odjeljenjima kako bi se promijenili aspekti orijentisani na žene, u duhu uvođenja spolno osjetljivih politika, u pitanja koja se direktno tiču različitih oblasti rada i uprave. Grad je takođe odlučio da odredi pet zaposlenih da budu savjetnice/i za jednake mogućnosti, koje/i su oslobođene/i svojih redovnih obaveza. Takođe je uvedena i funkcija kontakt osobe za jednake mogućnosti. Ove radnice su žene kojima se zaposleni oba spola u pojedinačnim odjeljenjima Grada prvo obraćaju. Postoji 145 kontakt osoba koje su trenutno imenovane za čitav grad. Konačno, Grad takođe ima i Radnu grupu za pitanja ravnopravnosti spolova.

Izvor: Odjeljenje žena Grada Beča

Sajtovi: www.frauen.wien.at, www.wien.gv.at/gbb

Esen (Njemačka)

Šezdeset četiri osobe su zadužene za uslove u kojima žene žive i rade

Jednoj ili više osoba u 33 gradske službe povjerena je odgovornost za uslove u kojima žene žive i rade. Oni/e obavljaju ovu svoju dužnost uporedo sa svojim drugim zaduženjima. Njihov zadatak je da sarađuju sa odjeljenjem „jednakih mogućnosti“ i olakšaju širenje informacija između različitih odjeljenja i specijalizovanih sektora. Oni/e prisustvuju mjesečnim konferencijama koje pružaju mogućnost da se razmijene iskustva, diskutuje o problemima, ali i da se daju prijedlozi za nove teme. Na primjer, službenice/i zadužene/i za uslove žena Systemhaus of Essen, zadužene/i za računarske mreže uprave, u saradnji sa kancelarijom zaduženom za mlade su otvorili centar za brigu o djeci zaposlenih u općini tokom školskih raspusta.

Izvor: Deutscher Städtetag, Uvođenje spolno osjetljivih politika, Primjeri najboljih praksi u općinama

Sajtovi: www.staedtetag.de, www.essen.de

Gornja Silesia (Poljska)

Kuća za poljsko-njemačku saradnju, poljska NVO, pokrenula je projekat, podržan od EU, da „pripremi mrežu lokalnih stručnjakinja/ka za ravnopravnost između žena i muškaraca u općinama vojvodstva Slaskie i Opolskie“. U okviru ovog projekta, 50 općinskih delegata/kinja dva vojvodstva su učestvovala/i na nizu seminara i radnih grupa kao dio obuke o teoriji i praksi o ravnopravnosti.

Kontakt: Malgorzata Jonczy

Sajt: www.haus.pl

Didelanž (Luksemburg)

Integrirana politika jednakih mogućnosti:

Godine 1995. općina je odredila predstavnika/cu zaduženog za jednake mogućnosti i 1997., Komisiju za jednake mogućnosti otvorenu za sve građane/ke, kao i Upravni odbor za politike ravnopravnosti. Ovaj upravni odbor je bio sastavljen od lokalnih službenika/ca iz službi odgovornih za pitanja zaposlenosti, socijalnih pitanja, omladinskih centara, zaposlenih, škola i starih lica. Misija odbora je uključivala sljedeće: savjetovanje i pružanje podrške općinskim službama u pogledu jednakih mogućnosti, organizovanje i pružanje obuke, organizovanje kampanja za podizanje svijesti i drugih događaja za promovisanje vidljivosti žena i saradnja sa lokalnim ženskim udruženjima, službama koje se bave uslovima života žena, Savjetom žena Luksemburga i Ministarstvom zaduženim za unapređenje pitanja žena.

Izvor: Općina Didelanž Nacionalni savjet za žene u Luksemburgu

Sajtovi: www.dudelange.lu, www.cnfl.lu

Finska

U finskim gradovima je uspostavljena saradnja i mreže službenika/ka odgovornih za jednake mogućnosti u okviru općinskih uprava, npr. gradovi Espu, Helsinki, Oulu, Turku. Ove mreže su odgovorne za planiranje ravnopravnosti, širenje informacija, koordinaciju edukacije zaposlenih u gradu o pitanjima ravnopravnosti spolova.

Izvor: Asocijacija finskih regionalnih i lokalnih vlasti, pomenuti gradovi

Sajt: www.kunnat.net

2.3. STATISTIČKI PODACI RAŠČLANJENI PO SPOLU

Nejednakosti i diskriminacija nisu uvijek očigledni sve dok ne postoje dostupni statistički podaci raščlanjeni po spolu. Koliko žena, a koliko muškaraca ima u općini? Koliko njih su jedina glava porodice? Kako izgleda spolna raspodjela za plaćeni posao? Kakve su razlike u platama muškaraca i žena? Ko koristi javni prevoz? I tako dalje. Odjeljenja zadužena za ravnopravnost su odgovorna za prikupljanje ovih statističkih podataka, njihovo ažuriranje i njihovu analizu.

Norveška

Općinski indeks ravnopravnosti između žena i muškaraca: od 1999. godine norveški Zavod za statistiku jednom godišnje izdaje indeks ravnopravnosti spolova koji dozvoljava klasifikaciju gradova u odnosu na šest pokazatelja: pokrivenost vrtićima za djecu, procenat članica općinskog vijeća, obrazovni nivoi žena i muškaraca, broj žena na 100 muškaraca između 20 i 39 godina, učesće žena i muškaraca u radnoj snazi i primanja žena i muškaraca.

Izvor: Statistika Norveške

Sajt: www.ssb.no/likekom_en/main.html

Finska

• **Asocijacija finskih regionalnih i lokalnih vlasti** održava spolno raščlanjenu statistiku npr. o općinskim odborima, općinskim vijećima. Komisija za zaposlene pri lokalnoj vlasti, koja je dio Asocijacije finskih regionalnih i lokalnih vlasti, nastavlja da prikuplja spolno raščlanjene statističke podatke o zaposlenima u općini.

Izvor: Asocijacija finskih regionalnih i lokalnih vlasti

Sajt: www.kunnat.net

• **Ministarstvo za socijalna pitanja i zdravlje** je osnovalo banku podataka koja obuhvata pokazatelje ravnopravnosti spolova na lokalnom i regionalnom nivou. Razvijeni pokazatelji predstavljaju širok opseg polja: populaciju i porodice, obrazovanje, radni vijek, zaposlene pri općini, primanja, odlučivanje na lokalnom nivou, brigu o djeci, zdravlje i stare osobe. Statistički podaci se mogu dobiti na općinskom, regionalnom i državnom nivou.

Izvor: Sari Pikala. Pokazatelji ravnopravnosti spolova za općine i regione. Helsinki 2003. Izveštaji o socijalnim pitanjima i zdravlju. 2003:12).

Sajtovi: www.stm.fi, www.tasa-arvotietopankki.fi

2.4. BUDŽET: INSTRUMENT ZA ANALIZIRANJE I KORIGOVANJE NEJEDNAKOSTI

Javni budžeti nisu neutralni. Oni utiču na žene i muškarce na različite načine, utoliko što svuda većina žena ima manje finansijske resurse od muškaraca i što one, takođe, preuzimaju veći udio neplaćenog posla. Od sredine 1980-ih (počevši u Australiji) bile su sprovedene studije kako bi se izmjerili uticaji javnog budžeta na muškarce i žene sa ciljem promovisanja ravnopravnosti. Ove studije su pokazale da je, na primjer, smanjenje troškova za socijalne usluge rezultiralo prebacivanjem zaduženja na žene, najvećim dijelom, a do tada se ono sprovodilo kao dio javnih usluga.

Na kraju globalne konferencije u Pekingu 1995., države su obećale da će uzeti u obzir posebnu prirodu problema sa kojima se žene suočavaju kada donose odluke u vezi sa budžetom, kao i da će odvojiti dovoljno finansiranja za programe koji imaju za cilj postizanje ravnopravnosti između žena i muškaraca. Ono što se primjenjuje na državni budžet takođe se primjenjuje i na budžet lokalnih i regionalnih vlasti, posebno budžete gradova. U različitim evropskim zemljama, općine su tako razvile budžetske tehnike koje dozvoljavaju analizu uticaja prihoda (tj. poreza) i troškova u pogledu djelovanja i investiranja uzimajući u obzir spolnu perspektivu.

Evropska unija / Evropski ženski lobi

Vodič za uvođenje spolno osjetljivih politika u javne budžete

Evropski ženski lobi, koji okuplja više od 4000 ženskih organizacija u Evropi, izdao je posebno koristan dokument koji se bavi uvođenjem spolno osjetljivih politika u budžetske prakse i tehnike. Iako se ovaj dokument ne fokusira posebno na lokalne budžete, prilično je koristan za razumijevanje značaja budžetiranja spolne ravnopravnosti za dobro upravljanje i suzbijanje nejednakosti između žena i muškaraca.

Izvor: Uvod u primjenu spolno osjetljivih politika u budžetiranju: cjelokupni pregled od strane Evropskog ženskog lobija, 2004.

Sajt: www.womenlobby.org

Bazel (Švajcarska)

Metodologija za budžetiranje spolne ravnopravnosti:

Grad Bazel je razvio metodologiju koja dozvoljava gradu da izmjeri odobravanje novčanih sredstava u odnosu na spol. Rezultati analiza pokazuju da, u cjelini, muškarci dobijaju oko 15% više budžetskih odobravanja nego žene. Starosna raspodjela pokazuje da samo za populacijsku grupu od 65 godina ili više žene dobijaju više nego muškarci. Ove analize su korištene kao instrument za planiranje.

Izvor: „Mala razlika“ u državnim finansijama, komparativna spolna analiza, Kanton Bazel i CEMR, Ravnopravnost u evropskim gradovima, seminar u Parizu, 7-8 maj 2004.

Sajt: www.basel.ch

Italija

Eksperimenti spolnog budžetiranja izvedeni u nekoliko gradova: Eksperimenti spolnog budžetiranja su u toku u pokrajinama Modena, Sijena i Đenova i ove inicijative se umrežavaju. Regija Emilia-Romanja je naručila studiju izvodljivosti na ovu temu kako bi izmjerila razlike u općinskim troškovima za muškarce i za žene i da bi zabilježila oblasti kojima najviše nedostaje novčanih sredstava na lokalnom nivou iz perspektive različitih spolova, posebno onih koje se tiču brige o djeci, budžetskog izdvajanja za roditelje i javnog prevoza.

Izvor: Vodič za uvođenje spolno osjetljivih politika u lokalne politike, Evropska komisija, 5. FPRD

Sajt: www.eurete.it

Geteborg (Švedska)

Budžetiranje spolova kao instrument za korigovanje ne-jednakosti:

U Švedskoj je jedno od okružnih vijeća Geteborga analiziralo način na koji je grad dodjeljivao subvencije NVO-ima koji se odnose na društveni sektor. Došli su do saznanja da su, sa izuzetkom udruženja koja su se bavila smještajem, udruženja koja su se prvenstveno fokusirala na pitanja žena, dobila samo jednu petinu općinskih subvencija u nevladinom sektoru. Naravno, ispostavilo se da su centri koji su pružali sklonište pretučanim ženama dobili neznatno veće grantove po osobi nego muška udruženja koja se bave centrima za liječenje alkoholizma. Ipak, uzimajući u obzir činjenicu da je većina žena koje dođu u sklonište često u pratnji svoje djece, subvencije dodijeljene muškarcima su, u stvari, bile veće. Prateći analizu, okružno vijeće o kome govorimo izbalansiralo je svoje subvencije po ispitivanju društvenog interesa i potreba svake aktivnosti.

Izvor: Vodič za uvođenje koncepta spolne osjetljivosti u lokalne politike, Evropska komisija, 5. FPRD

Sajt: www.goteborg.se

Budžetiranje spolova u gradovima mreže „Sister Cities Going Gender“

Kao dio aktivnosti mreže Sister Cities Going Gender koju je osnovao Grad Frankfurt, neki evropski gradovi su sproveli pilot-projekte o budžetiranju spolova.

• Rotterdam (Holandija)

Grad Rotterdam je sproveo projekat sa ciljem primjene budžetiranja spolova na politike koje se bave mladima, posebno onima između 12 i 18 godina.

Izvor: Skupština grada Roterdama i Sister Cities Going Gender projekat

• Rim (Italija)

Grad Rim je sproveo projekat primjene budžetiranja spolova na gradsku oblast i primijenio pravilo „participativnog budžeta“.

Izvor: Grad Rim i Sister Cities Going Gender projekat

Sajtovi: www.comune.roma.it, www.sister-cities-going-gender.org

2.5. SISTEM ZA INFORMISANJE

JAVNOSTI O POLITIKAMA UVOĐENJA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

Svi mediji koji doprinose komunikaciji u općini bi trebalo da obrate posebnu pažnju na izbjegavanje bilo kog oblika seksističkog stereotipa i obezbijede da reklame u gradu ne podstiču te stereotipe i, štaviše, da oglasi za poslove lokalnih državnih službenica/ka budu neutralni u pogledu spolne perspektive ili čak da ohrabruju da radna mjesta koja zauzimaju uglavnom ili žene ili muškarci budu otvorena za manje zastupljeni spol.

Izrađena je i dostupna posebna mjera za informacije za žene.

Provansa Alpi Azurna obala (Francuska)

Agor'elles:

Regionalna grupa za akcije i informacije koje promovišu žene i porodice (GRAIFF) je formirana 1977. godine na inicijativu regiona Provence Alpes Côte d'Azur da bi se razvile, podržale i primijenile akcije u korist žena i porodica. Sjedište GRAIFF-a se nalazi u Marselju, ali njene aktivnosti se sprovode u čitavom regionu. Šezdeset općina su članice ove grupe. GRAIFF radi u korist veće zastupljenosti žena u politici i društvenom sektoru, vrše dodatne edukacije jednakih mogućnosti žena i muškaraca u primjeni javnih politika. Jedna od misija GRAIFF-a je da posebno djeluje kao centralni informacioni punkt između lokalnih vlasti, udruženja i javnosti. GRAIFF izdaje bilten, Agor'elles

Izvor: Le Groupement régional pour l'action et l'information des femmes et des familles (GRAIFF)

Sajt: www.graiff.org

Torino (Italija)

Na inicijativu odbora jednakih mogućnosti, Grad Torino je napravio vebisajt, koji je finansiran od strane regije Pijemont. Sajt je nazvan IRMA, akronim za „Informacionu mrežu za unapređenje svijesti i edukaciju u oblasti uvođenja spolno osjetljivih politika i jednakih mogućnosti“. On zapravo obezbjeđuje mrežu usluga koje pruža općina i druge organizacije i udruženja grada koje se bave pitanjima ravnopravnosti. Predstavlja i važan izvor informacija za žene kada se suoče sa posebnim problemima.

Izvor: Odbor za ravnopravnost Grada Torina

Sajt: www.irma-torino.it

Beč (Austrija)

„7 koraka do ravnopravnosti“:

Grad je izradio priručnik za korporativnu spolnu ravnopravnost i usklađivanje posla i porodičnog/privatnog života. Priručnik daje osnovne teoretske informacije, kao i komplet „uradi sam/a“ sa dobrim praksama, kontrolnim listama i smjernicama za praktično korištenje. Glavne oblasti djelovanja su:

- Kontakt i podrška zaposlenima (ženama i muškarcima) koje/i su na odsustvu radi njege djeteta (održavanje vještina) i vraćaju se na posao.
- Pružanje podrške u svakodnevnom životu (obavljanje kupovine, briga o bolesnoj djeci)
- Fleksibilno radno vrijeme u smislu vremenske autonomije za zaposlene kao i smanjenje prekovremenog rada.

Izvor: Odjeljenje žena grada Beča

Sajt: www.gleichstellung.info

2.6. PODIZANJE SVIJESTI MLADIH O PITANJIMA

RAVNOPRAVNOSTI ŽENA I MUŠKARACA

Gradovi mogu igrati važnu ulogu u ohrabivanju djevojčica i dječaka da se zainteresuju za građanski život na lokalnom nivou i učestvuju u njemu. Općinska vijeća djece, koja postoje u mnogim gradovima, pružaju mogućnost djeci, naročito ako su oba spola prisutna u jednakom broju, da zajedno uče o procesu odlučivanja i postanu svjesni posebnih poteškoća sa kojima se suočava svaki spol u dobijanju pristupa lokalnim javnim uslugama.

Kao dio svojih obaveza, općine mogu da podignu svijest djece o pitanjima ravnopravnosti spolova (u vrtiću, bibliotekama, igraonicama itd.).

Lijež (Belgija)

Općinska vijeća susjedskih zajednica za djecu:

Grad Lijež, kao dio sporazuma koji se odnosi na izradu ugovora grada, pozvao je Općinska vijeća susjedskih zajednica za djecu da se bave temom ravnopravnosti između spolova kroz sprovođenje kritičke analize prošlih iskustava. Djeca između 10 i 12 godina, izabrana u okviru svakog vijeća, su režirala film na temu spolne ravnopravnosti. Nakon toga su organizovane sesije diskusija u školama u različitim naseljima grada.

Izvor: Karin Žoli, „Žene i gradovi u Belgiji, Istorija lokalnih politika ravnopravnosti sprovedenih na federalnom nivou“, Chronique Féministe, br. 86/88, septembar 2003/januar 2004

Sajt: www.liege.be

Venecija (Italija)

Projekat „Razgovarajući o razlikama spolova“:

Cilj ovog projekta je bio da se kultura spolne ravnopravnosti proširi i da se podigne svijest o nasilju i maltretiranju mladih u školi. Bilo je pozvano 428 učenika da učestvuje u projektu. Učestvovalo je i 289 odraslih.

Za djecu je bila organizovana laboratorija diskusija i istraživanja spolnih razlika. Za roditelje je bilo otvoreno mjesto za pomoć. Cilj ovog mjesta je bio da im pomogne u njihovim roditeljskim obavezama i odnosima sa njihovom djecom. Za nastavnice/ke je takođe bilo otvoreno mjesto za pomoć u smislu pružanja podrške u njihovim obavezama obrazovnog tipa.

Profesorkama/ima i roditeljima su takođe predloženi i drugi kursevi za obuku i podizanje svijesti, koji su se fokusirali na temu zlostavljanja maloljetnika i nasilja prema ženama, spolnim razlikama, svakodnevnim odnosima između roditelja i djece, kao i na promovisanje obrazovanja punog poštovanja prema pitanjima spolova.

Izvor: Skupština grada Venecije

Sajt: www.comune.venezia.it

Lozana (Švajcarska)

Dan „Sve karijere su moguće“:

Svake godine, Grad Lozana organizuje dan kada djevojčice upoznaju zanimanja svojih očeva, a dječaci zanimanja svojih majki. Tokom dana, u kome učestvuju učenice/i od 10 do 15 godina, roditelji pokazuju djeci kako izgleda njihov tipičan radni dan i uključuju ih u svoje aktivnosti, predstavljaju im zanimanja svojih kolega/nica; ukratko, pružaju im prvi pogled na radno mjesto.

Izvor: Odbor za ravnopravnost Grada Lozane

Sajt: www.lausanne.ch

Pontedera - Piza (Italija)

The Istituto Magistrale of Pontedera je sproveo projekat kako bi obezbijedio obuku svojim studentima u pogledu ravnopravnosti. Projekat je finansirala pokrajina Piza, uz podršku AICCRE-Toscana i direktora škola u Pontederi. Kao dio projekta, sprovedenog u periodu od marta 2004. do oktobra 2005., studenti su učestvovali u teoretskoj obuci, pripravnici obuci i studijskim posjetama u vezi sa politikama i načinima primjene spolne ravnopravnosti.

Izvor: AICCRE Toscana

Sajtovi: www.aiccre.it, www.provincia.pisa.it

Barselona (Španija)

Vijeća žena:

Vijeće žena grada i vijeća žena naselja. Grad Barselona je osnovao, na nivou grada, Vijeće žena pod okriljem Odbora za društveni razvoj, i „ženska“ vijeća u svakom od okruga. Cilj ovih savjetodavnih tijela je da obezbijede učešće ženskih grupa u primjeni općinskih programa za žene, „ženskim“ sekcijama općinskog programa akcija i akcionom planu protiv nasilja nad ženama.

Izvor: „Grad krojen prema ženama“, Kanadska federacija općina, 2004.

Sajt: www.cird.bcn.es

Beč (Austrija)

Dan kćerki (Töchtertag)

U Beču je Dan kćerki počeo da se obilježava 2001. kao konkretan način da se podrže djevojčice u pronalaženju pravog zanimanja. Četvrtog četvrtka aprila, djevojčice između 11 i 16 godina idu zajedno sa svojom/im majkom/ocem ili drugom/im odraslom/im mentorkom/om na njihovo radno mjesto. Djevojčice provode dan prateći svog/ju mentora/ku i učeći o mogućnostima koje su otvorene za žene na različitim poljima. Godine 2004., oko 1500 djevojčica i 55 preduzeća su se pridružili bečkom Danu kćerki.

Izvor: Odjeljenje žena Grada Beča

Sajtovi: www.toechtertag.at; www.frauen.wien.at

Vervie (Belgija)

Savjetodavni odbor žena:

Stvaranje općinskog konsultativnog odbora žena. Ovaj odbor je stvoren kao dio Svjetskog marša žena 2000. godine. U to vrijeme, Vijeće žena koje govore francuskim jezikom u Belgiji, sekcije u Vervijeu, sastalo se sa općinskim vlastima i zatražilo formiranje općinskog savjetodavnog odbora žena u Vervijeu. Odbor je tako formiran i razvijeno je niz projekata koji su usmjereni na ravnopravnost spolova u gradu.

Izvor: Skupština grada Vervijea

Sajt: www.verviers.be

2.7. STALNI DIJALOG SA CIVILNIM DRUŠTVOM

Lokalne i državne organizacije koje se bave pravima žena su najvećim dijelom doprinijele podizanju svijesti političkih organa o pitanjima spolova. Takve organizacije postoje u većini gradova. One djeluju kao posrednice sa lokalnim vlastima. One su čak i u mogućnosti da donosiocima/teljicama odluka pruže informacije o posebnim potrebama žena i mogu biti korisne saveznice u aktivnostima „ženskih“ odbora, kada ove grupe postoje, i takođe mogu da rade kao konsultatkinje na urbanističkim projektima.

Bristol (Ujedinjeno Kraljevstvo)

Forum žena Bristola:

Cilj ove organizacije je da obezbijedi da se pri nacrtu općinskih politika konsultuju žene. Forum žena Bristola radi sa gradskim Odjeljenjem za ravnopravnost. Ženska grupa organizuje sastanke sa gradskim vijećnicama/ima i državnim službenicama/ima kako bi osobama koje donose odluke na lokalnom nivou predstavila gledišta žena.

Izvor: Međunarodni biro lokalne uprave (LGIB)

Sajtovi: www.bccforums.org.uk/women, www.lgib.gov.uk

London (Ujedinjeno Kraljevstvo)

Dijalog sa lokalnim ženskim organizacijama:

The Greater London Authority (GLA) se opredijelila za reprezentativnu i inkluzivnu konsultaciju sa zajednicima u Londonu. Izdala je vodič dobrih praksi o konsultovanju sa ženama i drugim tradicionalno isključenim grupama. Takođe je podijelila Alat za jednakost svim svojim zaposlenima koji im daje posebne savjete kako da se konsultuju sa ženama i drugim grupama.

Svake godine GLA organizuje Glavnu žensku konferenciju, koja je posebno planirana za pružanje mogućnosti gradonačelniku/ci Londona da konsultuje žene Londona i za izdavanje godišnjeg izvještaja „Stanje žena u Londonu“. Događaj se koristi i za promovisanje GLA Šeme spolne ravnopravnosti i pregleda izvještavanja o napretku u odnosu na šemu.

Izvor: Greater London Authority

Sajtovi: www.london.gov.uk/mayor/consultation/resources.jsp
www.london.gov.uk/gla/publications/equalities/equalities_toolkit.rtf
www.london.gov.uk/gla/publications/equalities/equalities_toolkit.pdf www.london.gov.uk/gla/publications/women.jsp

2.8. PLAN ZA RAVNOPRAVNOST

Općinska vijeća su, nakon postavljanja dijagnoze uporedne situacije žena i muškaraca kroz prikupljanje statističkih spolno raščlanjenih podataka, analize budžeta, konsultacije građanki/a i posebno ženskih grupa, iznijeli ciljeve za postizanje ravnopravnosti u okviru plana. Ovaj plan, koji su razmatrale i usvojile općine, podržan je neophodnim finansijskim i ljudskim resursima. Plan predviđa evaluacionu metodu.

Finska

Prema zakonu o ravnopravnosti spolova, svi poslodavci sa više od 30 zaposlenih moraju planski da rade na razvoju ravnopravnosti spolova, u praksi praveći planove ravnopravnosti i prateći ispunjenje plana (zakon je na izmjeni, trebalo bi da o njemu diskutuje Parlament u januaru 2005., i da bude usvojen u februaru - martu). Između ostalog, utvrđene su prakse zapošljavanja, definicije zanimanja, nazivi zanimanja, jednake plate za jednaki rad, sprečavanje seksualnog uznemiravanja, radne prakse, čak i „spolno osjetljivi alati“. Izrađene su metode praćenja i statistički podaci, npr. spolni aspekt uključen u balans metoda ljudskih resursa.

Espo

Plan grada za različitost:

Ovaj finski grad je jedan od prvih koji je imao politiku ravnopravnosti u zemlji. Još 1980-ih, projekti fokusirani na ravnopravnost bili su primijenjeni i grad je bio međunarodno prepoznat po svojoj akciji. Koncept spolne ravnopravnosti je tada bio proširen na koncept ravnopravnosti između osoba. Tako, grad trenutno ima plan za različitost koji je integrisao ciljeve politike spolne ravnopravnosti zaposlenih pri gradu. Plan uključuje aktivnosti za usklađivanje porodičnog života i posla zaposlenih u gradu.

Izvor: Skupština grada: Espo

Sajt: www.espoo.fi

Vanta

Godine 1996. Grad Vanta je uveo svoj plan za ravnopravnost spolova koji služi kao osnova za lokalnu politiku ravnopravnosti. Plan podrazumijeva sljedeće ciljeve:

- Odbor koji direktno izvještava općinsko vijeće
- Ciljeve za ravnopravnost spolova i u pogledu ljudskih resursa i djelovanja općinskog vijeća
- Jednake mogućnosti i jednake plate za žene i muškarce
- Jednak pristup za žene i muškarce izvršnim i višim nivoima pozicija
- Jednako postupanje prema muškarcima i ženama u planiranju i angažovanju ljudskih resursa
- Nultu toleranciju seksualnog uznemiravanja ili bilo kog drugog oblika uznemiravanja

Izvor: Skupština grada Vante

Sajt: www.vantaa.fi

Helsinki

Grad Helsinki je zamislio posebno efektivan plan za ravnopravnost. Prvi plan je bio primijenjen 1996. Razvila ga je ad hok radna grupa sastavljena od predstavnica/ka odbora skupštinskih vijeća za ravnopravnost, različitih odjeljaka općinske uprave kao i predstavnica/ka gradskih poslodavaca.

Izvor: Skupština grada Helsinkija

Sajt: www.hel.fi

Španija

Na nacionalnom nivou, četvrti plan za ravnopravnost između žena i muškaraca je bio primjenjivan počevši od 2003. godine u 8 prioriternih sektora:

1. Uvesti spolnu perspektivu i osnažiti saradnju uprava i javnog sektora u uvođenju principa spolno osjetljivih politika
2. Raditi na spolnoj perspektivi u politikama zapošljavanja da bi se obezbijedilo postojanje ravnopravnosti između žena i muškaraca u ekonomskom pogledu.
3. Povećati učešće žena u procesu odlučivanja u oblastima politike, ekonomije i socijalnih pitanja.
4. Poboljšati kvalitet života žena, posebno u oblastima zdravlja, obrazovanja i kulture.
5. Promovisati ravnopravnost u građanskom životu, posebno u pogledu borbe protiv nasilja nad ženama.
6. Širiti egalitarne vrijednosti i stavove utičući na tradicionalni sistem - eliminisati stereotipe u medijima i reklamama.
7. Pomoći usklađivanju porodičnog života i profesionalne karijere, čak kroz pravna sredstva, sa ciljem postizanja boljeg balansa u načinu posmatranja kućnih poslova.
8. Postaviti cilj promovisanja saradnje između javnih uprava i javnih i privatnih institucija, i osnažiti saradnju sa NVO-ima i drugim međunarodnim institucijama.

• U Madridu, program za ravnopravnost je bio primijenjen 2001. godine u osam različitih oblasti:

- Saradnja i društveno učešće
- Kultura, obrazovanje i sport
- Obuka i zaposlenost
- Društvena promocija
- Zdravlje
- Spolno bazirano nasilje
- Moć i usklađivanje
- Urbanizam, konzumerizam, okruženje.

Evaluacija i praćenje ovog projekta su u toku.

• **U Valensiji** je program za ravnopravnost sproveden u periodu od 2001. do 2004. u 10 različitih oblast:

- Politička moć
- Učešće u procesu odlučivanja
- Imidž/predstava i obrazovna sredstva
- Rad i socijalna ekonomija
- Usklađivanje porodičnog života i profesionalne karijere
- Cjelokupno zdravlje
- Nasilje u braku
- Društvena isključenost i feminizacija siromaštva
- Saradnja.

• **U Leonu** je program za ravnopravnost primijenjen u periodu od četiri godine (2001-2004) kako bi se:

1. Eliminirale sve spolno bazirane diskriminacije od strane lokalnog sudskog poretka.
2. Dala pravna podrška planu ravnopravnosti i osnažila mnogoobraznost njegovih akcija.
3. Djelovalo u korist principa ravnopravnosti u svim oblastima građanskog života u Leonu.

• **U Hihonu** je plan za ravnopravnost sproveden u periodu od 2001. do 2005. godine dodirujući osam oblasti:

- Obuku i zaposlenost
- Prevoz i gradsko planiranje
- Socijalne usluge i zdravlje
- Nasilje i sigurnost
- Kulturu i obrazovanje
- Učešće u udruženjima
- Sport
- Istraživanje i obuka u korist ravnopravnosti.

Evaluacija i praćenje ovog projekta su u toku.

Izvor: Španska federacija općina i pokrajina (FEMP)

Sajtovi: www.femp.es, www.mtas.es/mujer, www.munimadrid.es

www.ayto-valencia.es, www.aytoleon.com, www.ayto-gijon.es

Uzimanje ravnopravnosti u obzir u svim oblastima općinskog djelovanja

Počevši od 1970-ih, pod pritiskom ženskih pokreta, gradovi su uveli politike orijentisane na žene. Dvije oblasti su dobile posebnu pažnju: usklađivanje plaćenog rada i kućnih poslova, i nasilje, posebno prema ženama. Razvoj studija o ženama je doveo do promjena u načinu analiziranja nejednakosti. Prva je bila da, dok politike moraju da uzmu u obzir žene, cilj ravnopravnosti podrazumijeva, kao što to ukazuje koncept spola, da se odnosi između dva spola razvijaju kako u javnom životu, tako i u privatnom. Tako, kombinovanje ličnog života sa profesionalnom karijerom zahtijeva da muškarci preuzmu na sebe veći udio u neplaćenim kućnim poslovima, koji su danas uglavnom viđeni kao obaveza žene. Slično, borba protiv nasilja ne zahtijeva samo centre za žene koje su žrtve, već povišenu svijest muškaraca sa ciljem eliminisanja svih oblika nasilja. Druga promjena je povezana sa konceptualizacijom spola. Ona je pokazala da sve donijete odluke mogu različito da utiču na svaki spol. Odabrali/e smo da ovde uključimo definiciju uvođenja spolno osjetljivih politika (mejnstriming) koju koristi grupa specijalistkinja/ta u Savjetu Evrope:

„Spolni mejnstriming je (re)organizacija, poboljšanje, razvoj i evaluacija procesa politika, tako da je spolna perspektiva uključena u sve politike na svim nivoima i u svim fazama, od strane aktera/ki redovno uključenih u stvaranje politika“.

Podrazumijeva se da uvođenje spolno osjetljivih politika (mejnstriming) zahtijeva da žene budu upoznate sa definisanjem ovog koncepta na svim nivoima, bez obzira da li su izabrane predstavnice, službenice na lokalnom nivou ili odgovorne za njegovu primjenu.

3.1. KORIŠTENJE VREMENA UZETO U

OBZIR PRI ORGANIZACIJI OPĆINSKIH AKTIVNOSTI

Žene i muškarci ne provode vrijeme na isti način i iz istorijskih i iz kulturnih razloga. Od 1980-ih se više ne smatra da to pitanje pripada privatnoj sferi i ono je dobilo političku notu povezanu sa organizacijom javnog života, posebno u urbanim područjima. Bez obzira na to da li žene imaju posao ili ne, da li imaju partnera/ku ili ne, i dalje su odgovorne za mnoge kućne poslove, brigu o djeci, brigu o starim osobama u porodici, kupovinu za domaćinstvo, vođenje administrativne dokumentacije itd. Svi ovi svakodnevni poslovi od njihovih političkih angažovanja oduzimaju njihovu sposobnost da učestvuju u građanskim aktivnostima i aktivnostima u svoje slobodno vrijeme, i osnovno, otežavaju im svakodnevni život. Jedini način da se ne previdi značaj korištenja vremena je uzimanje u obzir organizacije i planiranja grada, i još uopštenije prostornog planiranja i putovanja, pošto je to od suštinskog značaja u prevazilaženju diskriminacije sa kojom se žene suočavaju.

Jedan od preduslova za učešće žena u skupštinama općina, na način koji im dozvoljava da ispune svoje mandate jednako kao i muškarci, jeste taj da zakazivanje sastanaka, kao i njihovo trajanje bude kompatibilno sa takozvanim privatnim životom. U Evropi, općine su ponovo počele da uzimaju u razmatranje vrijeme za ostvarivanje političkih mandata, naročito kao reakcija na pritisak izabranih žena. Grad, kao poslodavac, je takođe pozvan da razmisli o posebnim teškoćama svojih radnica/ka pri postupanju prema različitim potrebama sa različitim ograničenim vremenom.

Italija

Državni zakon o korištenju vremena:

Turski zakon, usvojen 2000. godine, zahtijeva da gradovi koji imaju više od 30000 stanovnica/ka postave strukturu sa ciljem postizanja balansa vremenskih ograničenja koja se razlikuju kod pripadnika/ka različitih spolova, posebno u pogledu radnih sati, slobodnog vremena, vremena za obuku i društvene aktivnosti. Italijanski gradovi su bili lideri u ovoj oblasti i poslužili su kao modeli za mnoge druge evropske gradove. Ovo posebno važi za Modenu. Osamdesetih godina prošlog vijeka, prateći debatu koju su započele ženske grupe, Modena je uvela politiku harmonizacije vremena promovirajući saradnju između korisnica/ka i pružateljki/oca usluga. Modena je u skorije vrijeme uvela promjene u zakazivanju svojih sesija vijeća kako bi ih učinila više kompatibilnijim sa porodičnim životom.

Izvor: Vodič za uvođenje spolno osjetljivih politika u lokalne politike, Evropska komisija, 5. FPRD

Sajt: www.comune.modena.it

Prato (Italija)

Laboratorija Vrijeme u upotrebi:

Odbor za ravnopravnost grada Prato u Toskani je jedan od najaktivnijih po ovom pitanju. Ovaj odbor je pokrenuo projekat nazvan Vrijeme i Prostor sa ciljem reorganizacije načina kojim se upravlja vremenom u gradu. Pod ovim projektom je takođe napravljena laboratorija upotrebe vremena za grad. Ova laboratorija je prostor rezervisan za žene, u kome mogu da uživaju u različitim aktivnostima tokom slobodnog vremena. U laboratoriji je na raspolaganju sljedeće:

- Pristup internetu
- Zona informacija i pomoći
- Zona istraživanja
- Zona za igre i aktivnosti učenja
- Zona za izložbe
- Zona za recitovanje.

Izvor: Skupština grada Prato

Sajtovi: www.comune.prato.it, www.donna.toscana.it

Marselj (Francuska)

Agencija za korištenje vremena:

Već dvije godine „Odjeljenje za porodičnu akciju i prava žena“ u gradu Marselju učestvuje u European Reflection Network on Timing Policies. Otvaranje Kancelarije za korištenje vremena je pokrenuo Grad Marselj, a odobrilo „Ministère de la Fonction Publique, de la Réforme de Etat et de l'Aménagement du Territoire“.

Ciljevi ove kancelarije korištenja vremena su sljedeći:

- procjena usluga koje su trenutno ponuđene porodicama.
- akcije sa ciljem boljeg usklađivanja profesionalnog i porodičnog života. Ove akcije mogu biti vezane za brigu o djeci, sadržajima van škole, starim licima ili modernizacijom javnih usluga.

Izvor: Grad Marselj

Sajt: www.mairie-marseille.fr

Poatje (Francuska)

Agencija za upotrebu vremena:

Godine 2001., Agencija za upotrebu vremena, čija je predsjednica bila izabrana predstavnicom na lokalnom nivou, formirana je u urbanoj zajednici Poatjea. Ova agencija sprovodi brojne ankete među stanovnicama/cima zajednice (grad Poatje i udaljena predgrađa). Ove ankete su rezultirale posebnom pažnjom koja je posvećena trima ciljevima: usluge, mobilnost i briga o djeci. U pogledu usluga, na raspolaganju je pult/sluzba sve-na-jednom-mjestu tokom perioda povratka u školu, tako da roditelji mogu da završe sve neophodne procedure u vezi sa upisom u školu i vanškolskim aktivnostima. Primjećeno je da su osobe koje su koristile ovu uslugu većinom bile žene. Agencija je razmišljala o načinima da podstakne muškarce da koriste ovu uslugu. Na kraju, sve uprave su otvorene čitavog dana kako bi se olakšalo stanovnicama/ima da ispune sve administrativne svakodnevne obaveze, a medijateka je otvorena do 10 sati uveče dva puta nedjeljno.

Agencija se oslanja na saradnju sa stanovništvom. Organizovani su diskusioni forumi nazvani „Vrijeme utorkom“. Oni pružaju mogućnost da se diskutuje o problemima i predlože moguće inovacije.

Izvor: Agor'elles, br. 24, januar 2004.

Sajtovi: www.mairie-poitiers.fr

3.2. ORGANIZACIJA, PROSTORNO PLANIRANJE, GRADSKI PREVOZ I STANOVANJE

Kvalitet okruženja je pitanje koje se tiče svih stanovnica/ka grada i svih onih koje/i ga posjećuju. Stvaranje novih naselja, osposobljavanje zona za aktivnosti u slobodno vrijeme, izgradnja novog parkinga... sve su ovo mogućnosti da se uzmu u obzir potrebe i težnje svih građanki/a, da se u planiranje gradskog prostora uključe žene. Iz različitih razloga, do sada žene nisu bile u visokoj mjeri uključene u urbanističko planiranje. Profesije u arhitekturi i urbanom planiranju su bile i često ostaju karijere uglavnom muškaraca, pošto je ženama ova specijalizacija priznata u skorije vrijeme, pa tako one ostaju manjina u ovim profesijama. Posebne potrebe žena povezano sa obavezama koje ispunjavaju i koje zahtijevaju dosta jurcanja često se ne uzimaju u obzir prilikom planiranja grada.

3.2.1. Urbano planiranje

Istorijski, profesionalno urbanističko planiranje su obavljali muškarci, i ovo danas još uvijek važi. Odgovornosti izabranih predstavnica/ka i lokalnih službenica/ka zaduženih za ovaj resor se još uvijek rijetko povjeravaju ženama. Ipak, planiranje novog naselja ili remodeliranje starog zahtijeva da očekivanja i potrebe svih građanki/a budu uzete u obzir. To zahtijeva volontersku politiku, naročito onu koja osluškuje potrebe žena i stručnjakinja i onih na čije će živote to uticati.

Norveška

Jednakost u urbanom planiranju:

Norveška vlada, u saradnji sa općinskim vlastima, pokrenula je upravljanje projektom sa ciljem dalje integracije žena u život općine uzimajući u obzir, između ostalog, njihovo mišljenje o urbanom planiranju. Ovaj projekat, u kome je učestvovalo šest gradova, fokusirao se na stvaranje ili revidiranje gradskog plana. Bio je formiran centralni odbor koji je nastojao da postigne jednakost spolova što je više moguće. Ovaj odbor je nadgledao radne grupe sastavljene od najmanje 50% žena. Projekat gradskog planiranja je bio pripremljen i podnjet na konsultaciju. Od početka su bile organizovane dodatne aktivnosti, kako bi se povećalo učešće žena: edukacija na temu planiranja grada, promovisanje učešća žena u općinskim konsultacijama, obuka o procesima za dobijanje plana grada i o životu općine uopšteno. Općine su prepoznale korištenje spolno raščlanjenih podataka od strane općina, kao važan korak

naprijed u postupcima. Izdati su i vodiči, predstavljeni kao „Kuhar za grasruts planiranje“.

Primijećeno je nekoliko promjena nakon projekta, kao što je prihvatanje aktivnog učešća ženskih grupa od strane grada i korištenje procesa od-dna-prema-vrhu koje podstiče veće uzimanje u obzir potreba žena i, stoga, adekvatnije finansiranje fondova za lokalne inicijative.

Izvor: „Grad krojen prema ženama“, Kanadska federacija općina, 2004.

Sajt: www.bestpractices.org

Berlin (Njemačka)

Smjernice za planiranje grada i planove za klasifikaciju korištenja zemljišta koji uzimaju u obzir spol:

Pod projektom „Friedrichswerder West“, vodič o planiranju grada i zelenih površina, kao i projekti za javne površine i procedure ponuda i izdvajanja za sticanje zemljišta bili su analizirani i sprovedeni iz perspektive uvođenja spolno osjetljivih politika. To je takođe bio slučaj sa planovima za klasifikaciju korištenja zemljišta. Bio je predložen katalog kriterijuma kao dio procedure za učestvovanje civilnog društva; na primjer, koje su bile različite mogućnosti za svaki spol u sticanju zemljišta, mogućnost kombinovanja plaćenog rada sa kućnim poslovima, zaštita od fizičkog i psihološkog nasilja.

U pogledu „struktura i planiranog cilja“, na primjer, pokrenuto je pitanje utvrđivanja da li postoji dovoljno prostora koji bi omogućio odgovarajuću komunikaciju. Što se tiče mreža puteva i autoputeva, istraživanje se fokusiralo na utvrđivanje mogućnosti i nedostataka koji su postojali u pogledu omogućavanja muškarcima i ženama da zauzmu određeni prostor. Još jedna od tema se odnosila na područja u kojima se žene nisu osjećale sigurno ili lagodno.

Izvor: Deutscher Städtetag, Uvođenje spolno osjetljivih politika, Primjeri najboljih iskustava u općinama

Sajtovi: www.staedtetag.de, www.berlin.de

Ulm (Njemačka)

Igralište prilagođeno djevojčicama:

Grad Ulm je sproveo anketu u naselju da bi utvrdio potrebe djevojčica u pogledu otvorenih igrališta. Ova anketa je pomogla da se otkriju ideje djevojčica i njihove želje u vezi sa igralištem koje odgovara njihovim potrebama. Grad je uključio i dječake u anketu kako bi se izbjegli konflikti i kako bi se dobilo direktno poređenje između dječaka i djevojčica. Važan aspekt ankete je bilo direktno

učešće djece, koja su korisnice/i novih igrališta, opreme i materijala od kojih su ona napravljena. Edukatorke/i su zapisale/i njihova iskustva, prioritete, ponašanja i specifične igre dječaka i djevojčica. Uz pomoć informacija dobijenih iz ankete i eksperimenata koje su sprovele/i edukatorke/i, sakupljena je značajna količina podataka koji su pokazivali različite prioritete djevojčica i dječaka u vezi sa igralištem. Rezultat je bila reorganizacija igrališta kako bi se obezbijedilo da su uzeti u obzir prioritete djevojčica.

Izvor: Deutscher Städtetag, Uvođenje spolno osjetljivih politika, Primjeri najboljih iskustava u općinama

Sajtovi: www.staedtetag.de, www.ulm.dej

3.2.2. Pristup općinskim uslugama dostupnim javnosti:

Da li su stanovnice/i ravnopravne/i kada je u pitanju pristup uslugama koje pružaju općine? Pokretanje ovog pitanja nije samo stvar bilježenja broja nejednakosti povezanih sa godinama, mogućim invaliditetom, nivoom obrazovanja, društvenim statusom, seksualnom orijentacijom ili etničkim porijeklom. Činjenica pripadnosti ženskom spolu veoma često se dodaje na ove korijene nejednakosti, koji mogu biti i zbirni/kumulativni po svojoj prirodi. Premda sve odluke koje se tiču života u gradu moraju da uzmu u obzir uvođenje spolno osjetljivih politika, prvo bi trebalo obratiti pažnju na to da su žene, kao i muškarci, ravnopravno informisane o uslugama koje im se pružaju od strane njihove općine i da ih različite uprave tretiraju ravnopravno. Raspodjela općinskih usluga širom grada je neophodna da bi se umanjili efekti društveno-prostornog odvajanja u mjestu stanovanja.

Osim toga, bez obzira da li su žene zaposlene ili ne, ali posebno za zaposlene žene, postojanje male djece o kojima one brinu zahtijeva da gradovi ponude roditeljima prilagođene usluge brige o djeci, pri čemu pružaoci tih usluga moraju da imaju fleksibilno radno vrijeme kako bi se uzele u obzir potrebe roditelja i posebno majki.

Didelanž (Luksemburg)

Info-pult za žene:

Info-pult je bio postavljen uporedo sa službom telefonske pomoći i posebnom misijom da pruži konsultacije i savjete ženama i orijentiše ih ka pravim uslugama i pomogne im u administrativnim procedurama.

Izvor: Općina Didelange i Državno vijeće za žene u Luksemburgu

Sajtovi: www.dudelange.lu, www.cnfl.lu

Švedska

“Raj” za djecu i roditelje!

Švedska ima dalekosežnu mrežu usluga za djecu, koja se smatra srcem švedskog „blagostanja“. Od trenutka kada se dijete rodi, roditelj ide na odsustvo, koje je kompletno finansirano iz javnih fondova i garantovano za period od 18 mjeseci. Mjesto u visokokvalitetnim jaslicama, vrtiću itd. je takođe garantovano. Ovaj pristup politici porodice je svakako doprinio, između ostalog, da stopa zaposlenosti žena bude ista kao i kod muškaraca. Usluge koje pružaju općine imaju suštinsku ulogu u blagostanju Švedske.

Izvor: Švedska asocijacija lokalnih vlasti i Sister Cities Going Gender projekat

Sajtovi: www.svekom.se, www.sister-cities-going-gender.org

Finska

U Finskoj su općine odgovorne za skoro sve usluge koje se pružaju građankama/ima, kao što su socijalna i zdravstvena zaštita, npr. briga o djeci i starima, osnovno i srednjoškolsko obrazovanje, zdravstvena zaštita, infrastruktura grada.

Porodična politika ima za cilj da roditeljima pruži jednake mogućnosti za učestvovanje u podizanju i njezi djece. Roditelji mogu uzeti porodiljsko, očinsko i roditeljsko odsustvo (sa otprilike 70 % isplaćene plate) dok dijete ne napuni 10 mjeseci.

Svako dijete ima subjektivno pravo na dnevni boravak na nivou općine dok ne krene u školu. Roditelji plaćaju nadoknadu za dnevni boravak u zavisnosti od primanja.

Postoji fleksibilno radno vrijeme vrtića za djecu čiji roditelji imaju drugačije radno vrijeme ili rade po smjenama.

Općine daju besplatne obroke za djecu svaki dan u centrima za dnevni boravak, jaslicama, u školama za osnovno i srednje obrazovanje, za stručno osposobljavanje i na koledžima. Općine organizuju zajedno sa NVO-ima poslijepodnevnu brigu o djeci po završetku nastave, za mlađu djecu od sedam i osam godina. U gradovima Turku i Raisio novi modeli usluga socijalne i zdravstvene zaštite su bili razvijeni u saradnji sa NVO-ima u čitavom regionu.

Izvor: Asocijacija Finskih regionalnih i lokalnih vlasti, Ministarstvo za socijalna pitanja i zdravlje,

Sajtovi: www.kunnat.net www.turku.fi; www.raisio.fi; www.stm.fi

Pariz (Francuska)

Strukture za brigu o djeci prilagođene

potrebama i finansijskim resursima porodica:

Grad Pariz predlaže drugačije centre za brigu o djeci - dostupni su neposredan nadzor male djece, uključujući djecu sa invaliditetom, kao jaslice, vrtići na nivou općine, čak i porodične jaslice, privremeno čuvanje djece kući u hitnim slučajevima itd. Koji god problem da postoji, postavljene strukture dozvoljavaju uspješno snalaženje sa kućnim poslovima i obavljanjem posla, kao i bavljenje pitanjima kao što su bezbjednost, blagostanje i zdravlje djece. Takođe postoji i mogućnost primanja finansijske pomoći od grada u zavisnosti od situacije u domaćinstvu.

Izvor: Grad Pariz

Sajt: www.paris.fr

Montreal (Kanada)

Javni prevoz koji uzima u obzir spol:

Grad Montreal, koji je bio vodeći inovator kada je u pitanju suzbijanje nebezbednosti i osjećanja nebezbednosti (vidi ispod), uspostavio je partnerstvo između općinskih organa i ženskih grupa kako bi uveli spolno osjetljive politike u javni prevoz. U Montrealu, žene predstavljaju više od 60% putnica/ka koje/i koriste javni prevoz. Na prijedlog žena, Montreal Urban Community Transit Commission je 1996.godine uspostavila uslugu koja dozvoljava ženama da zatraže da izađu iz autobusa između dva autobuska stajališta kako bi bile bliže svom odredištu. Drugi gradovi u Kanadi, Toronto i Laval, na primjer, takođe su uveli politike koje povećavaju bezbjednost u javnom transportu.

Izvori: „Grad krojen prema ženama“, Kanadska federacija općina, 2004. CEMR, Jednakost u evropskim gradovima, Seminar održan u Parizu 7-8. maj 2004.

Sajt: www.ville.montreal.qc.ca/femmesetville

3.2.3. Kretanje po gradu

Nivo učešća svake/og građanke/a u građanskom životu posebno zavisi od stepena nečije mobilnosti. Sprovedene ankete su pokazale da žene i muškarcima nemaju iste mogućnosti, niti pristup pojedinačnom ili kolektivnom prevozu, bilo da je javni ili privatni. Prema tome, preporučuje se procjenjivanje, iz spolne perspektive, različitih sredstava za kretanje po gradu i olakšavanje, kroz gradsko planiranje i organizaciju, posebnih poteškoća sa kojima se žene suočavaju u mnogo većoj mjeri nego muškarcima. Maršrute, red vožnje, osjećaj bezbjednosti - ili nebezbednosti - u sistemu javnog prevoza, jednostavan pristup autobusima ili podzemnoj željeznici, posebno kada se putuje sa djecom, sve su ovo teme kojima žene mogu pozitivno da doprinesu u svjetlu svojih iskustava. U pogledu svoje politike prevoza, grad ne smije da uzme u obzir žene samo kao korisnice prevoza, već kao stručnjakinje: žene koje su, u stvari, vozačice, i osobe odgovorne za upravljanje i kontrolisanje saobraćaja. Ipak, u organima odlučivanja koji upravljaju ovim politikama, rijetkost je pronaći žene na ovim pozicijama, čak i ako su pokazale bolje rezultate nego njihove kolege kada su u pitanju određene vještine, kao što su efikasnost i odnosi sa javnošću.

Hanover (Njemačka)

Urbano planiranje osjetljivo za pitanja spola:

Izvršeno je uvođenje koncepta spolne osjetljivosti u politike, programe i projekte koji se bave urbanom politikom, posebno javnim transportom. Članice/ovi Odbora za ravnopravnost su razvili, u saradnji sa stručnjakinjama/cima za urbano planiranje Grada Hannovera, planiranje grada osjetljivo za pitanja spola.

Izvor: GTZ Pilot Programme Gender

Sajtovi: www.gtz.de/gender_project, www.hannover.de

Helsinki (Finska)

Osobe koje putuju sa malom djecom u dječjim kolicima putuju besplatno:

Žene često koriste javni prevoz više nego muškarcima. Osobe koje putuju sa djecom u dječjim kolicima u sistemu javnog transporta gradske regije Helsinkija u mogućnosti su da se voze besplatno. Ova politika pomaže podsticanju majki, kao i očeva, da koriste javni prevoz.

Izvor: Skupština grada Helsinkija

Sajt: www.helsinki.fi

London (Ujedinjeno Kraljevstvo) *Bezbjednije putovanje noću*

Inicijativa Bezbjednije putovanje noću je zajednička inicijativa Greater London Authority, Transport for London i Metropolitan Police Service (Gradske policije). Ona ističe opasnosti korištenja radio-taksija bez potrebne dozvole za rad kroz visokoprofilnu kampanju podizanja javne svijesti („Znaj gdje ulaziš“) koja funkcioniše uporedo sa pružanjem boljih usluga prevoza, dostupnijim informacijama o prevozu, a protiv nelegalnih aktivnosti radio-taksija. To je dovelo do pada broja silovanja i seksualnih uznemiravanja u radio-taksijima bez dozvole za rad za trećinu: sa 212 u godini prije pokretanja inicijative (oktobar 2001 - oktobar 2002) na 140 u periodu 2003 - oktobar 2004.

U tom periodu gradonačelnik je takođe finansirao obezbjeđivanje 200 BTP policajaca (British Transport Police) za mrežu podzemnih željeznica.

Izvor: Greater London Authority

Sajt: www.london.gov.uk/mayor/safer_travel/index.jsp

3.2.4. Stanovanje

Raspolaganje stambenim prostorom je jedan od suštinskih uslova za određivanje kvaliteta života. Osobama koje žive same, što je slučaj mnogih žena, porodicama sa jednim roditeljem - najčešće je taj roditelj žena - parovima istog spola, često je teže da pronađu prostor za stanovanje. Grad mora da obrati pažnju na sve vrste diskriminacije u pogledu stanovanja, posebno prema ženama. Prostorna diskriminacija se ne smije previdjeti među ostalim oblicima diskriminacije. Potiskivanje i koncentrisanje socijalnih stambenih jedinica u prigradska naselja, na primjer, često sa manjim brojem raspoloživih socijalnih usluga i manje obimnim sistemom javnog transporta česti su i posebno su opterećenje za žene.

Gradovi upravljaju samo dijelom izgradnje i stavljanjem stambenih jedinica na raspolaganje stanovnicama/ima. Koliko god je to moguće, oni moraju da obezbijede i društvenu različitost naselja i planiranje samih stambenih jedinica, kako bi se izbjeglo da raspored naselja i stambenih jedinica reprodukuje tradicionalne uloge.

Beč (Austrija) *Žene koje učestvuju u projektovanju stanova:*

“Frauen-Werk-Stadt” je bio eksperimentalni projekat sa namjerom da se potrebe žena uzmu u obzir kada se osmišljava urbanističko planiranje i stanovanje. Dio grada je bio izabran za redizajn isključivo od strane arhitekta. Usljed velikog uspjeha plana, grad je inicirao nastavak projekta u februaru 2000. Kao dodatak opštim ciljevima stambene izgradnje usmjerene na posebne potrebe žena, 42 stana (od 140) bila su posebno sagrađena za starije građanke/e. Frauen-Werk-Stadt II je bio završen u avgustu 2004. godine.

Izvori: Ujedinjene nacije “Baza podataka najboljih praksi” Skupština grada Beča

Sajtovi: www.wien.at, www.bestpractices.org, www.wien.gov.at/mdbd

Bristol (Ujedinjeno Kraljevstvo) *Žene koje su same sa svojom djecom imaju prioritet pri dodjeljivanju socijalnih stanova.*

Izvor: Općinsko vijeće Bristola

Sajt: www.bristol-city.gov.uk

3.3. OBRAZOVANJE I OBUKA

Gradska odvajanja, u pogledu obrazovanja, razlikuju se od države do države. Grad svjestan ravnopravnosti mora da obezbijedi, utoliko što to pada pod njegovu nadležnost, da seksistički stereotipi budu iskorijenjeni što je ranije moguće u podizanju djece. Općine se sve više oslanjaju na obuku odraslih. One takođe mogu da obezbijede da žene imaju pristup tim obukama. Gradovi koji imaju univerzitet i koji doprinose njihovom finansiranju mogu da rade sa ovim institucijama u smislu podučavanja i sprovođenja istraživanja o pitanjima spolova i iskoriste ugovorene studije i vrše istraživanja o ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou.

Saragosa (Španija) *“Atrevete a Cambiar” projekat:*

Španski grad je organizovao edukacioni projekat da ohrabri ravnopravnu raspodjelu kućnih poslova koji se tradicionalno smatraju ženinim domenom. Ova kampanja je distribuirala reklame koje su ohrabrivale raspodjelu kućnih poslova između žena i muškaraca. U kampanji je korišten humor kako bi bila vedrog duha i kako bi se izbjegli klišeji.

Izvor: Casa de la Mujer del Ayuntamiento de Zaragoza

Sajt: www.ayto-zaragoza.es

Jevle (Švedska)

Edukacija o ravnopravnosti što je ranije moguće:

Ustanove u gradu Jevle, i jaslice i vrtić, koje brinu o djeci od jedne do šest godina, definisale su spolnu ravnopravnost kao jedan od ciljeva u svom radu. Svako dijete mora biti viđeno kao pojedinka/ac - ne kroz spolni stereotip - i mora biti u mogućnosti da razvije svoje sposobnosti. Ona/on mora biti ohrabren/a da prevaziđe jake i slabe tačke povezane sa svakim spolom, dok uči da bude ponosna/an na svoj spol. Osoblje je snimilo film o tome kako raditi na ravnopravnosti spolova.

Izvor: Vodič za uvođenje spolno osjetljivih politika u lokalne politike,

Sajtovi: www.skola.gavle.se/bjorntomten, www.gavle.se

Kopenhagen (Danska)

Projekat za podsticanje integracije imigrantkinja na radnom mjestu:

Grad Kopenhagen je razvio niz projekata kako bi pomogao imigrantkinjama da započnu da rade na lokalnim radnim mjestima. Jedan od problema sa kojima se susreo grad u prilaženju ovim ženama jeste pokušaj da ih izvuče iz izolacije u kojoj su živjele i da ostvari njihovo veće učešće u danskom društvu. Jedan interesantan metod je obuhvatio uključivanje djece u aktivnosti koje predlaže grad. Tako je ovim ženama omogućeno da imaju više slobodnog vremena da traže zaposlenje.

Izvor: Skupština grada Kopenhagena

Sajt: www.copenhagencity.dk

Beč (Austrija)

Spolno osjetljivo obrazovanje

Godine 1999. osnovan je poseban vrtić smješten u 15. okrugu Beča sa posebnim fokusom na spolnu osjetljivost. Pošto je ovaj model pokazao ogroman uspjeh - procjena je pokazala potpuno pozitivne rezultate - u toku su planovi primjene istog koncepta na druge ustanove za dnevni boravak i koncentrisanja na druga ključna pitanja u podučavanju spolnoj ravnopravnosti.

Izvor: Odjeljenje žena grada Beča

Sajt: www.frauen.wien.at

Rotterdam (Holandija)

RADAR (Rotterdam Anti-Discrimination Action Council):

U gradu Rotterdamu je 42% populacije stranog porijekla. Žene čine veliki dio ove grupe i imaju svoje specifične potrebe i suočene su sa dvostrukom diskriminacijom. Usljed toga, Grad aktivno radi na integraciji stranaca/kinja, posebno strankinja.

Rotterdam Anti-Discrimination Action Council je bilo jedno od prvih takvih tijela formirano u Holandiji, 1983. godine. Njegov glavni cilj, bila je veća borba protiv svih oblika diskriminacije, bez obzira na to da li se ona bazira na rasizmu, boji kože, etničkom porijeklu, religiji, seksualnoj orijentaciji, godinama i, naravno, spolu. Projekti usmjereni na integraciju žena stranog porijekla su prioritet vijeća.

Izvor: Skupština grada Roterdama

Sajtovi: www.radar.nl, www.rotterdam.nl

Minhen (Njemačka)

Projekat za integraciju:

Minhenska kancelarija za multikulturalna pitanja je sprovela projekat integracije svih stanovnica/ka grada sa ciljem stvaranja multikulturalne gradske populacije. Gradska populacija Minhena obuhvata 23% njegovih stanovnica/ka koje/i potiču iz 181 različite zemlje i koje/i nemaju njemačko državljanstvo. Projekat ima za cilj da sve/i stanovnice/i učestvuju, na ravnopravan način, u političkom i društvenom aspektu gradskog života. Projekat uzima u obzir specifične potrebe imigrantkinja i žena stranog porijekla pružajući im mjesta otvorena posebno za njih, kurseve njemačkog jezika osmišljene za njihove potrebe i mjesta u skloništimama za pretučene žene i mlade djevojke.

Izvor: CEMR, Seminar održan u Bonrepou I Mirabel 29-30 mart 2004.

Sajt: www.munchen.de

3.4. INTEGRACIJA MANJINA

Evropa je primala i nastavlja da prima imigrante/kinje i uvijek je imala populacije koje su se smatrale manjinama, na primjer Rome i Romkinje. Migrantkinje ili kćerke migranatkinja/nata, kao i mlade kćerke ili žene, često su, iz mnogo razloga, žrtve višestruke diskriminacije: kao žene, kao strankinje, kao one drugačijeg porijekla ili kao manjine. Grad koji vodi računa o ravnopravnosti mora da obezbijedi da integracija ljudi za koje se smatra da pripadaju manjinskoj grupi uzme u obzir posebne poteškoće sa kojima se žene iz ovih grupa i zajednica suočavaju.

Beč (Austrija)

Brošura: „Besplatna savjetodavna usluga na maternjem jeziku za imigrantkinje“

U Beču, imigrantkinjama i njihovim rođakama, ponuđeno je besplatno savjetovanje i informisanje u pogledu porodičnih stvari, obrazovanja, zaposlenja, boravišta, zdravlja i nasilja na njihovom maternjem jeziku od strane približno dvadeset savjetovališta.

Brošuru „Besplatna savjetodavna usluga na maternjem jeziku za imigrantkinje“ je sastavilo Odjeljenje žena grada Beča u saradnji sa savjetovalištim za imigrantkinje sa sjedištem u Beču i dostupna je na njemačkom, engleskom, francuskom, španskom, turskom, srpskom, hrvatskom i ruskom jeziku. Informacije u brošuri obuhvataju ponuđene usluge, brojeve telefona, adrese, načine da se dođe do savjetovališta i radno vrijeme.

Izvor: Odjeljenje žena grada Beča

Sajt: www.frauen.wien.at

3.5. STARA LICA U OPĆINAMA

„Danas, stare ženske osobe predstavljaju vrstu državnog mjerila pokazatelja socijalnog statusa stanovnica/ka u gradovima“, piše sociologinja Monique Haicault, koja ističe i da je uzimanje starih žena u obzir u gradskim općinama započelo u skorašnje vrijeme, osim u pogledu kulturnih (klubovi za stare osobe postoje u svim gradovima) i medicinskih aspekata. Stare osobe čine heterogenu grupu (zbog prihoda, kulturnog kapitala, nacionalnog porijekla i stepena zavisnosti), a pojam starih osoba varira u zavisnosti od države, naročito zbog razlika u godinama koje su potrebne za odlazak u penziju.

Studije su pokazale da su stare žene posebno osjetljive na uslove u gradu, čistoću grada, mogućnost bezbjednog kretanja od jednog mjesta do drugog. Obraćanje pažnje na posebne poteškoće i očekivanja starih osoba, i starih žena posebno, način je obezbjeđivanja da one/i sve/i imaju jednaka prava na grad.

Marselj (Francuska)

Video o starim ženama u gradu:

Ovaj video, koji je režirala Monique Hainault 2003. godine uz podršku Prefektura regiona Provanse Azurne obale pokreće pitanje prava na uživanje grada koristeći primjer Marselja. Sociološka različitost grupe žena na jednom skupu je klasifikovana na popularnoj pijaci u subotu ujutru, u vrijeme kada se okupljaju sve zajednice koje se mogu pronaći u ovoj ogromnoj mediteranskoj luci. Ipak, socijalne nejednakosti u pogledu pristupa ovom javnom prostoru

su očigledne kada su u pitanju velike razdaljine između perifernih područja i centra grada, pošto žene kažu da je teško putovati iz tih udaljenih područja. Nejednakosti su takođe očigledno vidljive i u gustini/zbijenosti prisutnih žena spram mjesta i vremena.

Izvor: Chronique Féministe, br. 86/88, septembar 2003/januar 2004.

Sajt: www.mairie-marseille.fr

3.6. ZAPOSLENOST

Autoritet i mogućnosti gradova da djeluju u pogledu zapošljavanja varira u zavisnosti od države. To je čest slučaj kada je u pitanju privatni sektor. Gradovi, međutim, mogu da sprovedu akcije usmjerene na posebnu pomoć ženama koje traže zaposlenje, u domenu osnivanja kompanija, dobijanja profesionalne obuke ili povratka na radno mjesto poslije dužeg perioda odsustva. Kao poslodavci, gradovi moraju biti uzorni u svom ponašanju (vidi Poglavlje 1.4). Kada su zakonski ovlašteni, oni mogu da primijene mjere kako bi korigovali nejednakosti spolova u općinskim kancelarijama. Zapravo, to takođe može da zahtijeva i ravnopravniji balans u korist muškaraca u onim oblastima u kojima su manje zastupljeni, na primjer onim oblastima koje se bave djecom ili socijalnim pitanjima. Takođe, i u onoj mjeri koliko je to dozvoljeno zakonom ili čak tamo gdje je posebno predviđeno, u oblasti javne nabavke, općine bi, pri odabiru kompanija trebalo da daju bonus onima koji poštuju zakone o ravnopravnosti spolova na radnom mjestu. Povrh toga, trebalo bi napraviti uzajamnu povezanost drugih politika koje se fokusiraju na ravnopravnost i radnog mjesta, kako bi se lakše uskladile lične aktivnosti sa profesionalnim, bilo da su to politike korištenja vremena, pitanja ravnopravnosti u pogledu kretanja po gradu ili, naravno, briga o djeci, naročito o veoma maloj djeci. Ciljevi koje je postavila Evropska unija, a koji se tiču zapošljavanja žena mogu se postići ako, u općinama, žene, isto kao i muškarci, mogu da kombinuju svoje različite odgovornosti na što je to moguće harmoničniji način. Evropski statistički podaci pokazuju da, suprotno idejama koje se često smatraju ispravnim, države sa visokom stopom nataliteta su iste one koje imaju visoku stopu zaposlenosti žena, i da je stopa zaposlenosti čak i viša kada su javne usluge brige o djeci razvijene, prilagođene i raznolike.

Evropska unija

Projekat za ravnopravnost:

Cilj Projekta za ravnopravnost Evropske unije je bavljenje diskriminacijom i nejednakostima koje doživljavaju oni/e koji/e rade ili traže posao. Mnogi gradovi su povezani sa ovim projektom. Na primjer, Grad Marselj radi u partnerstvu sa gradovima Madrid i Amsterdam na razmjeni najboljih iskustava u oblasti otvaranja novih radnih mjesta od strane žena i za žene.

Izvor: Evropska komisija

Sajt: http://europa.eu.int/comm/employment_social/equal/index_en.html

Torino (Italija)

Promovisanje žena na radnom mjestu:

Grad Torino sufinansira projekte Regiona Pijemont i Evropskih socijalnih fondova u cilju promovisanja žena na radnom mjestu. U ovom kontekstu, grad je preduzeo sljedeće projekte:

- Socijalna inkluzija i zapošljavanje transeksualki/aca
- Inkluzija strankinja
- Istraživanje elemenata koji utiču na stereotipe u odabiru profesije
- Odbacivanje stereotipnih predstava u edukacionim materijalima.

Izvor: Biro za ravnopravnost grada Torina

Sajt: www.comune.torino.it

Donostija - San Sebastijan (Španija)

Obuka žena za profesije u kojima su one manje zastupljene:

Ovaj projekat se fokusira na sticanju profesionalnih tehničkih vještina i društvenih i profesionalnih sposobnosti u karijerama koje su povezane sa građevinom (elektrika, osvjetljenje montažnih kuća, krečenje, lijepljenje tapeta, restauracija namještaja i završna izgradnja).

Izvor: EUDEL (Euskadiko Udalen Elkartea / Udruženje baskijskih gradova)

Sajtovi: www.eudel.es, www.donostia.org

Grad Pori (Finska)

U Finskoj, razvojne agencije, koje su zajednički poduhvat općina, igraju važnu ulogu u podržavanju ženskog preduzetništva u saradnji sa Ženskom preduzetničkom agencijom.

U aktivnostima Razvojne agencije Grada Pori i susjednih jedanaest općina (60 % aktivnosti pripada općini) podržavanje preduzetnica je jedna od glavnih strategija. Cilj je povećati udio preduzetnica sa 33 % na 40 %.

Trenutno postoje dva projekta sa ovim ciljem. Jedan projekat je uvođenje usluga za žene koje planiraju da započnu samostalan posao (npr. pravno savjetovanje, podrška biznis planu, obuka). Drugi je razvijanje praksi mentorstva za preduzetnice prema modelu Finske agencije preduzetnica.

Ovaj projekat finansira Evropski socijalni fond.

Izvor: Grad Pori, Razvojna agencija

Sajtovi: www.pori.fi, www.ypenter.fi

Milano (Italija)

Pomoć ženama da započnu da rade:

Uspostavljena je usluga, na privremenoj osnovi, pomoći ženama u započinjanju posla ili pri povratku na posao poslije dužeg odsustvovanja. Od 2000. godine, preko 2200 žena u gradu je na ovaj način dobilo pomoć. Zbog velikog uspjeha, ova usluga danas postoji na stalnoj osnovi.

Izvor: Skupština grada Milana

Sajt: www.comune.milano.it

Vijeće departmana Finister (Francuska)

Projekat o zapošljavanju žena i povratku na posao žena koje su pretrpjele nasilje: Od 2000. godine, Vijeće departmana Finister je razvilo odlučnu politiku na polju ravnopravnosti između muškaraca i žena. Službenica/k koja/i je odgovorna/an za „ravnopravnost između muškaraca i žena„ je zaposlena/n sa punim radnim vremenom u ovoj oblasti i posebno radi na projektu nazvanom „Ravnopravni“ koji Vijeće departmana Finister koordinira sa osam drugih partnera.

Cilj ovog projekta je da se pomogne sveobuhvatniji pristup političkom, ekonomskom i socijalnom svijetu, kako bi se na prilagođeni i reaktivan način bavili izazovima usklađivanja pitanja korištenja vremena za žene koje žele da se bave ili da razvijaju profesionalne aktivnosti. Projekat je omogućio, u septembru 2003., stvaranje „entrepreneure au féminin“ platforme koja ženama daje sljedeće prijed-

Hihon (Španija)

Žene i posao, vodič:

Grad Hihon je izdao vodič o jednakim mogućnostima na radnom mjestu. To je edukacioni instrument koji pruža informacije o problemima koje bi žene trebale da prevaziđu u pristupanju višim pozicijama u kompanijama, kao i u javnim upravama. Vodič pruža i spisak vrsta diskriminacija sa kojima se žene suočavaju na poslu, kao i smjernice za veću ravnopravnost u kompanijama ili javnim upravama.

Izvor: FEMP (Španska federacija općina i pokrajina)

Sajtovi: www.femp.es, www.ayto-gijon.es

loge: informacije o pokretanju posla, obuku o ličnom razvoju, mentorstvo i umrežavanje. Na polju prerade hrane i primjene Génission Zakona o ravnopravnosti na radnom mjestu, cilj da se radni uslovi poboljšaju postignut je uključivanjem pet poslova u departmanu.

Izvor: Vijeće departmana Finister

Sajt: www.cg29.fr

3.7. BEZBJEDNOST I BORBA PROTIV SVIH OBLIKA NASILJA

Ankete sprovedene u svim zemljama Evropske unije pokazuju da su kući češće žrtve nasilja žene, dok su na javnim mjestima češće žrtve muškarci. Ovo, međutim, ne znači da su javna mjesta potpuno bezbjedna za žene. Zapravo, primijećeno je da su žene kada bi trebalo da idu negdje same - posebno uveče ili u područja grada koja se ne smatraju potpuno bezbjednim za njih, neodlučne ili zabrinute i uzdržavaju se od toga. To nagovještava da općine moraju da se bave i nasiljem u kući i osjećanjem nebezbjednosti žena u različitim područjima grada (na primjer, na parkinzima) i u različito vremensko doba dana.

Uvođenje usluge pomoći žrtvama porodičnog nasilja (služba telefonske pomoći u hitnim slučajevima) i u hitnim slučajevima smještaj za žene žrtve agresije su generalno u nadležnosti lokalnih vlasti. Povrh toga, oni takođe mogu da pomognu kroz obuku javnih službenica/ka koje/i su odgovorni za bilježenje prijave žrtava nasilja i podizanje njihove svijesti. Ukoliko postoji općinska policija, gradovi mogu da usvoje mjere pozitivne akcije kako bi postigli bolji balans između spolova u profesiji.

Montreal (Kanada)

Tokom javnih konsultacija održanih u Montrealu 1998. u vezi sa smjernicama planiranja uredbi za oblast Centra, građanke i ženske grupe su istakle potrebu za bezbjedonosnom politikom. Grad Montreal je uspostavio program Žene i Grad 1990. godine i bezbjednost žena je ubrzo postalo pitanje visokog prioriteta. Grad je prvo želio da procijeni situaciju. Pronađene su značajne razlike: žene će četiri puta više (60%) nego muškarci (15%) reći da se plaše da se kreću same u svom naselju uveče. Grad se obavezao po mnogobrojnim pitanjima kako bi povećao bezbjednost žena u gradu i izrađen je nacrt strateškog djelovanja, baziran posebno na iskustvima Toronta. Dostignuća Montreala su bila predmet rastućeg interesovanja na međunarodnom nivou. Osmišljene aktivnosti za podjelu informacija i prenošenje znanja su tako dovele do prilagođavanja strategija koje je Montreal koristio za Evropu, ili čak Afriku i Južnu Ameriku.

Izvor: „Grad krojen prema ženama”, Kanadska federacija općina, 2004.

Sajtovi: www.ville.montreal.qc.ca/femmesetville, www.femmesetvilles.org

London (Ujedinjeno Kraljevstvo)

Strategija protiv porodičnog nasilja

Strategija Londona protiv porodičnog nasilja pokrenuta je 2001. godine i fokusira se na:

- povećanje sigurnih izbora za žene i djecu
 - smatranje pojedinačnih zlostavljača odgovornim za svoje ponašanje
 - osporavanje tolerancije porodičnog nasilja i osporavanje nereagovanja od strane pojedinaca ili organizacija.
 - pružanje djeci i mladim ljudima znanja i vještine potrebne za izgradnju odnosa koji se baziraju na poštovanju i međusobnom razumijevanju, uz podjelu moći i opredijeljenost na nenasilje.
- Gradonačelnik je u strategiji postavio minimum standarda za agencije. Anketa sprovedena 2004. godine je pokazala da mnoge od relevantnih agencija sada ispunjavaju ovaj standard.

Izvor: Greater London Authority

Sajt: www.london.gov.uk/mayor/strategies/dom_violence/index.jsp

Sen Žan de la Ruel (Francuska)

Sen Žan de la Ruel, grad od 17000 stanovnika/ka koji se nalazi na oko 100 km od Pariza, odredio je zastupnice/ke odgovorne za posredovanje u najosjetljivijim područjima grada od četvrtka do nedjelje, od 6 sati popodne do 1 sat poslije ponoći. Ova/j zastupnica/nik ima tri misije:

- pomoć u uspostavljanju društvenih veza i promovisanje medijacije (posredovanja)
- staranje o održavanju javnih područja (liftovi, osvjetljenje, telefonske kutije, itd.)
- prevencija.

Ova usluga je od velike pomoći ženama koje su najviše pogođene problemima bezbjednosti. Ona je finansirana od strane općine uz podršku društava za upravljanje i menadžment.

Izvor: Skupština grada Sen Žan de la Ruel

Sajt: www.ville-saintjeandelaruelle.fr

Beč (Austrija)

24-časovna služba pomoći u hitnim slučajevima za žene

Žene i djevojke koje su pogođene seksualnim ili fizičkim nasiljem mogu da kontaktiraju krizni centar 24 sata dnevno. Službom upravlja Odjeljenje za ženska pitanja grada. Mogućnost korištenja usluga savjetovanja anonimno i besplatno jedna je od ključnih primarnih mjera koje pruža Grad Beč. Tokom posljednjih devet godina, preko 40 000 osoba kontaktiralo je Službu pomoći telefonskim putem ili putem ugovorenog sastanka.

Pored Službe pomoći, prvo sklonište za žene u Austriji otvoreno je u Beču 1978. godine. Prvi put, zlostavljane žene i njihova djeca su imale/i mogućnost da napuste zlostavljača, bilo privremeno ili trajno. Trenutno, Beč ima četiri skloništa za žene sa raspoloživih 160 mesta za stanovanje. Sva skloništa su u potpunosti finansirana od strane Grada.

Izvor: Odjeljenje žena Grada Beča

Sajt: www.frauenhaeuser-wien.at/hilfe_engl.htm

u pogledu prevencije bolesti i visokorizičnog ponašanja u pogledu seksualnih navika. Ovaj vid informacija je posebno koristan mladim ženama, socijalno ugroženim i pripadnicama manjinskih grupa.

Zdravlje i ravnopravnost spolova u Regionalnom vijeću Stokholma (Švedska): etika i edukacija

Regionalno vijeće Stokholma je uspostavilo program fokusiran na obuci i etici kako bi podiglo svijest svojih članica/ova o problemima žena, a koji se sastoji od sljedećeg:

- opće informacije za grupu od više od 100 osoba koje/i imaju upravljačke i političke odgovornosti;
- obuka koju finansiraju Evropski socijalni fondovi za 600 direktorki/a klinika, službenica/ka odgovornih za transport i njihovi menadžerki/a na Institutu Karolinska, praćena radom sprovedenim u bliskoj saradnji sa dnevnim medicinskim centrom ovog instituta;
- početak obuke (30 000 sati) za sve zaposlene u zdravstvenom sektoru;
- prezentacija o zdravlju, radu i spolovima u deset bolnica; ova prezentacija, dostupna na internetu, podstiče diskusiju o praktičnim stavovima.

Izvor: Odjeljenje za zdravlje Stokholmske regije

Sajt: www.stockholm.se

Beč (Austrija):

Zdravstveni program za žene Beča

Godine 1999., Kancelarija povjerenika za zdravlje žena Grada Beča razvila je za Beč Program zdravlja žena u saradnji sa svim relevantnim općinskim odjeljenjima i upravama, kao i sa Udruženjem bolnica Beča. Savjetodavno vijeće koje je imenovao gradonačelnik trebalo bi da obezbijedi sistematsku primjenu. Ovaj sveobuhvatni program je usmjeren na poboljšanje kvaliteta svih medicinskih i psihosocijalnih usluga za žene u Beču.

Godišnji izvještaj o zdravlju žena grada Beča jasno pokazuje da takođe postoje krupne spolno specifične razlike - i posebno - u sektoru javnog zdravlja, u pogledu korištenja medicinskih lijekova, standarda znanja i ponašanja orijentisanog u smjeru prevencije.

Izvor: Odjeljenje žena Grada Beča

Sajt: www.frauengesundheit-wien.at

3.8. ZDRAVLJE

Uz nekoliko izuzetaka, gradovi nisu odgovorni za sistem zdravstvene zaštite. Ovo je često nadležnost državne ili regionalne vlade. Općinske vlasti, međutim, mogu da imaju važnu ulogu u pružanju informacija ženama i muškarcima u ovoj oblasti, posebno

Finska

U Finskoj su općine odgovorne za osnovnu zdravstvenu zaštitu kao i za zajednički poduhvat općine vezano za posebnu zdravstvenu zaštitu. Usluge zdravstvene zaštite dostupne su svim građankama/ima. Primjer spolne perspektive jeste korištenje mamografije kako bi se suzbio rak dojke za sve starosne grupe. Prema zakonu, žene od 55 do 59 godina imaju prava na ovo ispitivanje. Neke općine počinju prevenciju sa nižim starosnim grupama. Sprovodi se ispitivanje grlića materice, takođe sa ciljem borbe protiv raka, za žene između 30 i 60 godina. Ove usluge su besplatne za građanke.

Izvor: Asocijacija finskih regionalnih i lokalnih vlasti

Sajt: www.kunnat.net

3.9. KULTURA I NJENO SIMBOLIČNO PRISUSTVO U URBANOM OKRUŽENJU

Prisustvo žena na kulturnom polju je dugo bila rijetkost. Širenje kulturnih djela je, do skoro, marginalizovalo žensko stvaralaštvo. Gradovi ulažu mnogo truda da se izmijeni ova seksistička neravnoteža.

U mnogim gradovima, ženski pokreti su zabilježili da se u nazivima ulica, mjesta, javnih građevina, pa čak i kipova, žene ignorišu. Općinsko vijeće može da preduzme korake da promijeni ovo simbolično prisustvo kako bi se odalo poštovanje ženama.

Osim toga, neki gradovi su otvorili mjesta, kao što su biblioteke, muzeji, kulturni prostori, posebno posvećeni istoriji žena i djelima žena. Otvaranje ovih mjesta koja odaju poštovanje ženama i čuvaju sjećanje na njih, često su omogućena kroz donacije žena. Primjeri dati ispod nisu samo pozajmljeni od Evrope, već bi trebalo da budu smatrani kao postavljanje kamena temeljca.

Pariz (Francuska)

Biblioteka Margarit Diran:

Godine 1897, Margarit Diran, žurnalistkinja u Figarou, je odlučila da napravi list koji sadrži opće informacije i koji bi služio kao platforma za žene. Tako su La Fronde stvarale, uređivale, rukovodile i sastavljale u potpunosti žene. U isto vrijeme, Margarit Diran je osnovala biblioteku kako bi je koristile njene žurnalistkinje. Tokom svog života, ona je prikupljala dokumente koje su pisale žene i one o ženama. Kasnije je predvodila druge listove i aktivno učestvovala u politici. Godine 1931. je zavještala svoju biblioteku, kao i svoje lične arhive Gradu Parizu. Godine 1932.

biblioteka je otvorila svoja vrata u okviru zgrade Skupštine 5. okruga. To je istraživačka biblioteka specijalizovana za dokumentaciju o ženama i

feminizmu, otvorena za širu javnost za konsultacije na licu mjesta. Pošto je raspoloživi prostor postao nedovoljan, 1989. godine biblioteka je preseljena u 79 rue Nationale, postaviši dio prostora Melvil medijateke. Iako više nije imala šarm svojih prijašnjih prostorija, biblioteka je imala koristi od smještanja u veliku, staklenu, i prema tome više osvjetljenu, zgradu. Izgubila je svoj izgled staromodnog muzeja, ali sada nudi istraživačicama/ima duplo veći prostor i otvorena je subotom.

Sajt: http://www.ccf.fr/bnf.fr/rnbcd_visu/bibdetail.html?numnotice=9358

Bon (Njemačka)

The Frauen Museum - Szenarien aus Kunst und Geschichte de Bonn, muzej koji radi od dobrovoljnih priloga i subvencija grada, sa površinom od 3000 kvadratnih metara, otvoren je 1981. godine. Čine ga uglavnom umjetnička djela, ali takođe pokriva i žensku istoriju i mitologiju i izrađuje radove savremene umjetnosti.

Sajt: www.frauenmuseum.de

Hanoj (Vijetnam)

Muzej žena (Bao tang phu nuvn) predstavljen je „ne samo kao mjesto gdje se čuvaju dokumenta i predmeti koji prikazuju mijenjanje uloge žena kroz istoriju Vijetnama, već je to i mjesto gdje žene iz Vijetnama i druge žene mogu da se sretnu i razmjene ideje o ravnopravnosti, razvoju i miru“. Muzej predstavlja istoriju žena kroz četiri teme: „Vijetnamske majke u nacionalnoj svijesti“, „Vijetnamske majke i rad na izgradnji i odbrani zemlje“, „Udruživanje žena Vijetnama i rad na borbi za oslobađanje žena“, „Odijevanje žena vijetnamskih etničkih grupa“.

Vašington (Sjedinjene Američke Države)

Nacionalni muzej žena u umjetnosti u Vašingtonu:

Muzej je osnovala Vilhelmina Kol Holadej 1987. godine i izrastao je iz privatne umjetničke kolekcije, koju je ona sastavila zajedno sa mužem. Fokusiran je na radove umjetnica (najstarije djelo potiče iz 16. vijeka). Istraživački centar u sastavu Muzeja sadrži informacije o preko 16 000 umjetnica.

Izvor: Ova informacija je uzeta iz članka Kristine Bard, „Muzeji žena u inostranstvu“ izdatog u pregledu, „Archives du féminisme“, br. 3, januar 2002.

Sajt: <http://bu.univ-angers.fr/ARCHFEM/index.htm>,
<http://www.nmwa.org>

3.10. SPORT

Statistički podaci iz 2003. godine pokazuju da se sport smatra jednom od glavnih aktivnosti Evropljana u slobodno vrijeme, ali da je to i dalje aktivnost kojom se prvenstveno bave muškarci. 63% dječaka između 15 i 24 godine rekli su da se redovno bave ili treniraju neki sport u poređenju sa samo 37% djevojčica iste starosne grupe. Što se tiče starosne grupe od preko 24 godine, jaz je i dalje veliki: 29,5% muškaraca i samo 16% žena se redovno bave nekim sportom. Mladi ljudi generalno počinju da se bave nekim sportom kroz aktivnosti koje organizuje grad. Gradovi koji obezbjeđuju sportsku opremu za muškarce i žene, dozvoljavaju im da se bave sportom koji one/i izaberu. Pošto djevojčice nisu upoznate sa sportovima tako rano kao i dječaci, i kako je lokalno finansiranje sklono da favorizuje muški orijentisane sportove, grad koji želi da postigne ravnopravnost bi trebalo da ženama obezbijedi isti pristup sportovima koje one izaberu kao i muškarcima. Grad bi trebalo da ohrabruje djevojčice da se bave sportovima, čak i onim koji se smatraju muškim, kao i da podržava sportove koje igraju dječaci i djevojčice zajedno. Grad može da obezbijedi, kroz svoje investicije u sportsku opremu, da sportovi koji se smatraju ženskim ne budu u nepovoljnom položaju.

Unija belgijskih gradova i općina

Skupština žena lokalno izabраниh predstavnica Unije belgijskih gradova i općina sprovela je anketu među belgijskim općinama o dijelu općinskih budžeta koji se troši na sport, o analizi podataka raščlanjenih po spolu o zaposlenima u oblasti sporta organizovanim od strane općine, podataka o sportskim klubovima, kao i vrstama sportova koji se igraju.

Izvor: CEMR, Jednakost u evropskim gradovima, Seminar u Briselu, 11-13 decembar 2003. i seminar u Parizu

Sajt: www.uvcb-vbbsg.be

3.11. ODNOSI MEĐU OPĆINAMA I PITANJA SPOLA

Općinske razmjene, bilo da su organizovane u okviru države, na evropskom nivou ili sa drugim globalnim regijama, moćna su sredstva za analiziranje situacija u pogledu diskriminacije, razvijanja metoda za njihovo iskorijenjivanje i širenje najboljih iskustava. Ove razmjene, koje se posebno organizuju kroz partnerstvo gradova, takođe su instrument za saradnju.

3.11.1. U svim zemljama Evropske unije postoje općinske federacije. U mnogim zemljama su formirani "ženski odbori" ili odbori "spolne ravnopravnosti" koji mogu da imaju važnu ulogu u pomaganju i ženama i muškarcima u prepoznavanju i podizanju svijesti o nejednakostima spolova na nivou grada i u razmjeni metoda za njihovo eliminisanje.

Španska federacija općina i pokrajina (FEMP)

FEMP je sprovela anketu o tome kako se španske općine odnose prema pitanjima spola. Ova anketa je pokazala porast broja imenovanih izabranih službenica/ka odgovornih za ovaj resor i razvoja lokalne politike o ravnopravnosti u općinama. Ona je takođe naglasila poteškoće u primjeni ovih politika kao rezultata nedovoljnih izdvajanja finansijskih sredstava. Ona je, takođe, naglasila potrebu periodične evaluacije i izvještavanja o ovim politikama. Anketa je pokazala i potrebu stvaranja lokalne saradnje za uvođenje spolno osjetljivih politika u sve lokalne akcije. Anketa podvlači korisnost uspostavljanja veza i razmjene između tri administrativna nivoa: državna uprava odgovorna za pitanja ravnopravnosti, agencije autonomnih i regionalnih zajednica odgovornih za ovo pitanje i općine.

Izvor: CEMR, Ravnopravnost u evropskim gradovima, seminari održani u Briselu 11-13 decembar 2003.

Sajt: www.femp.es

Belgijska mreža žena izabranih predstavnica na lokalnom nivou

Ova grupa se redovno sastaje u sjedištu Unije belgijskih gradova i općina. To je forum za razmjenu informacija i najboljih iskustava i organizuje tematska okupljanja (npr. sport i jaslice). Ona je pokrenula program „Izazov“, čiji je cilj da promoviše aktivnosti usmjerene na promjenu u društvenim strukturama i odnosima koji se nalaze u korijenu prepreka i nejednakosti sa kojima se žene suočavaju. Godine 2003. godine, ova mreža izabranih žena je odlučila da sazove općinska vijeća kako bi obezbijedili da su pitanja spolova zaista uzeta u obzir u odnosu na budžetske stavke za saradnju.

Izvor: CEMR, Ravnopravnost u evropskim gradovima, seminar održan u Briselu 11-13 decembar 2003.

Sajt: www.uvcb-vbbsg.be

Unija lokalnih i regionalnih uprava Letonije

Tokom perioda od juna do decembra 2003. godine, Unija lokalnih i regionalnih uprava Letonije, u saradnji sa UN u Letoniji, sprovela je projekat „Razvoj uvedenih spolno osjetljivih politika i njihova primjena u općinama u Letoniji“. Ciljevi ovog projekta bili su da se podigne svijest o pitanjima spolne ravnopravnosti i poveća kapacitet određenih grupa u odnosu na principe i metodologije uvođenja spolno osjetljivih politika: NVO-i, univerziteti i javnost uopšteno.

Izvor: Unija lokalnih i regionalnih uprava Letonije

Sajt: www.lps.lv

3.11.2. Kao što je pokazano projektom CEMR-a, koji je pripremio ovaj dokument, saradnja između evropskih gradova i općinskih udruženja unutar EU je ključna strategija u postizanju ravnopravnosti spolova.

Parma (Italija)

Godine 2003., grad Parma je imenovan za lidera projekta evropske međuregionalne saradnje za Istočnu Evropu nazvanog „Novi perspektivi u upravljanju gradovima i ženske mreže“. Povezani sa ovim projektom bili su Istraživački institut za političke i socijalne studije Bolonje i Politehnička škola u Milanu, italijanski gradovi Kozenca i Matera, grad Orhus (Danska), jedan grčki grad i tri poljska grada. Cilj ovog projekta je bio da se analiziraju problemi i potrebe koje političari/ke često propuste. U vezi sa svojim učešćem, Grad Parma namjerava da doprinese svojim iskustvom u pogledu uspješnog usklađivanja privatnog života i profesionalne karijere.

Izvor: CEMR, Ravnopravnost u evropskim gradovima, seminar održan u Briselu 11-13 decembar 2003.

Sajt: www.comune.parma.it

Grad Turku (Finska)

Grad Turku je uspostavio snažne mreže i saradnju sa nordijskim partnerskim gradovima i u baltičkom regionu po spolnim pitanjima. Odbor za ravnopravnost u gradu Turku imao je saradnju u periodu od preko deset godina sa nordijskim partnerskim gradovima. Svake dvije godine oni organizuju zajednički seminar o relevantnim pitanjima ravnopravnosti. Oni su (u saradnji sa Nordijskim vijećem ministara) organizovali Nordijski forum 1994. godine u Turku. Bilo je prisutno više od 15000 učesnica/ka.

Godine 2004. obilježena je desetogodišnjica seminara Nordijskog foruma u Turku. Seminaru je prisustvovalo oko 600 učesnica/ka iz nordijskih i baltičkih zemalja, Poljske, Njemačke i Rusije.

Izvor: Grad Turku

Sajt: www.turku.fi

3.11.3. Općine su pojačano razvile politike koje se fokusiraju na međunarodne odnose. CEMR je, kroz svoj Odbor izabranih predstavnica lokalnih i regionalnih vlasti, bio jedan od prvih koji je promovisao ulogu izabranih žena u međunarodnim odnosima na evropskom nivou. Žene takođe imaju važnu ulogu u međunarodnim aktivnostima koje organizuje grad - na primjer, partnerstvo gradova. Trenutno su angažovane/i na partnerstvu gradova koje se zasniva na dobrovoljnom radu građanki/a.

U ovom smislu, kada god gradovi učestvuju u međunarodnim projektima saradnje, uvođenje spolno osjetljivih politika mora biti uzeto u obzir.

Programi djelovanja zajednice na promovisanju partnerstva gradova

Programi djelovanja zajednice na promovisanju partnerstva gradova navodi poštovanje spolne ravnopravnosti kao jednog od kriterijuma podobnosti pri odabiru akcija kojima će biti dodijeljeni grantovi Evropske komisije.

Izvor: Servis partnerskih gradova Evropske zajednice

Sajt: http://europa.eu.int/comm/dgs/education_culture/towntwin/index_en.html

VNG International

VNG International, odjeljenje u okviru VNG (Asocijacija holandskih općina) odgovorno za upravljanje projektima međunarodne saradnje. „Spolna lista provjere“ je izdata sa ciljem dvostruke kontrole uzimanja u obzir poštovanja spolne ravnopravnosti u projektima međunarodne saradnje koju sprovode općine.

Izvor: VNG International

Sajt: www.vng-international.nl

Prilog 1

Drugi primjeri najboljih praksi: korisni sajtovi:

1. JEDNAKOST U ODLUČIVANJU NA LOKALNOM NIVOU

1.1 U okviru izabrane skupćine

• Pokrajina Donja Austrija (Austrija)

Mentorstvo za žene u politici

Izvor: Webring - Mentoring - Projectkte.

Sajt: www.ceiberweiber.at/mentoring/noe

• Espo (Finska)

Općinsko vijeće sastavljeno od 55 % žena

Izvor: Opštinsko vijeće grada Espoa.

Sajt: www.espoo.fi

• Autonomna pokrajina Kastilja - La Manča (Španija)

Pokrajinski parlament sa više žena nego muškaraca

Izvor: Portal E-Leusis

Sajtovi: www.e-leusis.net, www.jccm.es

1.2 U okviru lokalnog izvršnog

organa i struktura iznad opštinskog nivoa

• Rahe (Finska)

U općinskom vijeću žene čine 16%, ali one su zastupljene sa 40% u izvršnom organu kao rezultat državnog programa kvota.

Izvor: Vodič za uključivanje spolne perspektive u lokalne politike

Sajt: www.raahe.fi

• Francuska

Ohrabrivanje učešća žena u lokalnim politikama

Izvor: Centar za mentoring jednakosti francuske vlade

Sajt: www.observatoire-parite.gouv.fr

1.3. U okviru lokalnih odbora i savjetodavnih vijeća

• Lijež (Belgija)

Stvaranje Općinskog savjetodavnog odbora žena

Izvor: La Libre novine i Skupština grada Liježa

Sajtovi: www.liege.be, www.lalibre.be

• (Belgija)

Zakon od 20. septembra 1998. za promovisanje balansirano prisustva muškaraca i žena u okviru savjetodavnih vijeća

Izvor: Ministarstvo za zapošljavanje, rad i socijalni dijalog

Sajt: www.meta.fgov.be

1.4. U okviru opštinske uprave

• Modena (Italija)

Minimalna zastupljenost od 50% žena (ili muškaraca) u okviru Komisije za javnu izgradnju

Izvor: Vodič za uključivanje spolne perspektive u lokalne politike

Sajt: www.comune.modena.it

• Huy (Belgium)

Uvođenje veće fleksibilnosti u radno vrijeme je dozvolilo opštinskim servisima da upravljaju svojim vremenom u odnosu na svoje potrebe.

Izvor: Vodič za uključivanje spolne perspektive u lokalne politike

Sajt: www.huy.be

• Beč (Austrija)

Podizanje svijesti o spolu - Interna osnovna i napredne obuke

Izvor: Odeljenje žena Grada Beča

Sajt: www.frauen.wien.at

• Venecija (Italija)

Projekat „Žene i klima” - Projekat za promovisanje balansirano učešća žena i muškaraca u procesu donošenja odluka koji se većinom fokusira na temu klime u okviru lokalne i regionalne teritorije općine.

Izvor: Skupćina grada Venecije (Odsjek za ravnopravnost)

Sajt: www.comune.venezia.it

2. MEHANIZMI I INSTRUMENTI U SLUŽBI RAVNOPRAVNOSTI

2.1. Općinsko vijeće osjetljivo za spolna pitanja:

• Bilbao (Španija)

Posebne/i odbornice/i za spolna pitanja

Izvor: Skupština grada Bilbaoa

Sajt: www.bilbao.net

• Torino (Italija)

Stvaranje Odbora za ravnopravnost

Izvor: Skupština grada Torina

Sajt: www.comune.torino.it Link: Commissione Pari Opportunita

• Bolonja (Italija)

Odbor za ravnopravnost Grada Bolonje

Izvor: Skupština grada Bolonje

Sajt: www.comune.bologna.it/iperbole/capopp/piano.htm

• Lisabon (Portugal)

Stalni komitet za jednake mogućnosti

Izvor: Vodič za uključivanje spolne perspektive u lokalne politike

Sajt: www.cm-lisboa.pt

• Sijena (Italija) Odbor za ravnopravnost

Izvor: Skupština grada Sijene

Sajt: www.comune.siena.it

2.2. Općinska uprava aktivirana i edukovana u pogledu rodne ravnopravnosti :

• Antwerpen (Belgija)

Stvaranje Odjeljenja "Emancipacija" sa tri državne/a službenice/ka sa punim radnim vremenom:

Izvor: Vodič za uključivanje rodne perspektive u lokalne politike

Sajt: www.antwerpen.be

• Birmingham (Ujedinjeno Kraljevstvo)

Formiranje Odbora za ravnopravnost za proučavanje pitanja ravnopravnosti

Izvor: Gradsko vijeće Birminghama

Sajt: www.birmingham.gov.uk

• Eš sir Alzet (Luksemburg)

Uključivanje spolne perspektive u sve aspekte opštinske politike

Izvor: Skupština grada Eš sir Alzeta

Sajt: www.esch.lu

• Ženeva (Švajcarska)

Odjeljenje za promovisanje ravnopravnosti

Izvor: Biro za ravnopravnost grada Ženeva

Sajt: <http://www.geneve.ch/egalite/>

• Njukasl (Ujedinjeno Kraljevstvo)

Formiranje Vijeća za ravnopravnost sa ciljem podizanja svijesti o pitanjima ravnopravnosti i pružanja usluga koje zadovoljavaju potrebe svih žena

Izvor: Gradsko vijeće Njukasla

Sajt: www.newcastle.gov.uk/pr.nsf/a/equalitywomen

• Ren (Francuska)

Projekti za odbranu profesionalne jednakosti, radnih uslova, korišćenja vremena, interne komunikacije i ravnopravnosti u okviru općinske uprave.

Izvor: Projekat: Ravnopravnost u evropskim gradovima - Prvi sastanak u Briselu

Sajt: www.ville-rennes.fr

• Hanover (Njemačka)

Različiti administrativni radni dokumenti prema spolu

Izvor: Dokument: Uvođenje rodno osjetljivih politika, primjeri najboljih praksi u opštinama (Deutscher Städtetag)

Sajtovi: www.hannover.de, www.staedtetag.de

• Sanem (Luksemburg)

Formiranje posebnog odjeljenja za uslove u kojima žene žive i rade, kojim upravljaju kvalifikovane/i plaćene/i zaposlene/i

Izvor: Skupština grada Sanema

Sajt: www.sanem.lu Service a la Condition Féminin

2.3. Statistički podaci raščlanjeni po polu:

• Modena (Italija)

Rodna perspektiva za Ugovor grada

Izvor: Vodič za uključivanje rodne perspektive u lokalne politike

Sajt: www.comune.modena.it

• Švajcarska

Švajcarski atlas žena i ravnopravnosti

Izvor: Švajcarski nacionalni fond

Sajt: www.snf.ch

2.4. Budžet: instrument za analiziranje i korigovanje nejednakosti:

• Linc (Austrija) Spolno budžetiranje

Izvor: Skupština grada Linca

Sajt: www.linz.at Link: Frauen

• Minhen (Njemačka)

Spolno budžetiranje

Izvor: Skupština grada Minhena

Sajt: www.muenchen.de

• **Frankfurt (Njemačka)**

Spolno budžetiranje

Izvor: Skupština grada Frankfurta

Sajt: www.gruene-frankfurt.de

• **Torino (Italija) Rodno budžetiranje**

Izvor: Skupština grada Torina

Sajt: www.comune.torino.it

• **Okrug Đenova (Italija)**

Spolno budžetiranje

Izvor: Okrug Đenova

Sajt: www.provincia.genova.it

2.5. Sistem za informisanje javnosti o politikama uvođenja spolne ravnopravnosti:

• **Barselona (Španija)**

Centar informacija i resursa za žene

Izvor: Skupština grada Barcelone

Sajt: www.cird.bcn.es

• **Madrid (Španija)**

Vijeće za pomoć ženama - postoje zastupnice/i za "ravnopravnost" u svim okruzima grada.

Izvor: Skupština grada Madrida

Sajt: www.munimadrid.es

• **Saragosa (Španija)**

(Kuća žena)

Izvor: Skupština grada Saragose

Sajt: www.ayto-zaragoza.es

• **Santjago de Kompostela (Španija)**

Kuća žena

Izvor: Skupština grada Santjago de Kompostela

Sajt: www.santiagodecompostela.org

• **Vervie (Belgium)**

Kuća žena

Izvor: Skupština grada Vervieja

Sajt: www.verviers.be

2.6. Podizanje svijesti mladih o pitanjima ravnopravnosti žena i muškaraca:

• **Helsinki (Finska)**

Kuća za mlade otvorena samo za devojke

Izvor: Skupština grada Helsinkija

Sajtovi: <http://www.hel.fi/english/services/special/youth.html>

• **Darmštadt (Njemačka)**

Pomoć mladima prilagođena devojkama uz korišćenje rodne perspektive

Izvor: Dokument: Uvođenje rodno osjetljivih politika, primjeri najboljih praksi u općinama (Deutscher Städtetag)

Sajtovi: www.darmstadt.de, www.staedtetag.de

• **Hanover (Njemačka)**

Organizovanje odmora za mlade iz spolne perspektive

Izvor: Dokument: Uvođenje spolno osjetljivih politika, primjeri najboljih praksi u općinama (Deutscher Städtetag)

Sajtovi: www.hanover.de, www.staedtetag.de

• **Beč (Austrija)**

Internet projekat za pomoć djevojkama da se odluče u vezi sa svojom budućom karijerom (Jobs4Girls)

Izvor: Odjeljenje žena Grada Beča

Sajtovi: www.job4girls.at, www.frauen.wien.at

2.7. Stalni dijalog sa civilnim društvom:

• **Prag (Češka Republika)**

Lokalni dijalozi

Izvor: Dokument: „Grad krojen prema ženama“, Kanadska federacija opština

Sajt: www.praha-mesto.cz

• **Malta**

Rad Državnog saveta žena Malte na ohrabivanju učešća žena u politici

Izvor: Državno vijeće žena Malte

Sajt: www.ncwmalta.com

2.8 Plan za ravnopravnost:

• **Slovenija**

Zakon o jednakim mogućnostima za muškarce i žene

Izvor: Slovenska kancelarija za jednake mogućnosti

Sajt: www.uem-rs.si

• **Beč (Austrija)**

Planovi za promovisanje žena Grada Beča

Izvor: Odjeljenje žena Grada Beča

Sajt: www.wien.gv.at/gbb

• **Region Kantabrije (Španija)**

Plan za jednake mogućnosti između žena i muškaraca u regionu

Izvor: Region of Cantabria

Sajt: www.fundacionmujeres.es/iniciofm.htm

• **Brno (Češka Republika)**

Koordinacija državnog projekta za praćenje pitanja spola na lokalnom nivou

Izvor: Milena (Ženska kancelarija grada Beča)

Sajt: www.milena.at Projeat Brno

3. UZIMANJE RAVNOPRAVNOSTI U OBZIR

U SVIM OBLASTIMA OPŠTINSKOG DELOVANJA

3.1. Korišćenje vremena uzeto u

obzir pri organizaciji opštinskih aktivnosti:

• Barcelona (Španija)

Kancelarija za korišćenje vremena

Izvor: Skupština grada Barcelone

Sajt: www.cird.bcn.es

• Pariz (France)

Kancelarija za korišćenje vremena

Izvor: Skupština grada Pariza

Sajt: www.paris.fr Link Citoyenneté

3.2. Organizacija, prostorno planiranje, gradski prevoz i stanovanje

• Pamplona (Španija)

Spolna perspektiva u planiranju prevoza na regionalnom nivou

Izvor: UN Habitat Baza podataka najboljih praksi

Sajt: www.bestpractices.org

• Pulhajn (Njemačka)

Uvođenje rodno osjetljivih politika u urbani razvoj.

Izvor: Dokument: Uvođenje spolno osjetljivih politika, primjeri najboljih praksi u općinama (Deutscher Stadtetag)

Sajtovi: www.pulheim.de, www.staedtetag.de

3.3. Obrazovanje i obuka

• Ofenbah na Majni (Njemačka)

Uvođenje spolno osjetljivih politika u obuku odraslih.

Izvor: Dokument: Uvođenje spolno osjetljivih politika, primjeri najboljih praksi u općinama (Deutscher Stadtetag)

Sajtovi: www.offenbach.de, www.staedtetag.de

• Lajpcig (Njemačka)

Uvođenje rodno osjetljivih politika u vijeća za obrazovanje

Izvor: Dokument: Uvođenje spolno osjetljivih politika, primjeri najboljih praksi u općinama (Deutscher Stadtetag).

Sajtovi: www.leipzig.de, www.staedtetag.de

• Gulbene (Letonija)

„Uloga oca u gradu“ projekat

Izvor: Udruženje lokalnih i regionalnih vlasti Letonije

Sajtovi: www.gulbene.lv, www.lps.lv

• Jelgava (Letonija)

„Nagrada za rodnu ravnopravnost za preduzetnice/ke“

Izvor: Udruženje lokalnih i regionalnih vlasti Letonije

Sajtovi: www.jelgava.lv, www.lps.lv

3.4. Integracija manjina:

• Gelzenkirhen (Njemačka)

Uvođenje spolno osjetljivih politika u plan grada za integraciju.

Izvor: Dokument: Uvođenje spolno osjetljivih politika, primjeri najboljih praksi u općinama (Deutscher Städtetag)

Sajtovi: www.gelsenkirchen.de, www.staedtetag.de

• Glazgov (Škotska)

Ispitivanje nasilja nad ženama pripadnicama etničkih manjina

Izvor: Gradsko vijeće Glazgova

Sajt: www.glasgow.gov.uk - Link Equalities

• Helsinki (Finska)

Kursevi finskog jezika, kompjuterski kursevi, itd. za imigrantkinje

Izvor: Grad Helsinki

Sajt: www.hel.fi

• Beč (Austrija)

Projekat „Urbano povezivanje“ - interkulturalna ženska mreža

Izvor: Odjeljenje žena Grada Beča

Sajt: www.urban-connection.at

• Keln (Njemačka)

Projekat za imigrantkinje

Izvor: Skupština grada Kelna

Sajt: <http://www.stadt-koeln.de>

3.5. Stara lica u opštinama

• Matozinjos (Portugal)

Mesto za građanstvo, gde se ljudi različitih starosnih grupa mogu susresti

Izvor: Završni izveštaj o istraživanju: Spol i lokalno upravljanje promjenom u sedam zemalja Evropske unije, Evropska zajednica GD za istraživanje

Sajt: www.cm-matosinhos.pt

3.6. Zaposlenost

• Libek (Njemačka)

Libek tržište za žene.

Izvor: Dokument: Uvođenje spolno osjetljivih politika, primjeri najboljih praksi u općinama (Deutscher Städtetag)

Sajtovi: www.luebeck.de, www.staedtetag.de

• Bristol (Ujedinjeno Kraljevstvo)

Projekat Žene i upravljanje

Izvor: Općinsko vijeće Bristol

Sajt: www.bristol-city.gov.uk

• **Minhen (Njemačka)**

Zadruga službi za usluge u okviru domaćinstva/kućnih poslova.

Izvor: Skupština grada Minhena

Sajt: www.munchen.de

• **Valensija (Španija)**

„Vuelve a Trabajar” projekat

Izvor: Fundación Universidad Empresa con la Generalitat Valenciana

Sajtovi: www.adeit.uv.es/pie/mujeres, www.gva.es

• **Vitorija-Gasteiz (Španija)**

Pomoć pri zapošljavanju lokalnim vlastima koje se suočavaju sa posebnim poteškoćama u zapošljavanju.

Izvor: EUDDEL (Euskadiko Udalen Ekartea) Udruženje baskijskih gradova

Sajtovi: www.eudel.es, www.vitoria-gasteiz.org/

3.7. Bezbjednost i borba protiv svih oblika nasilja

• **Vizbaden (Njemačka)**

Reorganizacija prostora ispred železničke stanice

Izvor: Dokument: Uvođenje spolno osjetljivih politika, primjeri najboljih praksi u opštinama (Deutcher Städtetag)

Sajtovi: www.wiesbaden.de, www.staedtetag.de

• **Koventri (Ujedinjeno Kraljevstvo)**

Usluge pomoći za žene žrtve nasilja

Izvor: Općinsko vijeće Koventrija

Sajt: www.coventry.gov.uk

• **Italija**

Mreža italijanskih gradova protiv nasilja

Izvor: Skupština grada Torina i italijansko Ministarstvo za ravnopravnost

Sajt: www.pariopportunita.gov.it

3.8. Zdravlje

• **Torino (Italija)**

Centar za monitoring zdravlja žena

Izvor: Skupština grada Torina

Sajt: www.comune.torino.it/politichedigenere/

• **Beč (Austrija)**

Klinički centar za zdravlje žena

Izvor: UN-Habitat Baza podataka najboljih praksi

Sajt: www.bestpractices.org

3.9. Kultura i simbolično prisustvo u urbanom okruženju:

• **Bolonja (Italija)**

Biblioteka ženskog dokumentacionog centra

Izvor: Skupština grada Bolonje

Sajt: www.comune.bologna.it

• **Rim (Italija)**

Međunarodna kuća za žene

Izvor: Skupština grada Rima

Sajt: www.casainternazionaledelledonne.org

• **Beč (Austrija)**

U muzeju

Izvor: Odjeljenje žena Grada Beča

Sajt: www.museum.at

3.10. Sport

• **Pariz (Francuska)**

Osoba odgovorna za sprovođenje projekata za djevojčice u vezi sa sportom

Izvor: Skupština grada Pariza

Sajt: www.paris.fr

• **Francuska zajednica (Belgija)**

Projekat „Expression Sportive”

Izvor: Ministarstvo, Budžet, Javni servis, Mladi i sport francuske zajednice

Sajt: www.femmesetsport.cybernet.be

3.11. Odnosi među općinama i pitanja spola

• **Ren (Francuska)**

Projekti koji se bave ženama u pomaganju razvoja.

Izvor: Međunarodna kuća Rena

Sajt: www.ville-rennes.fr Link International

• **Evropska unija**

URB-AL Network No. 12 (Mreža Žene i grad)

Izvor: Diputacio of Barcelona

Sajt: www.diba.es/urbal12

• **Lahti (Finska), Libek (Njemačka), Sundsvall (Švedska)**

Mreža za primjenu spolne perspektive u Lokalnoj agendi 21

Izvor: Unija baltičkih gradova

Sajtovi: www.ubc.net, www.lahti.fi www.luebeck.de, www.sundsvall.se

• **Venecija (Italija)**

Pomoć u izgradnji Ženske kuće u Sarajevu (Bosna i Hercegovina)

Izvor: Odjeljenje za međunarodne odnose Skupštine grada Venecije

Sajt: www.comune.venezia.it/ineuropaenelmondo

Prilog 2

Žene i odlučivanje na lokalnom i državnom nivou u zemljama članicama CEMR-a

Ne postoji centralna baza podataka ni na svjetskom nivou niti čak na evropskom koja bi nam dozvolila da utvrdimo spolnu analizu izabranih predstavnica/ka. Sigurno je da bi izazovi koji su uključeni u uspostavljanje takve baze bili složeniji od onih sa kojima se susrela Interparlamentarna unija pri uspostavljanju baze podataka o spolnom sastavu parlamenata u svijetu. Ažuriranje baze podataka je samo po sebi veoma obiman posao. Što se tiče same Evrope, lokalni izbori u različitim zemljama se ne održavaju u isto vrijeme i, što čini prikupljanje podataka još težim, općinski izbori čak i u okviru jedne zemlje se ne održavaju nužno iste godine za sve općine. Osim toga, podaci raščlanjeni po spolu nisu uvijek dostupni ili su nekompletni, posebno u vezi sa sastavom lokalnih izvršnih organa. Međutim, zadatak nije neizvodiv. On je i koristan: statistički podaci o spolu su zapravo od suštinske važnosti u otkrivanju spolnih nejednakosti, kao i u poređenju situacije u jednoj zemlji sa situacijom u drugoj. U tom pogledu, bilo bi razumno da Evropska unija zatraži da države članice, kao dio prijave za Preporuku Vijeća od 2. decembra 1996. podnesu redovan uporedni izvještaj o položaju žena i muškaraca u odlučivanju na lokalnom nivou.

Kao dio projekta koji je sufinansirala Evropska komisija između 1996. i 1999., Savjet evropskih općina i regiona je zapravo sproveo početnu anketu na ovu temu. Prekid ovog projekta nije dozvolio ažuriranje ovih podataka. Za projekat koji je sufinansirala Komisija 2004. godine, CEMR je ponovo sproveo globalno istraživanje svojih državnih sekcija, pokrivši svih 25 zemalja Evropske unije - kao i evropske zemlje koji nisu članice EU. Paralelno, CEMR je sproveo istraživanje o broju (žene i muškarci) izabranih predstavnica/ka na općinskom nivou u svakoj zemlji, i za zemlje Evropske unije, broj u okviru Evropskog parlamenta.

U kontekstu ovog dokumenta, nije bilo moguće objavljivanje ovih statističkih podataka. Međutim, oni su dostupni na veb-sajtu CEMR-a (www.ccre.org). CEMR će se potruditi da ih redovno ažurira.

Zaključci ankete iz 1999. godine i danas važe. U svim zemljama, ima manje žena nego muškaraca u općinskim organima. Dvije zemlje se izdvajaju u pogledu visokog broja izabranih žena u vijećima: Švedska (41,6% izabranih čine žene) i Letonija (41,1%). U svim zemljama Evropske unije, procenat izabranih gradonačelnica je niži od procenta članica vijeća. Prednjači Letonija sa 32% žena na vrhu općinskih izvršnih organa, a iza nje je Švedska, gdje zapravo ima dva puta više gradonačelnica (20%) nego članica vijeća. U Njemačkoj, žene predstavljaju samo 5% svih gradonačelnica/ka u poređenju sa 23,8% žena u vijećima.

Jedna činjenica je zajednička, a to je da je lakše da žena bude izabrana na lokalnom nivou nego na državnom i da mandat na lokalnom nivou može da bude odskočna daska za moguću političku karijeru na državnom nivou. Podaci koje je prikupio CEMR povećavaju blage nijanse u vezi sa ovim stavom. U skoro polovini EU zemalja, izabrane žene su prisutne u većem broju u nižim organima vlade (ili jednom organu) nego na lokalnom nivou. Tako, na primjer, sljedeće brojke potkrepljuju ovaj zaključak: Njemačka (odnosno 32,2% i 23,8%), Belija (35% i 29%), Danska (38% i 27%), Grčka (14% i 12%), Finska (38% i 36%), Luksemburg (20% i 15%), Holandija (36% i 23,5%), Poljska (20% i 13%), Španija (36% i 25,3%), Švedska (45,3% i 41,6%). Ovo otkriće je postavilo pitanja u vezi sa uzrocima ove situacije i potrebom da se istraživanje nastavi.

Prilog 3

Spisak učesnica/ka projektnih sastanaka

Sledeće osobe su direktno doprinijele ovom projektu učestvujući na radnim sastancima:

BRISEL, OD 11. DO 13. DECEMBRA 2003. GODINE

- Elmiro AF GEIJERSTAM, šefica kancelarije u Briselu, Švedska asocijacija lokalnih vlasti / Federacija švedskih okružnih vijeća (Švedska)
- Lina ANDREZ, izabrana predstavica Montelavar okruga, Općina Sintra (Portugal)
- Elosia ARES MARTINEZ, „sekretar/ka za ravnopravnost“, Grad Kartahena (Španija)
- Dominique ARRESTAT, direktorka administracije i finansija, CEMR Generalni sekretarijat
- Valia ATHANASSOPOULOU, službenica Odbora za jednake mogućnosti, KEDKE (Grčka)
- Isabel Catalina BELMONTE UREÑA, članica općinskog vijeća Kartahene (Španija)
- Vicenta BOSCH PALANCA, predsjednica CEMR Odbora izabranih predstavnica lokalnih i regionalnih vlasti, gradonačelnica
- Bonrepos i Mirambel, predsjednica FEMP odbora žena (Španija)
- Sandra CECIARINI, zadužena za politike, CEMR Generalni sekretarijat
- Maria Teresa COPPO GAVAZZI, članica CEMR Odbora izabranih predstavnica lokalnih i regionalnih vlasti, izabrana članica 3. izborne jedinice gradske oblasti Milana, predsjednica Regionalne federacije AICCRE Lombardije, potpredsjednica Odbora izabranih žena AICCRE (Italija)
- Fausta DESHORMES, počasna direktorka Evropske komisije
- Patrizia DINI, sekretarka Toskanske federacije AICCRE (Italija)
- Corinne DOLLÉ, računovodkinja, CEMR Generalni sekretarijat
- Françoise GASPARD, stručnjakinja CEMR Evropske mreže žena izabranih predstavnica lokalnih i regionalnih vlasti (Francuska)
- Panagiota GAZI, potpredsjednica Stalnog komiteta, članica Gradskog veća Amfisa (Grčka)
- Annie HOARAU, službenica Servisa akcija za porodicu i prava žena, grad Marselj (Francuska)
- Sabine HOLLAND-LETZ, Referentin für Frauen- und Gleichstellung- sangelegenheiten, Deutscher Städtetag (Njemačka)
- Eeva HONKANUMMI, potpredsjednica Gradskog odbora Espo, članica Gradskog vijeća, predsjednica Odbora za ravnopravnost (Finska)
- Agnès HUBERT, Odbor za prava žena i spolnu ravnopravnost Evropskog parlamenta
- Simone HUCKERT, Referendarin, Deutscher Städtetag (Njemačka)
- Anna KARAMANOOU, predsjednica Odbora za prava žena i spolnu ravnopravnost Evropskog parlamenta
- Richard KITT, šef LGIB kancelarije u Briselu (Ujedinjeno Kraljevstvo)
- Elita KRESSE, šefica Sekretarijata, koordinatorka projekta “Uvođenje spolno osjetljivih politika i njihova primjena u općinama Letonije”, Unija lokalnih i regionalnih vlada Letonije (Letonija)
- Monique LEMOINE, općinska odbornica Sen Žan de la Ruel (Francuska)
- Miren Arantza MADARIAGA ABERASTURI, službenica za spolnu ravnopravnost EUDEL-a, gradonačelnica Gautegiz-Arteaga (Španija)
- Karin MANDERSCHIED, predsjednica CNFL, SYVICOL, općinska odbornica Esperanz (Luksemburg)
- Sabine MARTORELL, izvršna direktorka AFCCRE (Francuska)
- Antonina MIELGO, članica FEMP Odbora žena (Španija)

- Encarnación OCAÑA PEREZ, općinska odbornica Pesuela de la Tores, članica FEMP Odbora žena (Španija)
- Mariana PARASKEVA, glavna administratorica, Odjeljenje za jednake mogućnosti, Generalni direktorat za zapošljavanje i socijalna pitanja Evropske komisije
- Anna PODESTÀ, zamenica gradonačelnika za međunarodne odnose, Grad Parma (Italija)
- Thérèse RENIER, Federalni sekretarijat Unije belgijskih gradova i općina (Belgija)
- Maria José ROCA GUTIERREZ, općinska odbornica Kartahene odgovorna za učešće građanki/a (Španija)
- Werner SCHNEIDER, Referent für gender mainstreaming, Stadt Frankfurt am Main - Frauenreferat (Nemačka)
- Kükilli SEIRE, savjetnica gradonačelnika Paide, predstavlja Udruženje estonskih gradova (Estonija)
- Jeremy SMITH, generalni sekretar CEMR-a
- Valérie SOLLE, asistentkinja, generalni sekretar CEMR-a
- Zsuzsa SOMOGYI, zaposlena u općini Kišber (Mađarska)
- Erzsébet UDVARDI, gradonačelnica Kišbera (Mađarska)
- Gabriele WENNER, Stadt Frankfurt am Main - Frauenreferat (Nemačka)
- Irene YLENIUS, sekretarka za međunarodne poslove, Asocijacija finskih lokalnih i regionalnih vlasti (Finska)
- Mar ZABALA MARDARAS, generalna direktorka, EUDEL (Španija)

BONREPOS I MIRAMBEL (ŠPANIJA), 29-30. MART 2004.

- Vicenta BOSCH PALANCA, predsjednica CEMR Odbora izabranih predstavnica lokalnih i regionalnih vlasti, gradonačelnica
- Bonrepos i Mirambel, predsjednica FEMP Odbora žena (Španija)
- Sandra CECIARINI, zadužena za politike jednakopravnosti, CEMR Generalni sekretarijat
- Christophe CHAILLOU, direktor kabineta generalnog sekretara CEMR-a
- Pepa FRANCO, stručnjakinja za ravnopravnost, Madrid (Španija)
- Françoise GASPARD, stručnjakinja evropske mreže izabranih predstavnica lokalnih i regionalnih vlasti CEMR-a (Francuska)
- Marie-Pierre MARTINET, gradska odbornica Pariza (Francuska)
- Elvira MENDEZ, direktorka „Salud y Vida“ asocijacije, Barselona (Španija)
- Antonina MIELGO, službenica Odbora žena FEMP (Španija)
- Werner SCHNEIDER, Referent für gender mainstreaming, Stadt Frankfurt am Main - Frauenreferat (Njemačka)
- Margaret SPOHN, izvršna direktorka odgovorna za monitorstvo interkulturalne saradnje, Grad Minhen (Njemačka)

- Cristiana STORELLI, inženjerka arhitekture, bivša potpredsjednica CEMR-a (Švajcarska)

PARIZ, 7-8. MAJ 2004.

- Kristina ANDREEVA, stručnjakinja za obuku i partnerstvo gradova, Nacionalna asocijacija općina u Republici Bugarskoj (Bugarska)
- Valia ATHANASSOPOULOU, službenica KEDKE Odbora za jednake mogućnosti (Grčka)
- Catherine BEAUNEZ, dizajnerka (Francuska)
- Isabel Catalina BELMONTE UREÑA, općinska odbornica Kartahene (Španija)
- Claire BERNARD, tehnička savjetnica gradonačelnika Pariza o politikama spolne ravnopravnosti (Francuska)
- Vicenta BOSCH PALANCA, predsjednica CEMR Odbora izabranih predstavnica lokalnih i regionalnih vlasti, gradonačelnica
- Bonrepos i Mirambel, predsjednica FEMP odbora žena (Španija)
- Jocelyne BOUGEARD, zamjenica gradonačelnika Rena, odgovorna za žene, ravnopravnost i korišćenje vremena (Francuska)
- Thomas CATTERMOLE, službenik za veze, CEMR Generalni sekretarijat
- Sandra CECIARINI, zadužena za politike, CEMR Generalni sekretarijat
- Maria Teresa COPPO GAVAZZI, članica CEMR Odbora izabranih predstavnica lokalnih i regionalnih vlasti, izabrana članica 3. izborne jedinice gradske oblasti Milana, predsjednica Regionalne federacije AICCRE Lombardije, potpredsjednica Odbora izabranih žena AICCRE (Italija)
- Patrizia DINI, sekretarka Toskanske Federacije AICCRE (Italija)
- Corinne DOLLÉ, računovodkinja, CEMR Generalni sekretarijat
- Gillian DOUGLAS, menadžerka tima za ravnopravnost i socijalnu inkluziju, Gradsko veće Bristol (Ujedinjeno Kraljevstvo)
- Véronique DUBARRY, članica Gradskog veća Pariza, odbornica 10. okruga Pariza odgovorna za prevenciju i bezbjednost (Francuska)
- Isabelle DUSSUTOUR, izvršna direktorka, POLIS (Belgija)
- Birgitta EVENGARD, Okružno vijeće Stokholma (Švedska)
- Pepa FRANCO, stručnjakinja za ravnopravnost, Folia Consultores (Španija)
- Françoise GASPARD, stručnjakinja evropske mreže izabranih predstavnica lokalnih i regionalnih vlasti CEMR-a (Francuska)
- Panayota GAZI, potpredsjednica CEMR Odbora izabranih

predstavnicu lokalnih i regionalnih vlasti, predsjednica KEDKE odbora za jednake mogućnosti (Grčka)

- Marie GODARD, Grad Ij (Belgija)
- Dorleta GOIBURU, tehnička savetnica, EUDEL (Španija)
- Luc GWIAZDZINSKI, direktor „Maison du Temps et de la Mobilité“, Grad Belfor (Francuska)
- Kerstin HARDENSTEDT, Švedska asocijacija lokalnih vlasti (Švedska)
- Annie HOARAU, službenica Servisa akcija za porodicu i prava žena, grad Marselj (Francuska)
- Sabine HOLLAND-LETZ, Referentin, Deutscher Städtetag (Njemačka)
- Eeva HONKANUMMI, potpredsjednica Gradskog odbora Espo, članica Gradskog veća, predsjednica Odbora za ravnopravnost (Finska)
- Elita KRESSE, šefica Sekretarijata, koordinatorka projekta “Uvođenje spolno osjetljivih politika i njihova primjena u općinama Letonije”, Unija lokalnih i regionalnih vlada Letonije (Letonija)
- André LECLERC, predsjednik Francuske nacionalne olimpijske akademije (Francuska)
- Monique LEMOINE, općinska odbornica Sen Žan de la Ruela (Francuska)
- Pirkko LETTO, članica Gradskog vijeća Vante, članica Odbora Asocijacije finskih lokalnih i regionalnih vlasti (Finska)
- Ruth LUCAS, LGIB kancelarija u Briselu (Ujedinjeno Kraljevstvo)
- Miren Arantza MADARIAGA, gradonačelnica Arteaga/ EUDEL (Španija)
- Karin MANDERSCHIED, predsjednica CNFL, SYVICOL, općinska odbornica Esperanza (Luxembourg)
- Marie-Pierre MARTINET, članica Gradskog vijeća Pariza (Francuska)
- Sabine MARTORELL, izvršna direktorka AFCCRE (Francuska)
- Gabriella MATEFI, članica Odbora za ravnopravnost Grada Bazela (Švajcarska)
- Gabriella MERLO, predsjednica IRENE asocijacije (Inicijativa, Istraživanja, Iskustva, Nova Evropa) (Italija)
- Anne MICHAUD, Grad Montreal (Kvebek, Kanada)
- Antonina MIELGO, direktorka Sekcije za ravnopravnost, tehnička sekretarica FEMP Odbora za ravnopravnost (Španija)
- Sinikka MIKOLA, viša savjetnica, Asocijacija finskih lokalnih i regionalnih vlasti (Finska)
- Maria Rosario MONTERO RODRIGUEZ, općinska odbornica Kartahene odgovorna za obrazovanje i žene (Španija)
- Maria José ROCA GUTIERREZ, općinska odbornica Kartahene odgovorna za učešće građanki/a (Španija)

- Chariklia SARIKA, zamjenica gradonačelnika Jeroskipua (Kipar)
- Werner SCHNEIDER, Referent für Prozesse des Gender Mainstreaming, Stadt Frankfurt am Main (Njemačka)
- Külli SEIRE, savjetnica gradonačelnika Paide (Estonija)
- Nelly SERVIN, gradonačelnica Pilar Nembuku, predstavnicu Nacionalne federacije izabranih predstavnicu u Latinskoj Americi (Paragvaj)
- Angela SPIZIG, Bürgermeisterin der Stadt Köln (Njemačka)
- Elisabeth STEIER, odgovorna za primjenu spolnog budžetiranja u oblasti Zapadnog Gotlanda (Švedska)
- Cristiana STORELLI, inženjerka arhitekture, bivša potpredsjednica CEMR-a (Švajcarska)
- Lily STORELLI, inženjerka arhitekture (Švajcarska)
- Ginka TCHAVDAROVA, izvršna direktorka, Nacionalna asocijacija općina u Republici Bugarskoj (Bugarska)
- Daniela URSCHITZ, Leiterin, Frauen Büro der Stadt Wien (Austrija)
- Delphine VANDAELE, Grad Ij (Belgija)
- Susanna VANONI, šefica sekcije Kancelarije za jednake mogućnosti, Sektor za rad, profesionalnu obuku i edukaciju, Okrug Vazeze (Italija)
- Gabriele WENNER, Leiterin Frauenreferat, Stadt Frankfurt-am-Main (Njemačka)
- Clare WHELAN, izabrana članica Londonske općine Lambeth, članica Radne grupe izabranih članica UK, potpredsjednica Izvršnog organa za ravnopravnost Asocijacije lokalne uprave (Ujedinjeno Kraljevstvo)????
- Varvara ZACHARAKOULI, zamjenica gradonačelnika Tirnavosa (Grčka)
- Rosetta ZARU, ekspertkinja zadužena za projekat „Antigona“ Toskanske Federacije AICCRE (Italija)

BARCELONA, 14-15. SEPTEMBAR 2004.

- Vicenta BOSCH PALANCA, predsjednica CEMR Odbora izabranih predstavnicu lokalnih i regionalnih vlasti, gradonačelnica Bonrepos i Mirambel, predsjednica FEMP odbora žena (Španija)
- Sandra CECIARINI, zadužena za politike, CEMR Generalni sekretarijat
- Christophe CHAILLOU, direktor Kabineta generalnog sekretara CEMR-a

- Françoise GASPARD, stručnjakinja CEMR Evropske mreže žena izabranih predstavnica lokalnih i regionalnih vlasti (Francuska)
- Eeva HONKANUMMI, predsjednica Odbora za jednake mogućnosti, članica Gradskog veća, potpredsjednica Gradskog odbora Espo (Finska)
- Helen JACKSON, službenica za politike i javne poslove, LGIB kancelarija u Briselu (Ujedinjeno Kraljevstvo)
- Guilherme JOHNSTON, stažistkinja, CEMR Generalni sekretarijat
- Antonina MIELGO, službenica FEMP Odbora žena (Španija)
- Werner SCHNEIDER, Referent für gender mainstreaming, Stadt Frankfurt am Main - Frauenreferat (Njemačka)
- Cristiana STORELLI, inženjerka arhitekture, bivša potpredsjednica CEMR-a (Švajcarska)
- Lily STORELLI, inženjerka arhitekture (Švajcarska)
- Maria STRATIGAKI, predavačica, Panteion univerzitet, Atina (Grčka)
- Laura TURQUET, konsultantkinja za jednake mogućnosti (Ujedinjeno Kraljevstvo)
- Vicenta BOSCH PALANCA, Présidente de la Commission des élus locales et régionales du CCRE (Španija)
- Jocelyne BOUGEARD, Adjointe au Maire de Rennes déléguée aux femmes et l'égalité et au temps de la ville (Francuska)
- Yolande BOYER, Sénatrice du Finistère, Maire de Châteaulin (Francuska)
- Arta BRAUNA, predsjednica Vijeća ruralne općine Priekule (Letonija)
- Melinda BUDA, Conseillère Municipale de Petrosino (Italija)
- Diane BUNYAN, stručnjakinja u okviru Saveta Evrope
- Adília CANDEIAS, Maire Adjointe de Palmela (Portugal)
- Claudina CARDOSO, Conseillère de Mme Adília CANDEIAS, Maire Adjointe de Palmela (Portugal)
- Laura CASTAGNOLI, Responsable des politiques de la femme et de l'emploi de la ville de Gênes (Italija)
- Roberta CAVAGNA, Maire Adjointe de San Giovanni Bianco (Italija)
- Sandra CECIARINI, Chargée de Mission au Secrétariat Général du CCRE
- vana_ERVINKOVA, gradonačelnica Kostelec nad Orlicy (Češka Republika)

BRISSEL, 7-8 FEBRUAR 2005. : ZAVRŠNA KONFERENCIJA

- Elmire AF GEIJERSTAM, direktorka, šefica kancelarije u Briselu, Švedska asocijacija lokalnih vlasti i regija (Švedska)
- Maria Elisa ALVAREZ SANTOS, Conseillère Municipale de Barakaldo (Španija)
- Tiziana ALVISI, Direction centrale des Relations internationales et des Politiques communautaires de la ville de Venise (Italija)
- Laura ARDITO, Membre de la Commission des élus de l'AICCRE (Italija) Ana BARCELÓ CHICO, Présidente de la Commission de l'Égalité de la FEMP (Španija)
- Frédérique BARELLON, Déléguée Générale de la région Rhône-Alpes auprès de l'Union européenne (Francuska)
- F. BELKASMI, pomoćnica savetnice Starije žene, Assistant Advisor
- Elderwoman,??? Općina Rotterdam (Holandija)
- Martine BEURAERT, Adjointe au Maire de Dunkerque (Francuska)
- Jean BLATZ, Conseiller Technique au Cabinet du Maire de Lille (Francuska)
- Regina BOLOGOVIENE, članica Odbora za socijalna pitanja, Asocijacija lokalnih vlasti u Litvaniji (Litvanija)
- Rossella BONAVIDA, Responsable du Service „Cittadinanza e delle Donne“ de la ville de Venise (Italija)
- Doris BORG, gradonačelnica Birkirkara, izvršna članica Udruženja lokalnih veća Malte (Malta)
- Joseph BORG, član Gradskog vijeća Meliehe, potpredsjednik Udruženja lokalnih vijeća Malte (Malta)
- Christophe CHAILLOU, Directeur de Cabinet du Secrétaire Général du CCRE
- Maria Teresa COPPO GAVAZZI, Elue dans la 3e circonscription de l'aire métropolitaine de Milan, Présidente de la Fédération régionale lombarde de l'AICCRE, Vice-Présidente de la Commission des élus de l'AICCRE (Italija)
- Ann-Kristin COPSON, stručnjakinja za rod, Norveška asocijacija lokalnih i regionalnih vlasti (Norveška)
- Clara COSTALES SUAREZ, Chef du Bureau des Politiques d'Égalité de Gijón (Španija)
- Raffaella D'ALBERTI, Maire Adjointe de Petrosino (Italija)
- Fausta DESHORMES, Directrice Honoraire de la Commission européenne (Belgija)
- Davide DIAMANTINI, Professeur à l'Université Bicocca-Milano (Italija)
- Patrizia DINI, Secrétaire de la Fédération Toscane de l'AICCRE (Italija)
- Corinne DOLLÉ, Comptable, Secrétariat Général du CCRE
- Simone DUCERT, Adjointe au Maire de Charnay lès Mâcon en charge des relations internationales (Francuska)
- Michèle DUPUIS, Echevine de Verviers en charge de l'emploi et de l'égalité des chances (Belgija)
- Isabelle DUSSUTOUR, Directrice de POLIS
- Jutta EBELING, Vize Bürgermeisterin der Stadt Frankfurt (Njemačka)
- Edite ESTRELA, Vice-Présidente de la Commission des droits

- de la femme et de l'égalité des genres du Parlement européen (Portugal)
- Maite ETXANIZ BALENCIAGA, Maire de Zarautz (Španija)
 - Nicole FEIDT, Maire de Toul (Francuska)
 - Noémie FELD, Cabinet de M. Christian Dupont, Ministre de la Politique des Grandes Villes de Belgique (Belgija)
 - Françoise FELLMANN, Première Adjointe au Maire de Besançon (Francuska)
 - Paz FERNÁNDEZ FELGUEROSO, Maire de Gijón (Španija)
 - Rosalía FERNÁNDEZ MENÉNDEZ, Directrice du Département des Affaires sociales et de la Gouvernance de la FEMP (Španija)
 - Colette FILLION-NICOLLET, Adjointe au Maire de Grenoble en charge de l'économie solidaire (Francuska)
 - Jana FISCHEROVÁ, Odbor za međunarodne odnose, Unija gradova i općine Češke Republike (Češka Republika)
 - Ian FLEETWOOD, član Okružnog vijeća Linkolnšira (Ujedinjeno Kraljevstvo)
 - Antalné FODOR, gradonačelnica Sigetsentmikloša (Mađarska)
 - Julien GANNARD, Directeur du pôle Projets, Maison du Temps et de la Mobilité de Belfort (Francuska)
 - Yves GARBARINI, Chef de Projet - service Jeunesse et Animation de Lille (Francuska)
 - Maria Dolores GARCÍA NIETO, Conseillère Municipale de Carthagène en charge de la politique sociale (Španija)
 - Françoise GASPARD, Experte du CCRE sur la question de l'égalité des chances
 - Panagiota GAZI, članica Gradskog veća Amfise, predsjednica KEDKE Odbora za ravnopravnost (Grčka)
 - Graziella GENTILINI, Fédération régionale de la Marche de l'AICCRE (Italija)
 - Ligita GINTERE, predsjednica Vijeća ruralne općine Jaunpilsa (Letonija)
 - Mireille GITTON, Maire Adjointe de Clichy déléguée à la culture et aux femmes (Francuska)
 - Stefanie GÖTTE-OBIEGLO, Gleichstellungsbeauftragte, Mitglied im Frauen- und Gleichstellungsausschuß des Deutschen Städtetages / Vertretung des Bundesland Sachsen-Anhalt (Nemačka)
 - Cécile GRAUVOGEL, Assistante, Secrétariat Général du CCRE
 - Isabelle GUEGUEN, Chargée de mission „égalité femmes/hommes“ au Conseil Général du Finistère (Francuska)
 - Françoise GUILLOU, Conseillère Municipale d'Aubigny, représente
 - M. Jean LARDIERE, Maire d'Aubigny (Francuska)
 - Tuula HAAPPIO, administrativna menadžerka Grada Tampere (Finska)
 - Kveta HALANOVÁ, gradonačelnica Jilove u Pragu. (Češka Republika)
 - Katarzyna HALAS, službenica za međunarodne odnose, Asocijacija poljskih gradova (Poljska)
 - Tiina HALLING, Gradska uprava Rakvere (Estonija)
 - Petra HARTMANN, Coordinatrice des partenaires italiens, Sister Cities Going Gender (Njemačka)
 - Ulla HEMBERG, Švedska asocijacija lokalnih vlasti i regija (Švedska)
 - Baroness Ruth HENIG, Okružno vijeće Lankašira (Ujedinjeno Kraljevstvo)
 - Edeltraud HERRMANN, Frauenreferentin, Frauenreferat, Stadt Filders-tadt (Nemačka)
 - Ida HILLER, Frauenbeauftragte, Stadt Nürnberg (Njemačka)
 - Annie HOARAU, Directrice de l'Action familiale et des droits des femmes de Marseille (Francuska)
 - Sabine HOLLAND-LETZ, Referentin, Deutscher Städtetag (Nemačka)
 - Eeva HONKANUMMI, članica Gradskog veća Espo, predsjednica Odbora za ravnopravnost, predsjednica Odbora za socijalna pitanja i zdravstvo Asocijacije finskih lokalnih i regionalnih vlasti (Finska)
 - Ulrike HUEBER, Österreichischer Städtebund (Austrija)
 - Natalia IZZI, Commission de l'Egalité des Chances de la ville de Rome (Italija)
 - Sylvie JEANNIN, Conseillère Municipale de Besançon déléguée aux animations sportives (Francuska)
 - Jasbir JHAS, službenica za politike i javne poslove, LGIB (Ujedinjeno Kraljevstvo)
 - Sue JOHNSON, viša menadžerka za politike i projekte, Greater London Authority (Ujedinjeno Kraljevstvo)
 - Elizabeth JOHNSTON, zamjenica izvršnog direktora Evropskog foruma za bezbjednost u gradovima
 - Guilherme JOHNSTON, Stagiaire, Secrétariat Général du CCRE
 - Dörthe JUNG, Unternehmensberatung, Stadt Frankfurt-am-Main (Njemačka)
 - Aziza KAPADIA, službenica za politike, Women's Design Service. (Ujedinjeno Kraljevstvo)
 - Katerina KARAVOLA, službenica KEDKE kancelarije u Briselu (Grčka)
 - Dimitra KARVOUNI, gradonačelnica Opountiona (Grčka)
 - Erika KATONA, koordinatorka međunarodnih poslova, Mađarska asocijacija lokalnih vlasti (TÖOSZ) (Mađarska)
 - Gerda KASSNER, Gleichstellungsbeauftragte, Stadt Essen (Njemačka)

- Michaela KAUER, Stadt Wien (Austrija)
- Elita KRESSE, sekretarka, Asocijacija lokalnih i regionalnih vlada Letonije (Letonija)
- Leena KUHA, članica Gradskog vijeća Oulu, zamjenica člana Odbora Asocijacije finskih lokalnih i regionalnih vlasti (Finska)
- Maro KYRIATIDOU, općinska odbornica (Kipar)
- Valérie LE GALLOUEDEC, Stagiaire au Conseil Général du Finistère (Francuska)
- Pirkko LETTO, članica Gradskog veća Vante, članica Odbora Asocijacije finskih lokalnih i regionalnih vlasti (Finska)
- Ann LOBIJN, koordinatorka tima Blagostanje, Asocijacija flamanskih gradova i općina (Belgija)
- Lena LUDVIGSSON OLAFSEN, prva potpredsjednica, Švedska asocijacija lokalnih vlasti i regiona (Švedska)
- Miren Arantza MADARIAGA ABERASTURI, Maire de Gautegiz Artea (Španija)
- Karin MANDERSCHIED, Présidente du Conseil National des Femmes du Luxembourg (Luxembourg)
- Marie-Pierre MARTINET, Conseillère de Paris (Francuska)
- Victoria MARTÍNEZ OCÓN, Membre de la Commission de l'Égalité de la FEMP (Španija)
- Sabine MARTORELL, Chargée de Mission de l'AFCCRE (Francuska)
- Maguy MARUEJOULS, Représente Mme Conchita LACUEY, Députée- Maire de Floirac (Francuska)
- Fosca MAURI TASCIOTTI, AICCRE (Italija)
- Sebihan MEHMED, gradonačelnica Krumovgrada (Bugarska)
- Gabriella MERLO, AICCRE (Italija)
- Adua MESSERINI, Coordinatrice de la Commission des Elues, Fédération Toscane de l'AICCRE (Italija)
- Antonina MIELGO, Directrice en charge de l'égalité de la FEMP (Španija)
- Sinikka MIKOLA, viša savjetnica odgovorna za pitanja ravnopravnosti, Asocijacija finskih lokalnih i regionalnih vlasti (Finska)
- Dobrinka MONEVA, gradonačelnica Razgrada (Bugarska)
- Ewa MROZ, direktorka Kuće poljsko-njemačke saradnje (Poljska)
- Patrizia NAPOLI, AICCRE (Italija)
- Encarnación OCAÑA PÉREZ, Membre de la Commission de l'Égalité de la FEMP (Španija)
- Siiri OVIIR, članica Evropskog parlamenta (Estonija)
- Ramute OZALINSKIENE, članica Odbora za socijalna pitanja, Asocijacija lokalnih vlasti u Litvaniji (Litvanija)
- Angeles PALACIOS SANCHEZ, Conseillère Municipale de Carthagène en charge du budget, du patrimoine et de l'emploi (Španija)
- Eleni PANAGI, gradonačelnica Chalki (Grčka)
- Jacqueline PANIER, Adjointe au Maire de Besançon en charge des relations publiques et des relations extérieures (Francuska)
- Myriam PAREA, Gérante et Sténotypiste de Conférences (Francuska)
- Marie PAUKEJOVÁ, članica Gradskog vijeća Češke Budejovice (Češka republika)
- Luisella PAVAN-WOOLFE, Directrice des affaires horizontales et inter-nationales, Direction Générale de l'emploi, des affaires sociales et de l'égalité des chances, Commission européenne
- Brigitte PÉRILLIÉ, Maire de Vif (Francuska)
- Marjaana PERTTULA, članica Gradskog vijeća grada Pori, članica Odbora Asocijacije finskih lokalnih i regionalnih vlasti (Finska)
- Sylvie PETITJEAN, Directrice Générale Adjointe du Conseil Régional de Poitou-Charentes (Francuska)
- Anna PODESTÀ, Maire Adjointe de Parme déléguée aux relations internationales (Italija)
- Danièle POISSENOT, Conseillère Municipale de Besançon (Francuska)
- Angelika POTH-MÖGELE, Directrice politique, Secrétariat Général du CCRE
- Gabriella PSOMA, članica Gradskog veća Nikozije (Kipar)
- Cilda PURGALE, predsjednica Vijeća ruralne općine Trikata (Letonija)
- Anne-Ly REIMAA, viša izvršna direktorka za spoljne odnose i pitanja vezana za EU, Gradska uprava Jihvi (Estonija)
- Jacques REY, Conseiller Municipal de La Bastidonne, Membre du Comité Directeur de l'AFCCRE (Francuska)
- Pirjo RINNE, članica Izvršnog odbora Turku (Finska)
- Cathernie ROBERTSON, radnica na razvoju politike, Women's Design Service (Ujedinjeno Kraljevstvo)
- Maria Jose ROCA GUTIERREZ, Conseillère Municipale de Carthagène en charge de la participation des citoyens (Španija)
- Monika ROMENSKA, Zamenica izvršnog direktora, Nacionalna asocijacija općina u Republici Bugarskoj (Bugarska)
- Susanna RORATO, Chef du Service de l'Égalité des Chances de la ville de Turin (Italija)
- Maria RÖSSLHÜMER, Geschäftsführung, Verein Autonome Österreichische Frauenhäuser (Austrija)
- Magali RUELLE, Stagiaire, Secrétariat Général du CCRE
- Mirosława RUTHOLOSKA-KRUPKA, potpredsjednica Gradskog vijeća grada Pila (Poljska)
- Geneviève SAINT-HUBERT, Présidente de la Fédération Française des Maisons de l'Europe (Francuska)
- Karmelo SÁINZ DE LA MAZA ARROLA, Maire de Leioa, Président de l'Association des Municipalités Basques (EUDEL) (Španija)

- Emilia SAIZ, Chargée de Mission, Cités et Gouvernements Locaux Unis
- Ōilme SALUMÄE, članica Gradskog veća Kuressaare (Estonija)
- Isabelle SANTOS, Assistante parlementaire de Mme Edite ESTRELA (Portugal)
- Pekka SAURI, zamjenica gradonačelnika Helsinkija, članica Odbora Asocijacije finskih lokalnih i regionalnih vlasti (Finska)
- Rosalia SCHIRO, AICCRE (Italija)
- Werner SCHNEIDER, Referent für Gender Mainstreaming, Stadt Frankfurt-am-Main (Njemačka)
- Birgit SEELBINDER, Oberbürgermeisterin der Stadt Marktredwitz (Njemačka)
- Külliki SEIRE, savetnica gradonačelnika Paide, predstavlja Asocijaciju estonskih gradova (Estonija)
- Serge SETTERAHMANE, Maire Adjoint de Clichy délégué aux relations internationales (Francuska)
- Jeremy SMITH, Secrétaire Général du CCRE
- Valérie SOLLE, Assistante, Secrétariat Général du CCRE
- Angela SPIZIG, Vize Bürgermeisterin der Stadt Köln (Njemačka)
- Jake STAFFORD, viša koordinatorica za politike, Evropska kancelarija u Londonu (Ujedinjeno Kraljevstvo)
- Anne STAUFFER, predstavlja Hiltrud BREYER, članica Evropskog parlamenta (Njemačka)
- Ivana STRÁSKÁ, gradonačelnik Milevskog (Czech Republic)
- Catharina TARRAS-WAHLBERG, zamjenica gradonačelnika Stokholma (Švedska)
- Ginka TCHAVDAROVA, izvršna direktorka, Nacionalna asocijacija općina u Republici Bugarskoj (Bugarska)
- Gisèle TESSON, Présidente du jumelage d'Aubigny (Francuska)
- Sofia THOMAREI, članica Gradskog vijeća Keracini (Grčka)
- Marta TORRADO DE CASTRO, Vice-Présidente de la Commission de l'Égalité de la FEMP (Španija)
- Stavros TOTSIS, prevodilac (Grčka)
- Laura TURQUET, konsultantkinja (Ujedinjeno Kraljevstvo)
- Erzsébet UDVARDI, gradonačelnica Kišberija (Mađarska)
- Anna ULVESON, menadžerka projekta, Švedska asocijacija lokalnih vlasti i regiona (Švedska)
- Marianne VAN DEN ANKER, Zdravstvena i bezbjedonosna emancipacija starih žena, Općina Rotterdam (Holandija)
- Tamara VAN DE WIJDEVEN, Zdravstvene usluge, Općina Rotterdam (Holandija)
- Susanna VANONI, AICCRE (Italija)
- Audrone VAREIKYTE, savjetnica za socijalna pitanja, Asocijacija lokalnih vlasti u Litvaniji (Litvanija)
- Sylvie VAUGELADE, Vice-Présidente du Conseil Régional du Limousin déléguée à la démocratie participative, à la citoyenneté et aux droits des femmes (Francuska)
- Petra WAHLSTRÖM, Službenica za informisanje, Švedska asocijacija lokalnih vlasti i regiona (Švedska)
- Beate WEBER, Oberbürgermeisterin der Stadt Heidelberg (Njemačka)
- Simona WOLESA, Büroleiterin Brüssel, Österreichischer Städtebund (Austrija)
- Audrey YOUNG, šefica of Diversity, Performance, Greater London Authority (Ujedinjeno Kraljevstvo)
- Jan YOUNGS, službenica za ravnopravnost, Tim za ravnopravnost i socijalnu inkluziju, Gradsko vijeće Bristola (Ujedinjeno Kraljevstvo)
- Rosaria ZARU, Responsable du projet toscan „les villes de l'égalité“, ARTEMIS-AICCRE (Italija)
- Petra ZIEGLER, Projektmitarbeiterin, Verein Autonome Österreichische Frauenhäuser (Austrija)

[Sadržaj]

1. Obavezati se i raditi na povećanom učešću žena u lokalnom političkom životu	58
2. Promovisati i primjeniti mehanizme odlučivanja i čiji je cilj obzbediti da potreba žena budu ključene u proces odlučivanja	59
Uvođenje spolne perspektive u politike	59
Općinska uprava	60
Zaposlenost	60
Konsultacija	60
Spolno budžetiranje	60
Formiranje nadzornog organa za ravnopravnost (ili opservatorije)	60
3. Uzeti u obzir potrebe žena pri primjeni različitih politika za koje je grad odgovoran	61
1. Planiranje	61
a) Ustanove	61
b) Prevoz	61
c) Stanovanje	61
d) Izgled Ulica	61
2. Pružanje usluga	61
a) Briga o djeci	61
b) Prevoz	61
c) Radno vrijeme kancelarija i trgovina	62
d) Stanovanje	62
e) Dostupne usluge	62
f) Kultura i sport	62
g) Komunikacija i informacije	62
h) Bezbjednost žena	62
i) Raznolikost	63

Metodologija za Ravnopravni grad

Grad koji želi da razvija ravnopravnost žena i muškaraca i na taj način poštuje jedan od radnih principa demokratije trebalo bi da uzme u obzir tri područja djelovanja:

- Učešće žena u političkom životu
- Strategije i alate za promovisanje ravnopravnosti žena i muškaraca
- Posebne politike (u skladu sa nadležnostima općine) koje uzimaju u obzir potrebe žena i koje imaju za cilj poboljšanje njihovog svakodnevnog života.

Takođe je važno da se uzmu u obzir različite potrebe žena i muškaraca, tako da invaliditet, rasa, etničko porijeklo, vjera, seksualna orijentacija, društvena klasa, godine, bračni status, porodične odgovornosti i radni status budu razmotreni.

1. OBAVEZATI SE I RADITI NA POVEĆANOM UČEŠĆU ŽENA U LOKALNOM POLITIČKOM ŽIVOTU

Kako?

- Objavom gradonačelnika/ce i lokalnog vijeća snažnog političkog i javnog obavezivanja na ravnopravnost spolova.
- Lobiranjem da državne vlade i političke partije utvrde kvote kako bi obezbijedile da su žene u potpunosti i pravedno zastupljene na izbornim listama, kao kandidatkinje, itd.
- Imenovanjem izabranog/e zvaničnika/ce visokog statusa odgovornog/e za pitanja ravnopravnosti žena i muškaraca.
- Osnivanjem Odbora za ravnopravnost odgovornog za zakonodavstvo i primjenu politika ravnopravnosti. Ovaj odbor bi trebalo da bude sastavljen od žena i muškaraca i pokrene raspravu i razmjenu stavova između žena i muškaraca.
- Isticanjem značaja ravnopravnosti žena i muškaraca preko novih i postojećih članica/ova vijeća i pružanjem sesija obuka koje su obavezne.
- Obezbeđivanjem balansa žena i muškaraca prilikom imenovanja gradonačelnika/ca, zamjenika/ca gradonačelnika/ce, članova/ica odbora, predsjedništva odbora i predstavnika/ca u savjetodavnim općinskim odborima.
- Imenovanjem žena u resore visokog statusa zadužene za pitanja koja su često rezervisana za muškarce, kao što su finansije, urbanističko planiranje, prevoz itd. (a ne samo socijalna pitanja, kultura itd.)
- Pozivanjem članova/ica da obezbijede da se obavezivanja političkih partija poštuju na lokalnom nivou (na primjer kvote).
- Razmjenom najboljih praksi i iskustava sa drugim gradovima koji su primijenili politike za promovisanje ravnopravnosti, i učestvovanjem u forumima i mrežama koje olakšavaju razmjenu informacija i kontakata na državnom, evropskom i međunarodnom nivou.
- Podizanjem svijesti (kroz komunikaciju, u školama) o značaju ravnopravne demokratije za žene i muškarce.
- Ohrabriranjem mladih žena da učestvuju u politici kroz stvaranje lokalnih vijeća sastavljenih od mladih ljudi što se može promovisati, na primjer, kroz škole, i što može biti plodno tlo za buduće političarke.
- Organizovanjem kampanja za promovisanje učešća žena u lokalnim politikama i njihovo ohrabriranje da se učlane u političke partije (isticanjem da će na taj način interesi žena biti više uzeti u obzir pri pravljenju politika).
- Ohrabriranjem žena, uključujući žene sa invaliditetom, crkinje ili pripadnice etničkih manjina, lezbejke, starije žene, mlade žene i one koje imaju odgovornosti za staranje da se kandiduju na izborima, tako da izabrane/i članice/ovi predstavljaju grad kao cjelinu.
- Ohrabriranjem političkih partija da žene prikažu u pozitivnom svjetlu i bez stereotipa u svim medijima, tako da žene imaju uzore za praćenje.
- Olakšavanjem učešća žena u političkim i javnim sastancima kroz prepoznavanje njihovih obaveza kao starateljki, na primjer:
 - Obraćanjem pažnje na vrijeme održavanja sastanaka i izbjegavanjem nepotrebnog produžavanja trajanja sastanaka
 - Obezbeđivanjem ustanova za brigu o djeci ili pomaganjem da se pokriju troškovi obezbeđivanja starateljki/a.
- Ohrabriranjem i podržavanjem potencijalnih kandidatkinja i novoizabраниh žena da uzmu mentorstvo i pružanjem obuka, na primjer:
 - za držanje javnih govora

Dobra vlada,
Ambrogio Lorenzetti,
Sijena (Italija),
Palazzo Pubblico (1338).

- za donošenje i predstavljanje zaključaka na sastancima
- o političkim sistemima i njegovim procesima
- za razvijanje svojih kapaciteta i mogućnosti da obavljaju političku funkciju.

- Praćenjem broja žena koje se kandiduju i bivaju izbrane i uspjeha svake politike i inicijative za postizanje proporcionalne zastupljenosti.

2. PROMOVISATI I PRIMJENITI MEHANIZME ODLUČIVANJA I STRATEGIJE USMJERENE NA UKLJUČIVANJE POTREBA ŽENA U PROCES ODLUČIVANJA

Grad može razviti veću ravnopravnost žena i muškaraca uspostavljanjem mehanizama i planiranjem odgovarajućih strategija. Evo nekoliko preporuka.

Uvođenje spolne perspektive u politike

Grad bi trebalo da primijeni strategiju uvođenja spolne perspektive u politike čiji cilj je da obezbijedi ravnopravnost žena i muškaraca i u okviru lokalne vlasti i u pružanju usluga ljudima u gradu. Elementi strategije uvođenja spolne perspektive u politike bi trebalo da budu:

- a) osobe koje donose odluku u gradu stalno uzimaju u razmatranje ravnopravnost žena i muškaraca, poštujući pravila pomenuta u Poglavlju 1: posebno imenovanjem žena u resore visokog statusa zadužene za ravnopravnost žena i muškaraca i u odbore za ravnopravnost (odgovorne za politike ravnopravnosti)
- b) gradovi bi trebalo da uzmu u obzir, u svim oblastima politike, posebne potrebe različitih žena, na primjer crnkinja i pripadnica etničkih manjina, migrantkinja, lezbejki, žena sa invaliditetom, starijih i mlađih žena, žena koje su pripadnice određene vjerske grupe i žena koje imaju odgovornosti starateljki
- c) razvijanje i primjena politike kako bi se postigla ravnopravnost žena i muškaraca
- d) postojanje odjeljenja za ravnopravnost za podršku procesa uvođenja spolne perspektive u politike
- e) postojanje periodične obuke za izabrane članice i zaposlene koja omogućava da se uvođenje spolne perspektive u politike efektno sprovede.

Općinska uprava

Interni sistem grada može podržati spolnu ravnopravnost kroz:

a) razvijanje akcionog plana za sprovođenje ravnopravnosti žena i muškaraca koji definiše:

- politike, alate i metode primjene plana za postizanje spolne ravnopravnosti
- detaljan raspored aktivnosti i planiranih događaja
- metod evaluacije.

b) procjenu uticaja spola na strategije, politike i značajne projekte

c) osobe koje donose odluke u gradu i Odjeljenje za ravnopravnost u okviru uprave prate proces u odnosu na ciljeve postavljene u akcionom planu

d) pregled i revidiranje strategija, politika i planiranih akcija kako bi se utvrdili dalji planovi za postizanje spolne ravnopravnosti.

Zaposlenost

Grad nije samo mjesto gdje se donose odluke koje utiču na živote žena; to je i mjesto rada i organizacije rada žena. Od vitalne važnosti je da grad, kao poslodavac, garantuje ravnopravnost žena i muškaraca obezbijevanjem:

- ravnopravnosti žena i muškaraca u broju zaposlenih u svakom odjeljenju i na svakom stepenu
- jednakih plata za žene i muškarce na jednakim poslovima
- ravnopravnosti žena i muškaraca u dobijanju profesionalne obuke i pozicija odgovornosti koje su više po hijerarhiji.

Da bi se ovo postiglo, grad može da primijeni sljedeće politike:

- određivanje strategija i alata za spolnu ravnopravnost pri zapošljavanju u akcionom planu grada za ravnopravnost.
- primjena sistema za evaluaciju i obuku koja se bazira na preciznim ciljevima koji pomažu ženama da napreduju na ljestvici u svojoj karijeri.

Konsultacija

- Kako bi se saznale različite potrebe različitih žena i do kog nivoa ih grad zadovoljava moraju se sprovesti konsultacije.
- U saradnji sa različitim ženama moraju se upotrijebiti različite metode konsultacije i komunikacije, uzimajući u obzir svakodnevne živote žena i potrebe, na primjer, žena sa posebnim invaliditetima ili različitim nivoima vještina usmenog ili pismenog izražavanja na glavnom jeziku zemlje.
- Rezultati procesa konsultacije moraju biti saopšteni osobama koje su učestvovala u njoj i biti uzeti u obzir prilikom razvijanja akcionih planova za ravnopravnost.

Spolno budžetiranje

Uzimanje u obzir potreba žena u pripremi budžeta lokalne vlasti je vitalno u primjeni politika ravnopravnosti. Ovo sredstvo je definisano kao "spolno budžetiranje" (budžet koji uzima u obzir pitanja spolova). Osnovni zahtjevi spolnog budžetiranja su:

- Balansirano prisustvo žena u odboru za gradski budžet, odgovornom za pripremu budžeta, tako da žene mogu da osiguraju da se njihov glas čuje.
- Uspostavljanje procedure konsultacije kako bi se sa ženama razgovaralo o njihovim potrebama.
- Analiziranje i planiranje nivoa troškova po spolu pri određivanju budžeta.
- Uspostavljanje i primjena sistema praćenja, kontrole i evaluacije spolnog budžetiranja.
- Objavljivanje budžetskih rashoda po spolu.

Formiranje nadzornog organa za ravnopravnost (ili posmatračkog/obzervatorije)

Formiranje nadzornog organa za ravnopravnost u gradu je važno sredstvo za praćenje i evaluaciju politika ravnopravnosti. Nadzorni organ bi trebalo:

- da ima tačne i analizirane spolno bazirane podatke i rezultate (raščlanjene na žene i muškarce)
- da bude u mogućnosti da precizno procjeni uticaj i efikasnost politika o ženama i muškarcima, i u okviru vlasti i u gradu.
- da pruži svoje podatke i evaluaciju osobama koje donose odluke u gradu kako bi postupili u skladu sa njima.

3. UZETI POTREBE ŽENA U OBZIR PRI PRIMJENI RAZLIČITIH

POLITIKA ZA KOJE JE GRAD ODGOVORAN

1. Planiranje

Planiranje grada predstavlja sliku grada koju doživljavaju njegovi/e građani/ke i posetioci/teljke. Žene i njihove potrebe moraju biti uzete u obzir u prostornom planiranju, osmišljavanju, infrastrukturi i arhitekturi grada.

a) Ustanove

Osobe koje donose odluke u gradu moraju da uzmu u obzir potpuno sagledavanje situacije pri planiranju grada kako bi obezbijedile odgovarajuće i pristupačne:

- javne usluge (pošte, škole, vrtiće, bolnice, socijalne usluge) kulturne i sportske centre (bioskope, pozorišta, dvorane, biblioteke)
- objekte za rekreaciju (parkove, klubove za vanškolske aktivnosti, centre za mlade) i
- lične usluge (banke, prodavnice).

b) Prevoz

Grad bi trebalo da bude osmišljen tako da:

- ženama i djeci omogućiti lako kretanje po gradu uz korištenje različitih oblika prevoza, uključujući hodanje, vožnju biciklom i integrisani sistem javnog prevoza
- smanjiti opasnost od vozila za žene i njihovu djecu.

c) Stanovanje

Trebalo bi da bude planiran raznolik opseg dostupnih, stambenih jedinica visokog kvaliteta, kao i da bude obezbijeđeno mnoštvo oblika svojine/zauzimanja prostora. To bi trebalo da uključuje obezbijeđivanje stambenih jedinica različite veličine za domaćinstva različite veličine.

Stambena naselja bi trebalo da budu povezana sa lokalnim uslugama i da imaju pristup centru grada i ustanovama.

d) Izgled ulica

Način na koji su ulice osmišljene i kako se o njima vodi računa može imati važan uticaj na živote žena, na primjer:

- Dobro osvjetljenje ulica i javnih mjesta može da pomogne da se žene osjećaju i da budu bezbjednije.
- Trotoari ne bi trebalo da imaju prepreke i trebalo bi da budu dovoljno široki za guranje dječjih kolica, invalidskih kolica itd.
- Dobar sistem čišćenja i održavanja ulica (smeće, grafiti, itd) je neophodan kako ulice ne bi izgledale zapuštene i ugrožavajuće.

Uloga žena u društvu mora se više prepoznavati u davanju naziva puteva/kipova/spomenika.

2. Pružanje usluga

Grad može da pomogne ženama da izbalansiraju svoje privatne i porodične živote sa svojim profesionalnim životom kroz planiranje usluga koje olakšavaju njihove svakodnevne poslove.

a) Briga o djeci

- Obezbijediti ustanove za brigu o djeci i jaslice
- Obezbijediti da su ove ustanove otvorene što je duže moguće tokom dana i da uzimaju u obzir radno vrijeme žena
- Obezbijediti da su ove usluge dostupne svim ženama, porodicama sa jednim ili dva roditelja, ženama sa nižim primanjima, i radnicama/ima sa punim i nepunim radnim vremenom.
- Politike moraju biti dovoljno fleksibilne tako da žene mogu da rade na način koji će zadovoljiti potrebe njihovih poslodavaca, kao i da nastave karijeru.

b) Prevoz

Grad mora da obezbijedi da javni prevoz zadovoljava posebne potrebe žena i da:

- bude dostupan, efikasan, učestao, brz, čist i bezbjedan
- bude pristupačan ženama koje putuju sa djecom i obavljaju kupovinu, i ženama koje se otežano kreću
- bude obezbijeđen do ustanova koje najčešće koriste žene, kao što su škole, vrtići, prodavnice, banke, bolnice, socijalne usluge grada, informacione službe, itd
- omogućava ženama, posebno ženama sa invaliditetom ili usamljenim ženama, da učestvuju u gradskim aktivnostima (npr. kulturnim ili političkim aktivnostima).

c) Radno vrijeme kancelarija i trgovina

- Općinske kancelarije otvorene subotom ujutru, u vrijeme ručka, ili omogućiti obavljanja poslova kao što je dobijanje izvoda iz matične knjige rođenih, potvrde o prebivalištu, glasačkog listića, upisa u izborne liste putem pošte ili interneta.
- Podsticanje kasnijeg otvaranja kancelarija, servisa i prodavnica kako bi se pomoglo ženama da obave svakodnevne poslove vezane za domaćinstvo poslije posla.

d) Stanovanje

Obezbjediti da žene sa invaliditetom imaju koristi od pravednog izdvajanja za odgovarajuće socijalno stanovanje.

e) Dostupne usluge za starateljke

Žene često vode računa o ugroženim članovima/icama našeg društva kao što su stare osobe i osobe sa invaliditetom itd. Grad može da poboljša svakodnevne živote ovih žena čineći usluge dostupnim kod kuće ili otvaranjem prihvatnih centara prilagođenih njihovim potrebama.

f) Kultura i sport

Grad može da sprovede kulturnu politiku koja prepoznaje prioritete žena i uzima u obzir njihove mogućnosti:

- Promovisanjem slikanja, vajarstva, pozorišta, radionica fotografije, itd. kao mjesta namijenjenih u isto vrijeme učenju i relaksaciji
- Podržavanjem umjetnica kroz promovisanje njihovog rada (slike, skulpture, knjige, pjesme, predstave itd.).
Grad može da uzme u obzir spol kao dio svoje sportske politike:
- uzimanjem u obzir različitih prioriteta žena i muškaraca u pripremi budžeta za sport i njegovoj potrošnji
- promovisanjem mješovitog učešća i prevazilaženjem stereotipa kroz razvijanje mješovitih sportova (npr. fudbal)
- podsticanjem da oba spola učestvuju u istorijski spolno stereotipnim sportovima.

g) Komunikacija i informacije

Ženama gradovi mogu pružiti informacije specifične za njih:

- otvaranjem informacionih pultova o općinskim i drugim uslugama koje su dostupne ženama
- sprovođenjem kampanja za podizanje svijesti o ravnopravnosti žena i muškaraca (kao što je naznačeno u poglavlju 1) kako bi se ohrabrilu učešće žena u građanskom životu ili kroz kampanje usmjerene na skretanje pažnje javnosti na posebna pitanja
- korištenjem pozitivnih i/ili nestereotipnih predstava o ženama u promotivnim materijalima
- otvaranjem prihvatnih centara za žene koje imaju probleme kroz obezbjeđivanje psihološke podrške i praćenje
- obezbjeđivanjem kancelarije za primanje imigrantkinja ili žena etničkih manjina, za pružanje informacija i podrške
- osnivanjem kancelarije za zdravlje žena, za seksualnu edukaciju, borbu protiv side, itd.

h) Bezbjednost žena

Grad može da osigura bezbjednost žena u njihovim svakodnevnim životima izvan grada i u njemu:

- sprečavanjem kriminala kroz obezbjeđivanje da javna mjesta koja ljudi koriste imaju jasno vidljive linije i da su takva mjesta koja se koriste noću dobro osvijetljena (npr. autobuska stajališta, parkinzi, stanice metroa)
- rješavanjem pitanja bezbjednosti u pogledu "posljednjeg kilometra do kuće"
- korištenjem mjera nadzora na nesigurnim mjestima

Porodično nasilje je ozbiljan problem za žene. Gradovi mogu da pomognu da se bezbjednost žena u njihovim domovima osigura kroz:

- pružanje informacija na mjestima gde se žene kreću i sprovođenjem kampanja za podizanje svijesti
- pružanje struktura podrške za žene koje preživljavaju porodično nasilje
- uspostavljanje prihvatnih centara za žene koje su žrtve porodičnog nasilja i njihovu djecu
- obezbjeđivanje efikasnih i odnosa upućivanja sa i između ustanova za podršku kao što su policijske, zdravstvene i službe koje se bave smještajem.

i) Raznolikost

Usluge grada, kao celine, moraju biti usmjerene na sve grupe žena.

Na primjer, kada su u pitanju izbjeglice i migrantkinje, grad mora da im pomogne da se nastane i imaju punu ulogu u životu njihove nove zemlje i grada kroz inicijative kao što su:

- Organizovanje kurseva pismenosti, jezika i kulture.
- Pokretanje akcija usmjerenih ka uspostavljanju bližeg dijaloga sa različitim grupama stanovništva.
- Organizovanje obuka da se olakša njihovo uključivanje ili bavljenje njihovom profesionalnim djelatnošću u zemlji domaćinu. (npr. IT).

Na sličan način bi trebalo izaći u susret potrebama drugih posebnih grupa žena kroz odgovarajuće okvire akcija.

Općinsko vijeće grada Espo (Finska): primjer balansirane skupštine.

Savjet evropskih općina i regija (CEMR) je najšira asocijacija lokalnih i regionalnih vlada u Evropi.

Njegove članice su nacionalne asocijacije lokalnih i regionalnih vlada iz preko trideset evropskih zemalja.

Glavni cilj CEMR-a je promovisanje snažne, ujedinjene Evrope utemeljene na lokalnoj i regionalnoj samoupravi i demokratiji; Evrope u kojoj se odluke donose što je moguće bliže njenim građankama/ima, u skladu sa načelom predstavničke demokratije. Rad CEMR-a pokriva širok opseg tema, uključujući javne usluge, prevoz, regionalnu politiku, okruženje, jednake mogućnosti...

CEMR je takođe aktivan i na međunarodnoj sceni. To je evropska sekcija svjetske organizacije gradova i općina, Ujedinjeni gradovi i lokalne vlade (UCLG).

Partner CEMR

„Venetian Afternoon“ (Popodne u Veneciji) slika Tomasa Mcknighta autorsko pravo 2005 Thomas McKnight Sva prava zadržana www.thomasmcknight.com

Sva prava zadržana - 2005

Isključiva odgovornost autorki/a. Komisija nije odgovorna za bilo kakvu upotrebu informacija koje su ovde sadržane

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

305-055.1/.2:352(4)

VIJEĆE evropskih općina i regija

Grad za ravnopravnost : metodologija i dobre
prakse jednakih mogućnosti za žene i muškarce /
Priručnik je sastavilo Vijeće evropskih općina i
regija ; [prevoditeljica Elma Bačević]. - Mostar :
Agencija lokalne demokratije, 2012. - 63 str. :
ilustr. ; 30 cm

Tekst na bos. jeziku. - Prijevod djela: The town
for equality

ISBN 978-9958-574-02-3

I. Council of European Municipalities and Regions
vidi Vijeće evropskih općina i regija
COBISS.BH-ID 19361286

©Council of European Municipalities and Regions (CEMR)

